

ଓଁ ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାୟ ନମଃ

ପ୍ରାଚୀନ ଭାରତୀୟ ବୈଦିକ ସାହିତ୍ୟ
Vedic Literature of Ancient India

ଅଥର୍ବବେଦ

(अथर्ववेद / Atharvaveda)

ଓଁ ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାୟ ନମଃ

ପ୍ରାଚୀନ ଭାରତୀୟ ବୈଦିକ ସାହିତ୍ୟ
Vedic Literature of Ancient India

ଅଧର୍ବବେଦ

ଶୌନକ ସଂହିତା

(शौनक संहिता)
(Shaunaka Samhitaa)

ସଂପାଦନ - ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ

Editor – Prakash Pradhan

ଭାଷା - ସଂସ୍କୃତ-ଓଡ଼ିଆ

Language – Sanskrit - Odia

ଶୁଦ୍ଧିକରଣ (Proofreading by)

ଶ୍ରୀ ଗଙ୍ଗାଧର ପଣ୍ଡା

ଶ୍ରୀ କମଳ ଲୋଚନ ପଣ୍ଡା

ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ

ସଂପାଦନା

prakash@scholarshoppe.com

ଶୁଦ୍ଧିକରଣ

ଶ୍ରୀ କମଳ ଲୋଚନ ପଣ୍ଡା

ଜିଲ୍ଲା ଅଧ୍ୟକ୍ଷ, ବୈଦିକ ବ୍ରାହ୍ମଣ ପରିଷଦ,
ସମ୍ବଲପୁର, ଓଡ଼ିଶା

klpandajsg@gmail.com

ଶ୍ରୀ ଗଙ୍ଗାଧର ପଣ୍ଡା

ପ୍ରଧାନ ଅଧ୍ୟାପକ,
ନବଜୀବନ ବେଦ ବିଦ୍ୟାଳୟ, ମଦନମୋହନପୁର
ବ୍ରହ୍ମପୁର, ଗଞ୍ଜାମ, ଓଡ଼ିଶା

ପୂର୍ବାଭାଷ

ଓଁ ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାୟ ନମଃ

ମାତୃପିତୃଭ୍ୟାଂ ନମଃ ।

ସର୍ବଭ୍ୟୋ ଗୁରୁଭ୍ୟୋ ନମଃ ।

ଶ୍ରୀ ମହାଗଣପତିଭ୍ୟୋ ନମଃ ।

ଶ୍ରୀ ସରସ୍ୱତ୍ୟାୟ ନମଃ ।

ସର୍ବଭ୍ୟୋ ଦେବେଭ୍ୟୋ ନମଃ ।

ଶ୍ରୀ ବେଦାୟ ନମଃ ।

ଶ୍ରୀ ବେଦପୁରୁଷାୟ ନମଃ ।

୧୩ ଜୁଲାଇ ୨୦୨୨, ବ୍ୟାସ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା, ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ବେଦମାନଙ୍କର ରୂପାନ୍ତର ସୃଷ୍ଟିକାରେ ଏହା ମୋର ଷର୍ଥ ପ୍ରକଳ୍ପ । "ଉକ୍-ବେଦ", ଯଜୁର୍ବେଦ, ଓ "୧୦୮ ଉପନିଷଦ" ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ରୂପାନ୍ତର କରିବା ପରେ, ପାଠକ ଓ ଶୁଭେଚ୍ଛୁମାନଙ୍କ ଅନୁରୋଧ କ୍ରମେ "ଅଥର୍ବବେଦ" ଓ "ସାମବେଦ"କୁ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ରୂପାନ୍ତର କରିବା ପ୍ରକଳ୍ପ ହାତକୁ ନେଲି, ଓ ଏହା ଉପରେ ଗବେଷଣା ତଥା କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ଲାଗିପଡ଼ିଲି । ଏହି ପ୍ରକଳ୍ପର ପ୍ରଥମ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ "ଅଥର୍ବବେଦ" ସମାପନ କରିବାର ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେଇ କାର୍ଯ୍ୟ ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲି । ସେଥିପାଇଁ ଉପଲବ୍ଧ "ଶୌନକ ସଂହିତା"କୁ ଓଡ଼ିଆ ଲିପିରେ ରୂପାନ୍ତର କାର୍ଯ୍ୟ ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲି । ଅନେକଦିନ କାର୍ଯ୍ୟକରିବା ପରେ "ଶୌନକ ସଂହିତା"ର ରୂପାନ୍ତର କାର୍ଯ୍ୟ ଶେଷ ହେଲା । ଏହି ପ୍ରକଳ୍ପର ୨ୟ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ "ସାମବେଦ"କୁ ଓଡ଼ିଆ ଲିପିରେ ରୂପାନ୍ତର କାର୍ଯ୍ୟ ଆରମ୍ଭକରି, ଏହାର ଉପଲବ୍ଧ "କୌଥୁମ ସଂହିତା"ଙ୍କର ରୂପାନ୍ତର ମଧ୍ୟ ଶେଷ ହେଲା । ଏହି ସଂସ୍କରଣର ବିଶେଷତ୍ୱ ଏହା ଯେ, ଏଥିରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମନ୍ତ୍ରର ଋଷି, ଦେବତା ଓ ଛନ୍ଦ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିବାରେ ବହୁ ପରିଶ୍ରମପୂର୍ବକ କାର୍ଯ୍ୟ କରାଯାଇଅଛି, ତଥା ଅନ୍ୟ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ତଥ୍ୟ ମାନଙ୍କର ସୂଚନା ମଧ୍ୟ ଦିଆଯାଇଛି । ଏହି ସଂସ୍କରଣରେ ଯେଉଁ ସବୁ ବିଶେଷତ୍ୱ ରହିଛି, ସେମାନଙ୍କର ସ୍ୱଳ୍ପ ବିବରଣୀ ଆଗାମୀ ପୃଷ୍ଠାରେ ଦିଆଯାଇଛି ।

ଏହି ରୂପାନ୍ତରଣରେ ୧୯୫୪ ମସିହାର ଏକ ପୁରୁଣା ପୁସ୍ତକ "ଅଥର୍ବବେଦ - ଶୌନକ ସଂହିତା"କୁ ଆଧାର ରୂପେ ନିଆଯାଇଛି, ତଥା ଅନ୍ୟ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ସୂତ୍ରମାନଙ୍କୁ ନେଇ ଏହି ସଂସ୍କରଣର ସମାପନ କରାଯାଇଛି । ସମସ୍ତ ସୂତ୍ରର ସୂଚନା ତଳେ "ସୂତ୍ର ସୂଚନା" ଦିଆଯାଇଛି ।

ଏହି ରୂପାନ୍ତରଣରେ "ଅଥର୍ବବେଦ"ର ସ୍ୱର (ଉଦାତ୍ତ, ଅନୁଦାତ୍ତ, ସ୍ୱରିତ ଇତ୍ୟାଦି) ମାନଙ୍କର ଶଂକେତ ବା ଚିହ୍ନ ଦିଆଯାଇନାହିଁ । ଏହାର କାରଣ ଓଡ଼ିଆ ଲିପିରେ ସେ ପ୍ରକାର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ବ୍ୟବସ୍ଥା ନାହିଁ । ତଥାପି ଏହା ଉପରେ ଗବେଷଣା ଜାରି ରହିଛି, ହୋଇପାରେ ଏହାର ପରବର୍ତ୍ତୀ ସଂସ୍କରଣରେ ଏହା ଉପଲବ୍ଧ ହେବ । ଖେବ ସାଇଟରେ ସମସ୍ତ ଶ୍ଳୋକ ବା ମନ୍ତ୍ରମାନଙ୍କର ସ୍ୱରାବୃତ୍ତି ଉପଲବ୍ଧ ଅଛି, ପାଠକମାନେ ଏହାକୁ ଶୁଣି ପାରିବେ ବା ଅଭ୍ୟାସ କରିପାରିବେ ।

"ଅଥର୍ବବେଦ"ର ଓଡ଼ିଆ ଲିପିରେ ରୂପାନ୍ତର ସରିବା ପରେ, ଏହା ଠିକ୍ ରେ ରୂପାନ୍ତର ହେଲା କି ନାହିଁ, ତାହାର ଶୁଦ୍ଧିକରଣ (ପ୍ରୁଫ୍-ରିଡିଙ୍ଗ୍) ଆବଶ୍ୟକ ଥିଲା । ଏଥିପାଇଁ ମୂଳ ଦସ୍ତାବେଜ ସଙ୍ଗରେ ରୂପାନ୍ତରୀତ ଦସ୍ତାବେଜର ଯାଞ୍ଚ କରିବାପାଇଁ, ୨ଜଣ ଅଲଗା ଅଲଗା ଶୁଦ୍ଧିକରଣ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲାଗିଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ "ଶ୍ରୀ ଗଙ୍ଗାଧର ପଣ୍ଡା (ଅଥର୍ବବେଦୀ)" ଓ "ଶ୍ରୀ କମଳ ଲୋତନ ପଣ୍ଡା" ମୁଖ୍ୟରୂପେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥିଲେ । ମୁଁ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଭାବେ ସମସ୍ତ ଯୋଗଦାନକାରୀ ସଦସ୍ୟମାନଙ୍କୁ କୃତଜ୍ଞତା ବ୍ୟକ୍ତ କରୁଛି । ତାଙ୍କର ଉପଦେଷ, ମାର୍ଗଦର୍ଶନ ଓ ସୁଧାରୀକରଣ ସର୍ବଦା ଅବିସ୍ମରଣୀୟ ରହିବ ।

ଶେଷରେ ସମସ୍ତଙ୍କ ଯୋଗଦାନ ପାଇଁ ଏହି ପବିତ୍ରଗ୍ରନ୍ଥ "ଅଥର୍ବବେଦ ଓଡ଼ିଆରେ" ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇପାରିଛି । ଆଶାକରୁଛି ଏହା ସମସ୍ତ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ଭାଷୀ ବେଦଲିପ୍ତ ଜନମାନଙ୍କ କାମରେ ଆସିବ ଓ ଏହାକୁ ଭବିଷ୍ୟତ ପିଢ଼ି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପହଞ୍ଚାଇ ଭାରତର ସଂସ୍କୃତି ଓ ପରମ୍ପରାକୁ ବଜାୟ ରଖିବେ ।

ତାରିଖ - ୩୦.୦୮.୨୦୨୩

ରକ୍ଷାବନ୍ଧନ

ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ,

ସଂପାଦକ,

ସଂସାରଫଳ, ପଟ୍ଟାମୁଣ୍ଡାଇ, କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା, ଓଡ଼ିଶା, ଭାରତ ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ସ୍ଥିତି - ଚେନ୍ନାଇ, ତାମିଲନାଡୁ, ଭାରତ ।

ଉତ୍ସର୍ଗ

ଏହି ଗ୍ରନ୍ଥ "ଅଥର୍ବବେଦ ଓଡ଼ିଆରେ" ଓଡ଼ିଆ ଭାଷୀ ସମସ୍ତ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ସେବାରେ ଓ
ସାର୍ବଜନୀନ ଜ୍ଞାନ ପ୍ରସାର ନିମନ୍ତେ ଉତ୍ସର୍ଗ କରୁଛି ।

ବଶମ୍ଭଦ

ସଂପାଦକ

ନିବେଦନ

ଏହି ଗ୍ରନ୍ଥ "ଅଥର୍ବବେଦ ଓଡ଼ିଆରେ" ଟି ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ପଠନ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ତିଆରି କରାଯାଇଛି ଓ ଏହା
ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଡିଜିଟାଲରୂପରେ ମୁକ୍ତ ଉପଲବ୍ଧ ହେବ । ଏହାର କୌଣସି ବ୍ୟାପାରୀକରଣ ନ କରିବାକୁ
ଅନୁରୋଧ । ଯଦି କେହି ଏହାର ପ୍ରକାଶନ କରିବାକୁ ଚାହୁଁଛନ୍ତି, ସଂପାଦକଙ୍କ ସହିତ ଯୋଗାଯୋଗ
କରିବାକୁ ଅନୁରୋଧ ।

ଏହି ଓଡ଼ିଆ ରୂପାନ୍ତରିତକୁ ଆମ ଜ୍ଞାନ ଅବଧିରେ, ଧ୍ୟାନ ପୂର୍ବକ, ସମସ୍ତ ସାବଧାନ ଓ ଯତ୍ନର
ସହିତ ରୂପାନ୍ତର କରାଯାଇଛି । ତଥାପି, ଏଥିରେ ଭୁଲ ବା ତ୍ରୁଟି ରହିଥାଇ ପାରେ । ତେଣୁ କୃପାଳୁ
ପାଠକ, କ୍ଷମା କରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ, ସଂପାଦକଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି ଗୋଚରକୁ ଆଣିବାକୁ ଅନୁରୋଧ ।

ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ,

ସଂପାଦକ,

ଅଥର୍ବବେଦ

ଇତିହାସକାରମାନଙ୍କ ଅନୁସାରେ ବେଦର ବିଭାଜନ ‘ତ୍ରେତୟା ଯୁଗ’ର ଆରମ୍ଭରୁ ଚେଷ୍ଟା କରାଯାଇଥିଲା । ମୁନିଋଷିମାନଙ୍କୁ ପ୍ରକଟିତ ହୋଇଥିବା "ବେଦତ୍ରୟୀ ମନ୍ତ୍ର" ସମୁହ ଅନେକ ଥିଲା, ସେଥିପାଇଁ ତାହାର ବିଷୟବସ୍ତୁ ଓ ମହତ୍ତ୍ୱ ଅନୁସାରେ ବିଭାଜନ କରିବାପାଇଁ ଟଙ୍କଣ "ଋତ୍ବିକ"ଙ୍କୁ ଦାୟୀତ୍ୱ ଦିଆଗଲା । ସେମାନେ ହେଲେ - 'ହୋତା', 'ଅଧ୍ୱର୍ଯୁ', 'ଉଦ୍ୱାତା' ଓ 'ବ୍ରହ୍ମ' । ଏଥିପାଇଁ 'ହୋତା'ଙ୍କୁ ଋକ୍ ମନ୍ତ୍ର, 'ଅଧ୍ୱର୍ଯୁ'ଙ୍କୁ ଯଜୁସ୍ ମନ୍ତ୍ର, 'ଉଦ୍ୱାତା'ଙ୍କୁ ସାମନ୍ତ ଋକ୍ ମନ୍ତ୍ର ଉଚ୍ଚାରଣର ଦାୟୀତ୍ୱ ଦିଆଗଲା, କିନ୍ତୁ ଚତୁର୍ଥ ଋତ୍ବିକ୍ 'ବ୍ରହ୍ମ' ସିଧା ସଳଖ ଭାବରେ କୌଣସି 'ବେଦତ୍ରୟୀ' ମନ୍ତ୍ର ସହିତ ସଂଶ୍ଳିଷ୍ଟ ନଥିଲେ, ତାଙ୍କୁ ସେହି ଗାନ୍ଧର୍ବ ଋତ୍ବିକ୍ ମାନଙ୍କର ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣ କରିବାର ଦାୟୀତ୍ୱ ଦିଆଗଲା ।

ଏହି ପ୍ରକ୍ରିୟା ଚାଲୁଥିବା ବେଳେ, ସେମାନେ କିଛି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ମନ୍ତ୍ର 'ଅଥର୍ବଣ' ଋଷି ଓ 'ଅଙ୍ଗିରସ' ଋଷିଙ୍କ ଠାରୁ ପାଇଲେ । ସେ ମନ୍ତ୍ରସମୁହ ଶାନ୍ତି ଓ ଅଖଣ୍ଡତା ରଖିବା, ଦୁଷ୍ଟାତ୍ମା ମାନଙ୍କର ଦୁଷ୍ଟ ଶକ୍ତିର ନିବାରଣ, ସାମାଜିକ ରିତି, ଭେଷଜ ବିଦ୍ୟା, ଓ ଶତ୍ରୁ ଜୟ ଇତ୍ୟାଦି ବିଷୟରେ ଆଧାରିତ ଥିଲା । ସେସବୁ ମନ୍ତ୍ରସମୁହକୁ ନେଇ "ଅଥର୍ବବେଦ"ର ଭିତ୍ତିଭୂମି ସ୍ଥାପନ ଆରମ୍ଭ କରାଯାଇଥିଲା ବୋଲି କୁହାଯାଏ । ଋତ୍ବିକ୍ "ବ୍ରହ୍ମ" ଏହିସବୁ ମନ୍ତ୍ରସମୁହର ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣ କରିବାର ଦାୟୀତ୍ୱ ନେଲେ ଓ ଏହାର ପ୍ରସାର କରିବାରେ ଯୋଗଦାନ ଦେଲେ ।

ଦ୍ୱାପରଯୁଗରେ "ବେଦବ୍ୟାସ" ବେଦ ବିଭାଜନକୁ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ କରିଥିଲେ । ସେ, ଏହି ବିଭାଜନ ପାଇଁ ମୁଖ୍ୟତଃ ୨ଟି ପଦ୍ଧତିର ସାହାଯ୍ୟ ନେଇଥିଲେ, ଯଥା, ସାହିତ୍ୟିକ ଓ ଶ୍ରୌତଯଜ୍ଞକର୍ମ । ତେଣୁ ମନ୍ତ୍ରସମୁହର ଲକ୍ଷଣ ଅନୁସାରେ, ସାହିତ୍ୟିକ (ପଦ୍ୟ, ଗଦ୍ୟ ଓ ସଂଗୀତ) ଓ ଶ୍ରୌତଯଜ୍ଞକର୍ମ (ମୁଖ୍ୟତଃ ବିଷୟବସ୍ତୁ) ପଦ୍ଧତିରେ ବିଭାଜନ କରିଥିଲେ । ପଦ୍ୟରେ 'ଋକ୍-ବେଦ'କୁ, ଗଦ୍ୟରେ 'ଯଜୁର୍ବେଦ'କୁ, ସଂଗୀତରେ 'ସାମବେଦ'କୁ ବିଭକ୍ତ କରିଥିଲେ । ଏହାପରେ ଅବଶିଷ୍ଟ ମନ୍ତ୍ରମାନଙ୍କୁ କେବଳ ବିଷୟବସ୍ତୁକୁ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଦେଇ ଗୋଟିଏ ଭାଗ କରିଥିଲେ, ଯାହା "ଅଥର୍ବବେଦ" ନାମରେ ପରିଚିତ

ହେଲା । ସେଇଥିପାଇଁ କେବଳ "ଅଥର୍ବବେଦ"ରେ ମନ୍ତ୍ରସମୂହର ୩ ପ୍ରକାରର ଲକ୍ଷଣ, ଅର୍ଥାତ ପଦ୍ୟ, ଗଦ୍ୟ, ଓ ସଂଗୀତ ମିଳିଥାଏ ।

ଏହା କୁହାଯାଏ ଯେ, ଏହି ମନ୍ତ୍ରସମୂହ ମଧ୍ୟରେ ମହର୍ଷି "ଅଥର୍ବଣ"ଙ୍କର ଅଧିକାଂଶ ମନ୍ତ୍ର (୨୭୧୭) ଥିବାରୁ, ଏହାର ନାମ "ଅଥର୍ବବେଦ" ରଖାଯାଇଥିଲା । "ଅଥର୍ବବେଦ" ମଧ୍ୟ ଅନ୍ୟ ନାମ-ମାନଙ୍କରେ ପରିଚିତ, ଯଥା, - ଅଥର୍ବବେଦ, ଅଥର୍ବାଙ୍ଗିରୋବେଦ, ବ୍ରହ୍ମବେଦ, ଭିଷଗ୍-ବେଦ, ଓ କ୍ଷାତ୍ରବେଦ ।

ଅଥର୍ବବେଦ – ପାଣିନିଙ୍କ ଧାତୁପାଠରେ "ଅର୍ବ"ର ଅର୍ଥ ହିଂସା ବା ହିଂସା ସଂବନ୍ଧୀୟ କର୍ମ । ତେଣୁ ଏହାର ପ୍ରତିକୂଳ ଅର୍ଥରେ ଏହା "ଅଥର୍ବ", ଅର୍ଥାତ ଅହିଂସା ବା ଶାନ୍ତି ଓ ପୌଷ୍ଟିକ କର୍ମ ଅଟେ । "ଅଥର୍ବବେଦ"ର ବିଷୟବସ୍ତୁ ଏହାକୁ ପ୍ରମାଣ କରିଥାଏ, ସେହିଥିପାଇଁ ଏହି ବେଦର ନାମ "ଅଥର୍ବବେଦ" ଅଟେ ।

ଅଥର୍ବାଙ୍ଗିରୋବେଦ – "ଅଥର୍ବବେଦ"ରେ ଅଧିକାଂଶ ମନ୍ତ୍ର ମହର୍ଷି "ଅଥର୍ବଣ" ଓ "ଅଙ୍ଗିରସ"ଙ୍କର ଥିବାରୁ, ଏହାକୁ "ଅଥର୍ବାଙ୍ଗିରୋବେଦ" କୁହାଯାଏ । ଏହାର ଉଲ୍ଲେଖ୍ୟ "ଅଥର୍ବବେଦ", "ମହାଭାରତ", "ମନୁସ୍ମୃତି", "ଯଜୁର୍ବିଜ୍ଞାନସ୍ମୃତି" ଓ "ଐଶାନ୍ୟସ୍ମୃତି" ଇତ୍ୟାଦି ଗ୍ରନ୍ଥ ମାନଙ୍କରେ ରହିଅଛି ।

ବ୍ରହ୍ମବେଦ – "ବ୍ରହ୍ମା" ନାମକ 'ଉଦ୍ଭିକ' (ଉପରେ ଆଲୋଚିତ) ଏହାର 'ଶ୍ରୌତଯଜ୍ଞକର୍ମ' ପ୍ରତିପାଦନ କରିଥିଲେ ବୋଲି ଏହାକୁ "ବ୍ରହ୍ମବେଦ" କୁହାଯାଏ । ଆଉଏକ କାରଣ, ଏଥିରେ ଅଧିକାଂଶ ମନ୍ତ୍ର "ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଚିନ୍ତନ" ବିଷୟରେ ଥିବାରୁ, ଏହା "ବ୍ରହ୍ମବେଦ" ନାମରେ ଜଣା ।

ଭିଷଗ୍-ବେଦ – "ଅଥର୍ବବେଦ"ରେ ଅନେକ ରୋଗ ଓ ତାହାର ଔଷଧ ବିଷୟରେ ଉଲ୍ଲେଖ୍ୟ ରହିଅଛି, ସେଥିପାଇଁ ଏହା "ଭିଷଗ୍-ବେଦ" ନାମରେ ମଧ୍ୟ ଜଣା ।

କ୍ଷାତ୍ରବେଦ – "ଅଥର୍ବବେଦ"ରେ ସ୍ୱରାଜ୍ୟ ରକ୍ଷା ପାଇଁ ରାଜକର୍ମ ସଂବନ୍ଧୀତ ଅନେକ ସୁକ୍ତ ସମୂହ ରହିଅଛି, ତଥା ଏଥିରୁ ରାଜନୈତିକ ଜ୍ଞାନ ମଧ୍ୟ ମିଳିଥାଏ, ସେଇଥିପାଇଁ ଏହା "କ୍ଷାତ୍ରବେଦ" ନାମରେ ମଧ୍ୟ ଜଣା ।

ଅଥର୍ବବେଦ ବିଷୟବସ୍ତୁ

"ଅଥର୍ବବେଦ"କୁ ସାମାଜିକରୀତି କାଣ୍ଡ କୁହାଯାଏ, ତେଣୁ ଏଥିରେ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଓ ସାମାଜିକ ଶାନ୍ତି ତଥା ରକ୍ଷା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଅନେକ ମନ୍ତ୍ର ଓ କର୍ମ ରହିଅଛି । ତେଣୁ ଏହାର ବିଷୟବସ୍ତୁଗୁଡ଼ିକ ହେଲେ, ବ୍ରହ୍ମ ତଥା ଦାର୍ଶନୀକ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ, ଭୈଷଜ୍ୟ କର୍ମ, ଶାନ୍ତି ତଥା ପୌଷ୍ଟିକ କର୍ମ, ରାଜକର୍ମ, ସାଂମନସ୍ୟକର୍ମ, ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ ଆୟୁଷ୍ୟକର୍ମ ଓ ଅଭିଚାର କର୍ମ ଇତ୍ୟାଦି ।

ବ୍ରହ୍ମ ଓ ଦାର୍ଶନୀକ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ

"ଅଥର୍ବବେଦ"ରେ ବିଶେଷରୂପରେ 'ବ୍ରହ୍ମ'ର ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଛି । ଏହି ବେଦରେ ବ୍ରହ୍ମର ବର୍ଣ୍ଣନା ଯେତେ ବିସ୍ତାର ଓ ସୁସ୍ଥୁତାର ସହିତ କରାଯାଇଛି, ତାହା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ବେଦରେ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ ନାହିଁ । ଏହା କହିଲେ ଅତ୍ୟୁକ୍ତି ହେବନାହିଁ ଯେ, 'ଉପନିଷଦ'ରେ ଯେଉଁ ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟାର ବିକସିତ ରୂପ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ, ତାହାର ମୂଳ ଏହି "ଅଥର୍ବବେଦ" । ଏହି ବେଦରେ ବିଭିନ୍ନ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରୁ ବ୍ରହ୍ମତ୍ୱର ବିବେଚନା କରାଯାଇଛି, ଯଥା, ବ୍ରହ୍ମ କ'ଣ?, ତାହାର ସ୍ୱରୂପ କ'ଣ?, ତାହାକୁ ପ୍ରାପ୍ତ କରିବାର ସାଧନ କ'ଣ?, ସିଏ ଗୋଟିଏ କିମ୍ବା ଅନେକ?, ତାଙ୍କର ଅନ୍ୟ ଦେବତାମାନଙ୍କ ସହିତ ସଂବନ୍ଧ କ'ଣ?, ଇତ୍ୟାଦି ବିଷୟ ସହିତ ଜୀବାତ୍ମା ଓ ପ୍ରକୃତିର ମଧ୍ୟ ବିବେଚନା କରାଯାଇଛି । ଏଥିରେ ବିରାଟ, ବ୍ରହ୍ମ, ସ୍କନ୍ଧ, ରୋହିତ, ବ୍ରାତ୍ୟ, ଉଲ୍ଲିଷ୍ଠ, ପ୍ରାଣ, ସ୍ୱର୍ଗୋଦନ, ଆଦି ବ୍ରହ୍ମର ବିଭିନ୍ନ ସ୍ୱରୂପମାନଙ୍କର ବିସ୍ତୃତ ବର୍ଣ୍ଣନା ମିଳିଥାଏ ।

ଏଥିରେ ସଂସାର 'ଜଳ'ରୁ ସୃଷ୍ଟି ବୋଲି କୁହାଯାଇଛି । ପ୍ରାରମ୍ଭରେ ଇଶ୍ୱର ଜଳରେ ମଞ୍ଜି ପକାଇଲେ, ସେଥିରୁ 'ହିରଣ୍ୟଗର୍ଭ'ର ଉତ୍ପତ୍ତି ହେଲା, ଓ ସେଥିରୁ ସୃଷ୍ଟିର ପ୍ରାରମ୍ଭ ହେଲା । (ଅ.ବେ - ୪.୨.୬.୮)

ଭୈଷଜ୍ୟକର୍ମ

"ଅଥର୍ବବେଦ"ରେ ବିଭିନ୍ନ ରୋଗର ଉପଚାର ପାଇଁ ପ୍ରୟୋଗ କରାଯାଉଥିବା ସୂକ୍ଷ୍ମ ସମୁହ ରହିଅଛି । ସେଥିରେ ଥିବା ମନ୍ତ୍ର ସମୁହ ଦ୍ଵାରା ଦେବତାମାନଙ୍କର ଆବାହନ ଓ ପ୍ରାର୍ଥନା କରାଯାଏ । ଏହି ସୂକ୍ଷ୍ମରେ, ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ରୋଗର ନାମ ଓ ତାହାର ନିରାକରଣ ପାଇଁ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ଔଷଧର ନାମ ମିଳିଥାଏ । ଜଳଚିକିତ୍ସା, ସୂର୍ଯ୍ୟଚିରଣ ଚିକିତ୍ସା, ଓ ମାନସିକ ଚିକିତ୍ସା ଇତ୍ୟାଦି ବିଷୟର ବିସ୍ତୃତ ବର୍ଣ୍ଣନା, ଏହି ବେଦରେ ମିଳିଥାଏ ।

ଶାନ୍ତି ଓ ପୌଷ୍ଟିକ କର୍ମ

ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରର କ୍ଷତି, ଆପତ୍ତି ବା ଅବାଞ୍ଚିତ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପରୁ ମୁକ୍ତିପାଇବା ପାଇଁ କରାଯାଉଥିବା କର୍ମରୁତିକୁ ଶାନ୍ତିକ-କର୍ମ କୁହନ୍ତି । ଦୁଃସ୍ଵପ୍ନ-ନାସନ, ଦୁଃଶକୁନ-ନିବାରଣ (ମଙ୍ଗଳ) ଇତ୍ୟାଦି ପାଇଁ କରାଯାଉଥିବା ଦେବପ୍ରାର୍ଥନା ଆଦି ସୂକ୍ଷ୍ମ ସମୁହ ଏହି ବେଦର ଅନ୍ତର୍ଗତ ଅଟେ । ଐଶ୍ଵର୍ଯ୍ୟ-ପ୍ରାପ୍ତି, ଓ ବିପନ୍ନବୃତ୍ତି (ବିପଦର ଶାନ୍ତି) ପାଇଁ ପ୍ରୟୋଗ କରାଯାଉଥିବା ସୂକ୍ଷ୍ମ, ପୌଷ୍ଟିକ କର୍ମର ଅନ୍ତର୍ଗତ ଅଟନ୍ତି, ଯେପରିକି ପୁଷ୍ଟିବର୍ଦ୍ଧକ, ମଣିବନ୍ଧନ, ଓ ଦେବ-ପ୍ରାର୍ଥନା ଇତ୍ୟାଦି ।

ରାଜକର୍ମ (ରାଜନୀତି)

"ଅଥର୍ବବେଦ"ରେ ରାଜନୈତିକ ବିଷୟର ବିସ୍ତାର ଭାବରେ ଉଲ୍ଲେଖ୍ୟ ରହିଅଛି । ରାଜା କିଭଳି ହେବା ଦରକାର ?, ରାଜା ଓ ପ୍ରଜାଙ୍କର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ, ଶାସନର ପ୍ରକାର, ରାଜାଙ୍କର ନିର୍ବାଚନ ଓ ରାଜାଭିଷେକ, ରାଜାଙ୍କର ଅଧିକାର ଓ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ, ସଭା ଓ ସମିତି ତଥା ତା'ର ସ୍ଵରୂପ, ନ୍ୟାୟ ଓ ଦଣ୍ଡବିଧାନ, ସେନା ଓ ସେନାପତି, ସୈନିକର ପ୍ରକାର ଓ ତାଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟ, ସୈନିକର ଶିକ୍ଷା, ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ର, ଯୁଦ୍ଧର ସ୍ଵରୂପ, ଶତ୍ରୁ-ନାଶନ, ଓ ବିଜୟ ପ୍ରାପ୍ତ କରିବାର ସାଧନ ଇତ୍ୟାଦି ବିଭିନ୍ନ ବିଷୟ, ଏହାର ଅନ୍ତର୍ଗତ ଅଟେ ।

ସାଂମନସ୍ୟକର୍ମ

"ଅଥର୍ବବେଦ"ରେ ରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ, ସାମାଜିକ, ପାରିବାରିକ, ରାଜନୀତିକ, ତଥା ଧାର୍ମିକ ସାମଞ୍ଜସ୍ୟ ରକ୍ଷା ପାଇଁ ବିଶେଷ ମହତ୍ତ୍ୱ ଦିଆଯାଇଛି, ଓ ପରସ୍ପର ମଧ୍ୟରେ ସୌହାର୍ଦ୍ଦ୍ୟ ସ୍ଥାପନ କରିବା ପାଇଁ ବିଭିନ୍ନ ସୁକ୍ତ ସ୍ମରଣ କରିବାର ବିଧାନ ରହିଅଛି ।

ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ (ଆତ୍ମାଲୋଚନା)

ଜ୍ଞାତ-ଅଜ୍ଞାତ ଅବସ୍ଥାରେ ହୋଇଥିବା ବିଭିନ୍ନ ତୃଟିପୂର୍ଣ୍ଣ-କର୍ମ କାରାଣରୁ ଉତ୍ପନ୍ନ ହେଉଥିବା ସଂଭାବିତ ଅନିଷ୍ଟକୁ ଦୂରକରିବା ପାଇଁ କ୍ଷମା-ଅର୍ଚନା, ଦେବ-ପ୍ରାର୍ଥନା, ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ-ହୋମ, ଚାରିତ୍ରିକ ବଦନାମର ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ, ଓ ଅଶୁଭ ନକ୍ଷତ୍ରରେ ଜନ୍ମ ହୋଇଥିବା ପିଲାଙ୍କର ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ, ଇତ୍ୟାଦି ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ ଗୁଡିକର ଉଲ୍ଲେଖ "ଅଥର୍ବବେଦ"ରେ ମିଳିଥାଏ ।

ଆୟୁଷ୍ୟକର୍ମ

ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଓ ଦୀର୍ଘାୟୁ ପାଇଁ, ଦେବତାଙ୍କ ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସରଖି ବିଭିନ୍ନ ସୁକ୍ତ ଦ୍ୱାରା ଦୀର୍ଘାୟୁଷ ପ୍ରାପ୍ତି ପାଇଁ ପ୍ରାର୍ଥନା କରାଯାଇଥାଏ । ଏହା ଅତିରିକ୍ତ, ଦୀର୍ଘାୟୁ ପ୍ରାପ୍ତି ପାଇଁ ହସ୍ତ ତଥା ଗଳାରେ ରକ୍ଷାସୂତ୍ର ଓ ମଣି ବାନ୍ଧିବାର ବିଧାନ "ଅଥର୍ବବେଦ"ରେ ମିଳିଥାଏ ।

ଅଭିଚାର କର୍ମ

ଦୈତ୍ୟ-ରାକ୍ଷସ ଓ ଶତ୍ରୁ ଇତ୍ୟାଦିଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ କରାଯାଉଥିବା ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରୟୋଗ ଓ ବିଧିଗୁଡିକ ଏହାର ଅନ୍ତର୍ଗତ ଅଟେ । ମାରଣ, ମୋହନ, ଉଚ୍ଚାଟନ, ବଶୀକରଣ, ଇତ୍ୟାଦିକୁ ଅଭିଚାର କୁହାଯାଏ । "ଅଥର୍ବବେଦ"ରେ ଅଭିଚାରିକ ମନ୍ତ୍ର ବହୁତ କମ ମିଳିଥାଏ ।

"ଅଥର୍ବବେଦ"ର ବିଷୟ ବିବେଚନାରୁ, ଏହା ଜଣାପଡିଥାଏ ଯେ, ଏଥିରେ ଧର୍ମ, ଅର୍ଥ, କାମ ଓ ମୋକ୍ଷ ରୂପରେ "ପୁରୁଷାର୍ଥଚତୁଷ୍ଟୟ"ର ସମସ୍ତ ଅଙ୍ଗର ବର୍ଣ୍ଣନା ରହିଅଛି । ଶାସ୍ତ୍ରୀୟ ଦୃଷ୍ଟିରୁ, ଧର୍ମଦର୍ଶନ, ଆଧ୍ୟାତ୍ମ, ଓ ତତ୍ତ୍ୱମିମାଂସାର ସଂବନ୍ଧୀତ ସମସ୍ତ ତତ୍ତ୍ୱ ଏଥିରେ ବିଦ୍ୟମାନ ରହିଅଛି ।

ସମାଜଶାସ୍ତ୍ରୀୟ ଦୃଷ୍ଟିରୁ, ରାଜନୀତି, ଅର୍ଥଶାସ୍ତ୍ର, ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ର, ଓ ଜ୍ଞାନ-ବିଜ୍ଞାନର ଏହା ଏକ ଭଣ୍ଡାର । ସାହିତ୍ୟିକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ, ରସ, ଅଳଂକାର, ଛନ୍ଦ, ଭାବ ଓ ଭଷାର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଏଥିରେ ବିଦ୍ୟମାନ ରହିଅଛି । ବ୍ୟବହାର ଉପଯୋଗିତା ଦୃଷ୍ଟିରୁ, ଭାବାତ୍ମକ ପ୍ରେରଣା, ମନନ-ଚିନ୍ତନ, କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଉପଦେଶ, ଆଚାରଶିକ୍ଷା, ଓ ନୀତିଶିକ୍ଷା, ଏଥିରେ ଭରିରହିଛି । ସାଂସ୍କୃତିକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ, ଏଥିରେ ଉଚ୍ଚ, ମଧ୍ୟମ ଓ ନିମ୍ନ - ଏହି ତିନୋଟି ସ୍ତରର ସ୍ୱରୂପ ପରିଲକ୍ଷିତ ହୁଏ । ଅତଃ, ବିଷୟର ବିବିଧତା, ସ୍ଥୂଳରୁ ସୂକ୍ଷ୍ମତମ ତତ୍ତ୍ୱର ପ୍ରତିପାଦନ, ଓ ଶାସ୍ତ୍ରୀୟତା ସହିତ ବ୍ୟବହାରିକତାର ସମିଶ୍ରଣ "ଅଥର୍ବବେଦ"ର ମୁଖ୍ୟ ବିଶେଷତା ଅଟେ ।

ଅଥର୍ବବେଦ ଶାଖା

ପତଞ୍ଜଳି ମହାଭାଷ୍ୟ ଓ ପୁରାଣ ଅନୁସାରେ "ଅଥର୍ବବେଦ"ର ୯ଟି ଶାଖା ଥିଲା । ସେମାନେ ହେଲେ, (୧) - ପୈଘ୍ଲାଲଦ, (୨) - ତୌଦ, (୩) - ମୌଦ, (୪) - ଶୌନକ, (୫) - ଜାଜଲ, (୬) - ଜଲଦ, (୭) - ବ୍ରହ୍ମବଦ, (୮) - ଦେବଦର୍ଶ, ଓ (୯) - ଚାରଣବୈଦ୍ୟ । ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କେବଳ ୨ଟି ଶାଖାର ଉଦ୍ଧାର ହୋଇପାରିଛି, ଯଥା ଶୌନକ ଓ ପୈଘ୍ଲାଲଦ । ଅନ୍ୟ ଶାଖା ଗୁଡିକ ବିଲୁପ୍ତ ହୋଇଯାଇଛି ।

୧ - ଶୌନକ ଶାଖା ସଂହିତା

"ଶୌନକ ଶାଖା" ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଉଦ୍ଧାର ହୋଇପାରିଛି । ଏହା ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଓ ଅଦ୍ୟାବଧି ପ୍ରଚଳିତ । ଏଥିରେ ସମୁଦାୟ ୨୦ଟି କାଣ୍ଡ, ୩୨ଟି ପ୍ରପାଠକ, ୭୩୦ଟି ସୂକ୍ତ ଓ ୫୯୮୭ ମନ୍ତ୍ର ରହିଅଛି । ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ, ୧ମ ରୁ ୭ମ କାଣ୍ଡରେ ଛୋଟ ଛୋଟ ମନ୍ତ୍ର ବିଶିଷ୍ଟ ସୂକ୍ତ ସମୂହ ରହିଅଛି । ୮ମ ରୁ ୧୨ଶ କାଣ୍ଡରେ ବଡ଼ ଓ ବିବିଧ ବିଷୟର ସୂକ୍ତ ରହିଅଛି । ୧୩ଶ ରୁ ୨୦ଶ କାଣ୍ଡରେ ଏକରୂପ ବିଷୟ ଓ ବଡ଼ ସୂକ୍ତ ସମୂହ ରହିଅଛି ।

ତଳେ କାଣ୍ଡ ଅନୁସାରେ ସୂକ୍ତ ଓ ବିଷୟର ବିବରଣ, ଟେବୁଲରେ ଦିଆଯାଇଛି ।

କାଣ୍ଡ	ସୂକ୍ତ	ବିଷୟ	ମନ୍ତବ୍ୟ
୧-୭	୪୩୩	ବିଭିନ୍ନ	ସୁଦ୍ରସୂକ୍ତ
୮-୧୧	୩୦	ବିଭିନ୍ନ	ବଡ଼ସୂକ୍ତ
୧୨	୧୨	ପୃଥିବୀ ସୂକ୍ତ, ରାଜନୈତିକ, ଭୌଗଳିକ	ବଡ଼ସୂକ୍ତ
୧୩ ୧୫	୨୪	ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ	ବଡ଼ସୂକ୍ତ
୧୪	୨	ବିବାହ	ବଡ଼ସୂକ୍ତ
୧୬	୯	ଦୁଃସ୍ୱପ୍ନ-ନାଶନ	ବଡ଼ସୂକ୍ତ
୧୭	୧	ଅଭ୍ୟୁଦୟ ପ୍ରାର୍ଥନା	ବଡ଼ସୂକ୍ତ
୧୮	୪	ପିତୃମେଧ	ବଡ଼ସୂକ୍ତ
୧୯	୭୨	ଭେଷଜ୍ୟ, ରାଷ୍ଟ୍ରବୃଦ୍ଧି, ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ	ବଡ଼ସୂକ୍ତ
୨୦	୧୪୩	ସୋମଯଜ୍ଞ, ଇନ୍ଦ୍ର ବୈଷୟିକ	ବଡ଼ସୂକ୍ତ

୨ - ପୈତୃଲୋଦ ଶାଖା ସଂହିତା

ଯଦିଓ "ପୈତୃଲୋଦ ଶାଖା"ର ପାଣ୍ଡୁଲିପି ଉଦ୍ଧାର ହୋଇପାରିଛି (ସୁରକ୍ଷିତ ତାଳପତ୍ର ପାଣ୍ଡୁଲିପି, ଓଡ଼ିଶାରୁ ମିଳିଛି), କିନ୍ତୁ ଏହାର ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ରଚନା ଲୋକ-ଲୋଚନକୁ ଆସିପାରିନାହିଁ । ତେଣୁ ଏହାର ଆଂଶିକ ବା କିଛି କାଣ୍ଡ ଉପଲବ୍ଧ ଅଛି, ଏହା ଉପରେ ଅନେକ ବିଦ୍ୱାନ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛନ୍ତି, ଆଶା କରାଯାଏ, ଏହାର ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ରଚନା ଲୋକ-ଲୋଚନକୁ ନିକଟ ଭବିଷ୍ୟତରେ ଆସିବ । "ଶୌନକ ଶାଖା" ଓ "ପୈତୃଲୋଦ ଶାଖା"ର ବିଷୟବସ୍ତୁ ସମାନ । ଦୁଇଟି ଭିତରେ ପାର୍ଥକ୍ୟ କହିଲେ, ବିଷୟ, ମନ୍ତ୍ର, ଓ କାଣ୍ଡର କ୍ରମ ପ୍ରବନ୍ଧନ, ଆଉ ଏହା ମଧ୍ୟ କୁହାଯାଏ ଯେ, "ପୈତୃଲୋଦ ଶାଖା"ର ବୈଷୟିକ ବର୍ଣ୍ଣନ, "ଶୌନକ ଶାଖା" ଠାରୁ ତୁଳନାତ୍ମକ ବିସ୍ତୃତ ଓ ନିପୁଣ, ତଥା ବୟସରେ ପୁରୁଣା ।

ଅଧର୍ବବେଦ ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଆରଣ୍ୟକ, ଉପନିଷଦ, କଳ୍ପସୂତ୍ର ଓ ଅନ୍ୟ ଗ୍ରନ୍ଥ

ଉଭୟ ଅଧର୍ବବେଦୀୟ ଶାଖାମାନଙ୍କର ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର ବ୍ରାହ୍ମଣ ଅଛି, ଯାହା "ଗୋପଥ ବ୍ରାହ୍ମଣ" ନାମରେ ପରିଚିତ । ଏଥିରେ ୨ଟି ଭାଗ ଅଛି, ଯଥା, ପୂର୍ବଭାଗ ଓ ଉତ୍ତରଭାଗ । ଏହାର ପୂର୍ବଭାଗରେ ୫ଟି ପ୍ରସାଂକ ଓ ସେଥିରେ ୧୩୫ କଣ୍ଠିକା ସମୂହ ରହିଅଛି, ସେହିପରି ଏହାର

ଉତ୍ତରଭାଗରେ ୨ଟି ପ୍ରସାଂକ ଓ ସେଥିରେ ୧୨୩ଟି କଣ୍ଠିକା ରହିଅଛି । ଏହି "ଗୋପଥ ବ୍ରାହ୍ମଣ" ମୁଖ୍ୟ ବିଷୟ "ଶୌଚଯଜ୍ଞ" ଅଟେ, ତଥା ଏଥିରେ ପ୍ରତିପାଦିତ ନିର୍ବଚନ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଅତ୍ୟନ୍ତ ରୋଚକ ବିଷୟ ଅଟେ ।

"ଅଥର୍ବବେଦ"ର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଆରଣ୍ୟକ ନୀହିଁ, କିନ୍ତୁ ଏହାର ବ୍ରାହ୍ମଣର ଶେଷଭାଗରେ ଆରଣ୍ୟକର ରଚନା ରହିଅଛି ।

"ଅଥର୍ବବେଦ"ର ୩୨ଟି ଉପନିଷଦ ଅଛି । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ "ପୈତୃଲ୍ଲାଦ ଶାଖା"ର "ପ୍ରଶ୍ନ ଉପନିଷଦ" ତଥା "ଶୌନକ ଶାଖା"ର "ମଣ୍ଡୁକ ଉପନିଷଦ" ଓ "ମାଣ୍ଡୁକ୍ୟ ଉପନିଷଦ" ମୁଖ୍ୟ ଉପନିଷଦରେ ଗଣାଯାଆନ୍ତି । ଏହାର ଅଧିକାଂଶ ଉପନିଷଦ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ବିଷୟ ଉପରେ ଆଧାରିତ ।

"ଅଥର୍ବବେଦ"ର କଳ୍ପସୂତ୍ରମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ଶୌଚସୂତ୍ର ଗ୍ରନ୍ଥ ଓ ଗୋଟିଏ ଗୃହ୍ୟସୂତ୍ର ଗ୍ରନ୍ଥ ଅଛି । ଶୌଚସୂତ୍ର ଗ୍ରନ୍ଥ, "ବୈତାନା ଶୌଚସୂତ୍ର" ନାମରେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ, ସେଥିରେ ୮ଟି ଅଧ୍ୟାୟ ଅଛି ଓ ଏହାର ବିଷୟବସ୍ତୁ ମୁଖ୍ୟତଃ ଶୌଚକର୍ମ ବିନିଯୋଗ ଅଟେ । ସେହିପରି ଏହାର "କୌଶିକ ଗୃହ୍ୟସୂତ୍ର", ୧୪ଟି ଅଧ୍ୟାୟ, ତଥା ୧୪୧ଟି କଣ୍ଠିକାରେ ବିଭକ୍ତ, ଓ ଏହା ଅଥର୍ବଣ ସାହିତ୍ୟର ଏକ ମହତ୍ତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଗ୍ରନ୍ଥ ଅଟେ ।

ସେହିପରି ଶିକ୍ଷା-ଗ୍ରନ୍ଥ ମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ, "ଅଥର୍ବବେଦ"ର ୨ଟି ପ୍ରାତିଶାଖ୍ୟ ଗ୍ରନ୍ଥ, ଯଥା "ଅଥର୍ବ ପ୍ରାତିଶାଖ୍ୟ" ଓ "ଶୌନକୀୟ ପ୍ରାତିଶାଖ୍ୟ" ଅଛି । ଏଥିରୁ "ଅଥର୍ବବେଦ"ର ପଦପାଠର ସ୍ୱରୂପ ଓ ଲକ୍ଷଣ ବିଷୟରେ ଜ୍ଞାନ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଥାଏ । ସେହିପରି, ଏହାର ଶିକ୍ଷା-ଗ୍ରନ୍ଥ ୩ଟି ଅଛି, ଯଥା, ମାଣ୍ଡୁକୀ ଶିକ୍ଷା, ବର୍ଣ୍ଣପଟଳ ଶିକ୍ଷା, ଓ ଦନ୍ତୋଷ୍ଠବିଧୀ ଶିକ୍ଷା । ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ "ମାଣ୍ଡୁକୀ ଶିକ୍ଷା" ୧୭୧ ଶ୍ଳୋକଯୁକ୍ତ ଅଟେ, ଓ ଏଥିରୁ "ଅଥର୍ବବେଦ"ର ବର୍ଣ୍ଣ, ସ୍ୱର, ଓ ସନ୍ଧି ଇତ୍ୟାଦିର ଜ୍ଞାନ ମିଳିଥାଏ ।

ତଳ ଟେବୁଲରେ "ଅଥର୍ବବେଦ"ର ସମସ୍ତ ସଂହିତା, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଆରଣ୍ୟକ, କଳ୍ପସୂତ୍ର ଓ ଅନ୍ୟ ଗ୍ରନ୍ଥମାନଙ୍କର ତାଲିକା ଦିଆଯାଇଛି ।

ଅଥର୍ବବେଦ ସଙ୍ଗଠନ

ବେଦ	ସଂହିତା	ବ୍ରାହ୍ମଣ	ଆରଣ୍ୟକ	ଉପନିଷଦ
ଅଥର୍ବ ବେଦ	ଶୌନକ, ପୈଘ୍ଲାଇଦ	ଗୋପଥ	-	ମୁଣ୍ଡକ, ମାଣ୍ଡୁକ୍ୟ, ପ୍ରଶ୍ନ, ଆତ୍ମା, ସୂର୍ଯ୍ୟ, ପ୍ରାଣାଗ୍ନିହୋତ୍ର, ଆଶ୍ୱମ, ନାରଦପରିବ୍ରାଜକ, ପରମହଂସ, ପରମହଂସ ପରିବ୍ରଜକ, ପରବ୍ରହ୍ମ, ସୀତା, ଦେବୀ, ତ୍ରିପୁରାତାପିନୀ, ଭାବନ, ନୃସିଂହ ତାପନୀୟ, ମହାନାରାୟଣ, ରାମ ରହସ୍ୟ, ରାମ ତାପନୀୟ, ଗୋପାଳ- ତାପନୀ, କୃଷ୍ଣ, ହୟଗ୍ରୀବ, ଦତ୍ତାତ୍ରେୟ, ଗରୁଡ଼, ଅଥର୍ବସିରସ୍, ଅଥର୍ବଶିଖା, ବୃହଜ୍ଜାବାଲ, ଶରତ, ଭସ୍ମଜାବାଲ, ଗଣପତ୍ୟର୍ଥବଶୀର୍ଷ, ଶାଣ୍ଡିଲ୍ୟ, ପଶୁପତିବ୍ରହ୍ମ, ମହାବାକ୍ୟ

ଅଥର୍ବବେଦ କଳ୍ପସୂତ୍ର ସଙ୍ଗଠନ

ବେଦ	ଶ୍ଳୋକସୂତ୍ର	ଶୁକ୍ଳସୂତ୍ର	ଗୃହ୍ୟସୂତ୍ର	ଧର୍ମସୂତ୍ର
ଅଥର୍ବବେଦ	ବୈତାନା ଶ୍ଳୋକସୂତ୍ର,		କୌଶିକ ଗୃହ୍ୟସୂତ୍ର,	

ଅଥର୍ବବେଦ ଶିକ୍ଷା ଓ ପ୍ରାତିଶାଖ୍ୟ ସଙ୍ଗଠନ

ବେଦ	ପ୍ରାତିଶାଖ୍ୟ	ଶିକ୍ଷା
ଅଥର୍ବବେଦ	ଅଥର୍ବ ପ୍ରାତିଶାଖ୍ୟ ଶୌନକୀୟ ପ୍ରାତିଶାଖ୍ୟ	ମାଣ୍ଡୁକୀ ଶିକ୍ଷା (ମୁଖ୍ୟ), ବର୍ଣ୍ଣପଟଳ ଶିକ୍ଷା, ଦତ୍ତୋଷ୍ଠବିଧୀ ଶିକ୍ଷା

ଅଥର୍ବବେଦ ପାଣ୍ଡୁଲିପି ଓ ଅନୁବାଦ

"ଅଥର୍ବବେଦ"ର ପାଣ୍ଡୁଲିପି ଭାରତର ଅନେକ ସ୍ଥାନ ମାନଙ୍କରେ ମିଳିଛି । ଓଡ଼ିଶାର ରାଜ୍ୟ ସଂଗ୍ରହାଳୟରେ ଏଗୁଡ଼ିକ ସଂରକ୍ଷିତ ଅଛି । ଖୁସିର ବିଷୟ ଯେ, ବହୁ ଚର୍ଚ୍ଚିତ "ପୈଞ୍ଜାଲଦ ଶାଖା" ଓଡ଼ିଶାରେ ମିଳିଛି, ଏହାର ଅନୁବାଦ କାର୍ଯ୍ୟ ଚାଲୁଅଛି, ଆଶାକରୁଛି, ଏହା ନିକଟ ଭବିଷ୍ୟତରେ ଲୋକ ଲୋଚନକୁ ଆସିବ । ଆଉ କିଛି ପାଣ୍ଡୁଲିପି ଉତ୍ତରପ୍ରଦେଶରୁ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଛି, ଯହା IGNCA ରେ ସଂରକ୍ଷିତ ରଖାଯାଇଛି । ତାମିଲନାଡୁ ଓ ଆନ୍ଧ୍ରପ୍ରଦେଶ ରୁ ମଧ୍ୟ କିଛି ପାଣ୍ଡୁଲିପି ମିଳିଛି । ଏହା ସହିତ "ଜର୍ମାନୀ"ର ସଂସ୍କୃତ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟରେ କିଛି ପାଣ୍ଡୁଲିପି ରହିଅଛି ।

"ଅଥର୍ବବେଦ"ର ଅନୁବାଦ ଅନେକ ବିଦେଶୀ ଭାଷାରେ ଉପଲବ୍ଧ ରହିଛି । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଇଂରାଜୀ, ଜର୍ମାନୀ ଓ ରୁଷି ଭାଷାରେ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଛି । ଭାରତୀୟ ଭାଷାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସଂସ୍କୃତ, ହିନ୍ଦି, ତାମିଲ, ତେଲୁଗୁ, କନ୍ନଡ଼ ଓ ମାଲୟାଲମ ଭାଷାରେ ଏହାର ଅନୁବାଦ ଉପଲବ୍ଧ ଅଛି ।

ଠଟି ବେଦ ମଧ୍ୟରୁ, "ଅଥର୍ବବେଦ" ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ରୂପେ ମାନବ ଜୀବନ ସହିତ ସଂଯୁକ୍ତ ହୋଇ ରହିଅଛି । ମାନବ ଜୀବନରେ ଏହା ଜନ୍ମ ଠାରୁ ମୃତ୍ୟୁ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ, ପ୍ରତ୍ୟେକ ସ୍ତରରେ ମାର୍ଗଦର୍ଶନ କରିଆସୁଅଛି । ଏହା ଦର୍ଶନତତ୍ତ୍ୱ ଓ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ-ତତ୍ତ୍ୱରେ ମଧ୍ୟ ଉପନିଷଦ ମାନଙ୍କର ପ୍ରେରଣା ବୋଲି କୁହାଯାଏ । "ଅଥର୍ବବେଦ", ଏକମାତ୍ର ବେଦ, ଯାହା ସର୍ବାଧିକ "ଉପବେଦ" ଓ "ଶାସ୍ତ୍ର" ମାନଙ୍କର ଜନକ । "ଆୟୁର୍ବେଦ", "ଧନୁର୍ବେଦ", "ଅର୍ଥଶାସ୍ତ୍ର", "ନୀତିଶାସ୍ତ୍ର", "ରାଜନୀତି ଶାସ୍ତ୍ର", "ନ୍ୟାୟଶାସ୍ତ୍ର", "ଆଶୁଶାସ୍ତ୍ର", "ଚରକ ସଂହିତା", "ସୁଶ୍ରୁତ ସଂହିତା", "ଭେଷଜ ବିଜ୍ଞାନ", "ସାମାଜିକ ବିଜ୍ଞାନ", "ଦର୍ଶନିକ ବିଜ୍ଞାନ", " ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ତତ୍ତ୍ୱ", ଏହିପରି ଅନେକ ଶାସ୍ତ୍ର ଓ ଗ୍ରନ୍ଥ ର ପ୍ରେରଣାର ସୂତ୍ର "ଅଥର୍ବବେଦ" ଅଟେ ।

॥ ଇତି ଅଥର୍ବବେଦ ॥

ଅଥର୍ବବେଦର ସୂକ୍ତ ଓ ମନ୍ତ୍ର ସଂଖ୍ୟା

କାଣ୍ଡ	ଅନୁବାକ	ସୂକ୍ତ	ମନ୍ତ୍ର
୧	୬	୩୫	୧୫୩
୨	୬	୩୬	୨୦୭
୩	୬	୩୧	୨୩୦
୪	୮	୪୦	୩୨୪
୫	୬	୩୧	୩୭୬
୬	୧୩	୧୪୨	୪୫୪
୭	୧୦	୧୧୮	୨୮୬
୮	୫	୧୦	୨୯୩
୯	୫	୧୦	୩୧୩
୧୦	୫	୧୦	୩୫୦
୧୧	୫	୧୦	୩୧୩
୧୨	୫	୫	୩୦୪
୧୩	୪	୯	୧୮୮
୧୪	୨	୨	୧୩୯
୧୫	୨	୧୮	୨୩୦
୧୬	୨	୯	୧୦୩
୧୭	୧	୧	୩୦
୧୮	୪	୪	୨୮୩
୧୯	୭	୭୨	୪୫୩
୨୦	୯	୧୪୩	୯୫୮
ସମୁଦାୟ	୧୧୧	୭୩୬	୫୯୮୭

ଯଦକ୍ଷରପଦବ୍ରଷ୍ଟଂ ମାତ୍ରାହିନଂ ତୁ ଯଦ୍-ଭବେତ୍ ।
ତତ୍-ସର୍ବ ଶମତାଂ ଦେବ ନରାୟଣ ନମୋଽସ୍ତୁତେ ॥
ବିସର୍ଗବିନ୍ୟୁମାତ୍ରାଣି ପଦପାଦାକ୍ଷରାଣି ଚ ।
ନ୍ୟୁନାନି ଚାତିରିକ୍ରାନି ଶମସ୍ତ ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ॥
ଓମ୍ ତତ୍ ସତ୍ । ସର୍ବମ୍ ଶ୍ରୀ କୃଷ୍ଣାର୍ପଣାମସ୍ତୁ ।
ଓମ୍ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ।

Sources ସୂତ୍ର	• www.archive.org • www.vedicheritage.gov.in • www.academia.edu • IISH Global (Indian Institute of Scientific Heritage) • www.sanskritweb.net/samveda/ • Vedanta Spiritual Library – www.celextel.org • www.wikipedia.org
Send Corrections to ଭୁଲ ସୁଧାର ପାଇଁ ଯୋଗାଯୋଗ	prakash@scholarshoppe.com
Site access ଞ୍ଜେର ସାଇଟ୍	www.scholarshoppe.com/veda-odia/

ଏହି ‘ପୁସ୍ତକ’ ଟି ବୈଦିକ ସାହିତ୍ୟର ପ୍ରଥମ ଓଡ଼ିଆ ଡିଜିଟାଲ୍ ରୂପାଙ୍କର ଅଟେ ।

ଅଧର୍ବବେଦ - ଶୌନକ ସଂହିତା

ଦଶମ କାଣ୍ଡ

ଓଁ ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାୟ ନମଃ
ଅଥର୍ବବେଦ - ଶୌନକ ସଂହିତା

[ଅଥଃ ଦଶମଂ କାଣ୍ଡମ୍]

॥ ଅଥ ଦ୍ଵାବିଂଶଃ ପ୍ରପାଠକଃ ॥

॥ଅଥ ପ୍ରଥମୋଽନୁବାକଃ ॥

=====

(୧୦।୧) ଋଷିଃ - ପ୍ରତ୍ୟଙ୍ଗିରସ । ଛନ୍ଦ - ମହାବୃହତୀ (୧), ବିରାଟ୍ ଗାୟତ୍ରୀ (୨),
ଅନୁଷ୍ଟୁପ୍ (୩-୮, ୧୦-୧୧, ୧୪, ୨୧, ୨୪-୨୭, ୩୦-୩୧), ପଥ୍ୟାପଞ୍ଜିଃ (୯), ପଞ୍ଜିଃ (୧୨),
ଉରୋବୃହତୀ (୧୩), ଚତୁଷ୍ପଦା ବିରାଟ୍ ଜଗତୀ (୧୫), ତ୍ରିଷ୍ଟୁପ୍ (୧୬, ୧୮),
ପ୍ରସ୍ତାରପଞ୍ଜିଃ (୧୭, ୨୪), ଚତୁଷ୍ପଦା ଜଗତୀ (୧୯), ବିରାଟ୍ ପ୍ରସ୍ତାରପଞ୍ଜିଃ (୨୦),
ଏକାବସାନା ଦ୍ଵିପଦା ଆର୍ତ୍ତୀ ଉଷ୍ଟିକ୍ (୨୨), ତ୍ରିପଦା ଭୃଗିକ୍ ବିଷମା ଗାୟତ୍ରୀ (୨୩),
ତ୍ରିପଦା ଗାୟତ୍ରୀ (୨୮), ମଧ୍ୟା ଜ୍ୟୋତିଷ୍ଠତୀ ଜଗତୀ (୨୯), ଦ୍ଵ୍ୟନୁଷ୍ଟୁପ୍ ଗର୍ଭା ପଞ୍ଚପଦା
ଅତିଜଗତୀ (୩୨) । ଦେବତା - କୃତ୍ୟାଦୂଷଣଂ (୧-୩୨)

=====

ୟଂ କଳ୍ପୟନ୍ତି ବହତୌ ବଧୂମିବ ବିଶ୍ଵରୂପାଂ ହସ୍ତକୃତାଂ ଚିକିତ୍ସବଃ ।
ସାରାଦେତ୍ଵପ ନୁଦାମ ଏନାମ୍ ॥୧॥

ଶୀର୍ଷଶ୍ଚତୀ ନସ୍ତତୀ କର୍ଣ୍ଣିନୀ କୃତ୍ୟାକୃତା ସଂଭୃତା ବିଶ୍ଵରୂପା ।
ସାରାଦେତ୍ଵପ ନୁଦାମ ଏନାମ୍ ॥୨॥

ଶୂଦ୍ରକୃତା ରାଜକୃତା ସ୍ତ୍ରୀକୃତା ବ୍ରହ୍ମଭିଃ କୃତା ।
ଜାୟା ପତ୍ୟା ନୁତ୍ଵେବ କର୍ତ୍ତାରଂ ବନ୍ଧୁଛତୁ ॥୩॥

ଅନୟାହମୋଷଧ୍ୟା ସର୍ବାଃ କୃତ୍ୟା ଅଦୂଦୁଷମ୍ ।
ୟଂ କ୍ଷେତ୍ରେ ଚକ୍ରୟାଂ ଗୋଷୁ ଯାଂ ବା ତେ ପୁରୁଷେଷୁ ॥୪॥

ଅଘମସ୍ତୁଘକୃତେ ଶପଥଃ ଶପଥୀୟତେ ।

ପ୍ରତ୍ୟକ୍ପ୍ରତିପ୍ରହିଣ୍ଣୋ ଯଥା କୃତ୍ୟାକୃତଂ ହନତ୍ ॥୫॥

ପ୍ରତୀଚୀନ ଆଙ୍ଗିରସୋଽଧ୍ୟକ୍ଷୋ ନଃ ପୁରୋହିତଃ ।

ପ୍ରତୀଚୀଃ କୃତ୍ୟା ଆକୃତ୍ୟାମୁନ୍-କୃତ୍ୟାକୃତୋ ଜହି ॥୬॥

ୟସ୍ତୋବାଚ ପରେହୀତି ପ୍ରତିକୂଲମୁଦାୟାମ୍ ।

ତଂ କୃତ୍ୟୋଽଭିନିବର୍ତ୍ତସ୍ୱ ମାସ୍ତାନିଚ୍ଛୋ ଅନାଗସଃ ॥୭॥

ୟସ୍ତେ ପରୁଂଷି ସଂଦଧୌ ରଥସ୍ୟେବ ଭୂର୍ଧୟା ।

ତଂ ଗଚ୍ଛ ତତ୍ର ତେଽୟନମଜ୍ଞାତସ୍ତେଽୟଂ ଜନଃ ॥୮॥

ୟେ ତ୍ୱା କୃତ୍ୱାଲେଭିରେ ବିଦ୍ୱଳା ଅଭିଚାରିଣଃ ।

ଶଂଭ୍ରିଦଂ କୃତ୍ୟାଦୂଷଣଂ ପ୍ରତିବର୍ତ୍ତ ପୁନଃସରଂ ତେନ ତ୍ୱା ସ୍ୱପୟାମସି ॥୯॥

ୟଦ୍ଭୂର୍ଭଗାଂ ପ୍ରସ୍ନପିତାଂ ମୃତବସ୍ତ୍ରାମୁପେୟମ୍ ।

ଅପୈତୁ ସର୍ବଂ ମପ୍ତାପଂ ଦ୍ରବିଣଂ ମୋପ ତିଷ୍ଠତୁ ॥୧୦॥

ୟତ୍ତେ ପିତୃଭ୍ୟୋ ଦଦତୋ ଯଜ୍ଞେ ବା ନାମ ଜଗୃହୁଃ ।

ସଂଦେଶ୍ୟାସ୍ତର୍ବସ୍ତ୍ରାପ୍ତାପାଦିମା ମୁଞ୍ଚନ୍ତୁ ତୈଷଧୀଃ ॥୧୧॥

ଦେବୈନସାପ୍ତିତ୍ୟାନ୍ନାମଗ୍ରାହାସ୍ରଂଦେଶ୍ୟାଦଭିନିଷ୍ଠତାତ୍ ।

ମୁଞ୍ଚନ୍ତୁ ତ୍ୱା ବୀରୁଧୋ ବୀର୍ଯ୍ୟେଣ ବ୍ରହ୍ମଣା ଋଗ୍ଭିଃ ପୟସ୍ ରକ୍ଷୀଣାମ୍ ॥୧୨॥

ୟଥା ବାତଶ୍ଚ୍ୟାବୟତି ଭୂମ୍ୟା ରେଶୁମନ୍ତରିକ୍ଷାକାଭ୍ରମ୍ ।

ଏବା ମସ୍ତର୍ବଂ ଦୁର୍ଭୂତଂ ବ୍ରହ୍ମନୁଓମପାୟତି ॥୧୩॥

ଅପ କ୍ରାମ ନାନଦତୀ ବିନକ୍ଷା ଗର୍ଦଭୀବ ।

କର୍ତ୍ତୃରନ୍ନକ୍ଷସ୍ତେତୋ ନୁତ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମଣା ବୀର୍ଯ୍ୟାବତା ॥୧୪॥

ଅୟଂ ପଚ୍ଛାଃ କୃତ୍ୟେତି ତ୍ବା ନୟାମୋଽଭିପ୍ରହିତାଂ ପ୍ରତି ତ୍ବା ପ୍ର ହିଶ୍ମଃ ।
ତେନାଭି ଯାହି ଭଞ୍ଜିତ୍ୟନସ୍ମତୀବ ବାହିନୀ ବିଶ୍ବରୂପା କୁରୁଚିନୀ ॥୧୫॥

ପରାକ୍ଷେ ଜ୍ୟୋତିରପଥଂ ତେ ଅର୍ବାଗନ୍ୟତ୍ରାସ୍ଥଦୟନା କୃଶୁଷ୍ପ ।
ପରେଶେହି ନବତିଂ ନାବ୍ୟା ଅତି ଦୁର୍ଗାଃ ସ୍ରୋତ୍ୟା ମା କ୍ଷଶିଷ୍ଟାଃ ପରେହି ॥୧୬॥

ବାତ ଇବ ବୃକ୍ଷାନ୍ନି ମୃଣୀହି ପାଦୟ ମା ଗାମଶ୍ଚ ପୁରୁଷମୁଚ୍ଛିଷ ଏଷାମ୍ ।
କର୍ତ୍ତୃରନ୍ନିବୃତ୍ୟେତଃ କୃତ୍ୟେଽପ୍ରଜାସ୍ତ୍ବାୟ ବୋଧୟ ॥୧୭॥

ୟଂ ତେ ବର୍ହିଷି ଯାଂ ଶ୍ଳୁଶାନେ କ୍ଷେତ୍ରେ କୃତ୍ୟାଂ ବଲଗଂ ବା ନିତଶ୍ଚୁଃ ।
ଅଗ୍ନୌ ବା ତ୍ବା ଗାର୍ହପତ୍ୟେଽଭିଚେରୁଃ ପାକଂ ସନ୍ତଂ ଧୀରତରା ଅନାଗସମ୍ ॥୧୮॥

ଉପାହୃତମନୁବୁଞ୍ଚଂ ନିଶାତଂ ବୈରଂ ସ୍ରାୟନ୍ନବିଦାମ କର୍ତ୍ତମ୍ ।
ତଦେତୁ ଯତ ଆତ୍ମତଂ ତତ୍ରାଶୁ ଇବ ବି ବର୍ତତାଂ ହନ୍ତ କୃତ୍ୟାକୃତଃ ପ୍ରଜାମ୍ ॥୧୯॥

ସ୍ବାୟସ୍ରା ଅସୟଃ ସନ୍ତି ନୋ ଗୃହେ ବିଦ୍ଭା ତେ କୃତ୍ୟେ ଯତିଧା ପରୂଂଷି ।
ଉତ୍ତିଷ୍ଠୈବ ପରେହୀତୋଽଜ୍ଞାତେ କିମିହେଚ୍ଛସି ॥୨୦॥

ଗ୍ରୀବାସ୍ତେ କୃତ୍ୟେ ପାଦୌ ଚାପି କର୍ତ୍ତ୍ୟାମି ନିର୍ଦ୍ରବ ।
ଇନ୍ଦ୍ରାଗ୍ନୀ ଅସ୍ତ୍ରାନ୍ନକ୍ଷତାଂ ଯୌ ପ୍ରଜାନାଂ ପ୍ରଜାବତୀ ॥୨୧॥

ସୋମୋ ରାଜାଧିପା ମୃତିତା ତ ଭୂତସ୍ୟ ନଃ ପତୟୌ ମୃତୟନ୍ତୁ ॥୨୨॥

ଭବାଶର୍ବାବସ୍ୟତାଂ ପାପକୃତେ କୃତ୍ୟାକୃତେ ।
ଦୁଷ୍ଟତେ ବିଦ୍ୟତଂ ଦେବହେତିମ୍ ॥୨୩॥

ୟଦ୍ୟେୟଂ ଦ୍ବିପଦୀ ଚତୁଷ୍ପଦୀ କୃତ୍ୟାକୃତା ସଂଭୃତା ବିଶ୍ବରୂପା ।
ସେତୋଽଷ୍ଟାପଦୀ ଭୂତ୍ବା ପୁନଃ ପରେହି ଦୁଚ୍ଛନ୍ନେ ॥୨୪॥

ଅଭ୍ୟକ୍ତାକ୍ତା ସ୍ଵରଂକୃତା ସର୍ବଂ ଭରତ୍ରୀ ଦୁରିତଂ ପରେହି ।
ଜାନୀହି କୃତ୍ୟେ କର୍ତ୍ତାରଂ ଦୁହିତେବ ପିତରଂ ସ୍ଵମ୍ ॥୨୫॥

ପରେହି କୃତ୍ୟେ ମା ତିଷ୍ଠୋ ବିଜସ୍ୟେବ ପଦଂ ନୟ ।
ମୃଗଃ ସ ମୃଗୟୁସ୍ତ୍ଵଂ ନ ତ୍ଵା ନିକର୍ତ୍ତୁମର୍ହତି ॥୨୬॥

ଭତ ହନ୍ତି ପୂର୍ବାସିନଂ ପ୍ରତ୍ୟାଦାୟାପର ଇଷ୍ଟା ।
ଭତ ପୂର୍ବସ୍ୟ ନିୟତୋ ନି ହନ୍ତ୍ୟାପରଃ ପ୍ରତି ॥୨୭॥

ଏତଦ୍ଧି ଶୃଣୁ ମେ ବଚୋଽଥେହି ଯତ ଏୟଥ ।
ୟସ୍ତ୍ଵା ତକାର ତଂ ପ୍ରତି ॥୨୮॥

ଅନାଗୋହତ୍ୟା ବୈ ଭୀମା କୃତ୍ୟେ ମା ନୋ ଗାମଶ୍ଚଂ ପୁରୁଷଂ ବଧୀଃ ।
ୟତ୍ରୟତ୍ରାସି ନିହିତା ତତସ୍ତ୍ଵୋଢ୍ଵାପୟାମସି ପର୍ଣ୍ଣାଲ୍ଲଙ୍ଘୀୟସୀ ଭବ ॥୨୯॥

ୟଦି ସ୍ତ ତମସାବୃତା ଜାଲେନାଭିହିତା ଇବ ।
ସର୍ବାଃ ସଂଲୁପ୍ୟେତଃ କୃତ୍ୟାଃ ପୁନଃ କର୍ତ୍ତେ ପ୍ର ହିଶ୍ମସି ॥୩୦॥

କୃତ୍ୟାକୃତୋ ବଲଗିନୋଽଭିନିଷ୍କାରିଣଃ ପ୍ରଜାମ୍ ।
ମୃଣାହି କୃତ୍ୟେ ମୋହିଷୋଽମୂନ୍-କୃତ୍ୟାକୃତୋ ଜହି ॥୩୧॥

ୟଥା ସୂର୍ଯ୍ୟୋ ମୁତ୍ୟତେ ତମସସ୍ଵରି ରାତ୍ରିଂ ଜହାତୁ୍ୟସସ୍ତ କେତୁନ୍ ।
ଏବାହଂ ସର୍ବଂ ଦୁର୍ଭୂତଂ କର୍ତ୍ତ୍ରଂ କୃତ୍ୟାକୃତା କୃତଂ ହସ୍ତୀବ ରଜୋ ଦୁରିତଂ ଜହାମି ॥୩୨॥

=====

(୧୦|୨) ଋଷିଃ - ନାରାୟଣ । ଛନ୍ଦ - ତ୍ରିଷ୍ତୁପ୍ (୧-୪, ୭-୮), ଅନୁଷ୍ଟୁପ୍ (୫, ୯-୧୦, ୧୨-୨୭, ୨୯-୩୩),
 ଜଗତୀ (୨, ୧୧), ଭୃଗିକ୍ ବୃହତୀ (୨୮) । ଦେବତା - ପୁରୁଷଃ, ବ୍ରହ୍ମପ୍ରକାଶନମ୍ ତ (୧-୩୦, ୩୩),
 ସାକ୍ଷାତ୍-ପରବ୍ରହ୍ମପ୍ରକାଶନଂ (୩୧-୩୨)

=====

କେନ ପାର୍ଶ୍ଵୀ ଆତ୍ମତେ ପୁରୁଷସ୍ୟ କେନ ମାଂସଂ ସଂତୃତଂ କେନ ଗୁଲ୍ଫୌ ।
 କେନାଙ୍ଗୁଲୀଃ ପେଶନୀଃ କେନ ଖାନି କେନୋଲ୍ଲ-ଲଙ୍ଘୌ ମଧ୍ୟତଃ କଃ ପ୍ରତିଷ୍ଠାମ୍ ॥୧॥

କସ୍ମାନ୍ନୁ ଗୁଲ୍ଫାବଧରାବକୃଶ୍ମନ୍ନୁଷ୍ଠୀବହ୍ନାବୁତ୍ତରୌ ପୁରୁଷସ୍ୟ ।
 ଜଘେ ନିରୃତ୍ୟ ନ୍ୟଦଧୁଃ କ୍ଵ ସ୍ଵିଜ୍ଞାନୁନୋଃ ସଂଧୀ କ ଉ ତଚ୍ଚିକେତ ॥୨॥

ଚତୁଷ୍ଠୟଂ ଯୁଜତେ ସଂହିତାକ୍ତଂ ଜାନୁଭ୍ୟାମୁର୍ଧ୍ଵଂ ଶିଥିରଂ କବନ୍ଧମ୍ ।
 ଶ୍ରୋଣୀ ଯଦୁରୁ କ ଉ ତଞ୍ଜଜାନ ଯାଭ୍ୟାଂ କୁସିନ୍ଧଂ ସୁଦୃଢଂ ବଭୁବ ॥୩॥

କତି ଦେବାଃ କତମେ ତ ଆସନ୍ୟ ଉରୋ ଗ୍ରୀବାଶ୍ଚକ୍ଷୁଃ ପୁରୁଷସ୍ୟ ।
 କତି ସ୍ତନୌ ବ୍ୟଦଧୁଃ କଃ କଫୋଦୌ କତି ସ୍ଵାହାନ-କତି ପୃଷ୍ଠୀରତିନ୍ଦ୍ରନ୍ ॥୪॥

କୋ ଅସ୍ୟ ବାହୁ ସମଭରଦ୍ଵୀର୍ଯ୍ୟଂ କରବାଦିତି ।
 ଅଂସୌ କୋ ଅସ୍ୟ ତଢ୍ଢେବଃ କୁସିନ୍ଧେ ଅଧ୍ୟା ଦଧୌ ॥୫॥

କଃ ସପ୍ତ ଖାନି ବି ତତର୍ଦ୍ଧ ଶୀର୍ଷଣି କର୍ଣ୍ଣାବିମୌ ନାସିକେ ଚକ୍ଷଣୀ ମୁଖମ୍ ।
 ଯେଷାଂ ପୁରୁତ୍ରା ବିଜୟସ୍ୟ ମହ୍ନନି ଚତୁଷ୍ପାଦୋ ଦ୍ଵିପଦୋ ଯୁକ୍ତି ଯୁମମ୍ ॥୬॥

ହନ୍ଦୋର୍ହି ଜିହ୍ଵାମଦଧାତ୍-ପୁରୁତୀମଧା ମହୀମଧି ଶିଶ୍ରାୟ ବାଚମ୍ ।
 ସ ଆ ବରୀବର୍ତ୍ତି ଭୁବନେଷ୍ଠୁକ୍ତରପୋ ବସାନଃ କ ଉ ତଚ୍ଚିକେତ ॥୭॥

ମସ୍ତିଷ୍କମସ୍ୟ ଯତମୋ ଲଲାଟଂ କକାଟିକାଂ ପ୍ରଥମୋ ଯଃ କପାଲମ୍ ।
 ଚିତ୍ତା ଚିତ୍ୟଂ ହନ୍ଦୋଃ ପୁରୁଷସ୍ୟ ଦିବଂ ରୁରୋହ କତମଃ ସ ଦେବଃ ॥୮॥

ପ୍ରିୟାପ୍ରିୟାଣି ବହୁଲା ସ୍ବପ୍ନଂ ସଂବାଧତନ୍ୟଃ ।
ଆନନ୍ଦାନୁଗ୍ରୋ ନନ୍ଦାଂଶୁ କସ୍ତାଦ୍ବହତି ପୁରୁଷଃ ॥୯॥

ଆର୍ତ୍ତରବର୍ତ୍ତନିରୂପିଃ କୁତୋ ନୁ ପୁରୁଷେଃମତିଃ ।
ରାଜିଃ ସମ୍ବୁଦ୍ଧିରବ୍ୟୁଦ୍ଧିର୍ମତିରୁଦିତୟଃ କୁତଃ ॥୧୦॥

କୋ ଅସ୍ଥିନ୍ନାପୋ ବ୍ୟଦଧାଦ୍ ବିଷ୍ଣୁବୃତଃ ପୁରୁବୃତଃ ସିନ୍ଧୁସ୍ବତ୍ୟାୟ ଜାତାଃ ।
ତୀବ୍ରା ଅରୁଣା ଲୋହିନୀସ୍ତାମ୍ରଧୂମ୍ରା ଉର୍ଧ୍ବା ଅବାଚୀଃ ପୁରୁଷେ ତିରଶ୍ଚୀଃ ॥୧୧॥

କୋ ଅସ୍ଥିନ୍ନୁପମଦଧାକ୍ଲୋ ମହ୍ମାନଂ ତ ନାମ ତ ।
ଗାତୁଂ କୋ ଅସ୍ଥିନ୍-କଃ କେତୁଂ କଶ୍ଚରିତ୍ରାଣି ପୁରୁଷେ ॥୧୨॥

କୋ ଅସ୍ଥିନ୍-ପ୍ରାଣମବୟକ୍ଲୋ ଅପାନଂ ବ୍ୟାନମୁ ।
ସମାନମସ୍ଥିନ୍-କୋ ଦେବୋଽପି ଶିଶ୍ରାୟ ପୁରୁଷେ ॥୧୩॥

କୋ ଅସ୍ଥିନ୍ୟଜ୍ଞମଦଧାଦେକୋ ଦେବୋଽପି ପୁରୁଷେ ।
କୋ ଅସ୍ଥିତ୍ବସତ୍ୟଂ କୋଽନୃତଂ କୁତୋ ମୃତ୍ୟୁଃ କୁତୋଽମୃତମ୍ ॥୧୪॥

କୋ ଅସ୍ତୈ ବାସଃ ପର୍ଯ୍ୟଦଧାକ୍ଲୋ ଅସ୍ୟାୟୁରକଳ୍ପୟତ୍ ।
ବଲଂ କୋ ଅସ୍ତୈ ପ୍ରାୟୁକ୍ତକ୍ଲୋ ଅସ୍ୟାକଳ୍ପୟତ୍ତବମ୍ ॥୧୫॥

କେନାପୋ ଅନୃତନୁତ କେନାହରକରୋଦ୍ରୁତେ ।
ଉଷସଂ କେନାନ୍ୱୈନ୍ଦ୍ୟ କେନ ସାୟଂଭବଂ ଦଦେ ॥୧୬॥

କୋ ଅସ୍ଥିନ୍ନେତୋ ନ୍ୟଦଧାଉନ୍ମୁରା ତାୟତାମିତି ।
ମେଧାଂ କୋ ଅସ୍ଥିନ୍ନଧ୍ୟୌହକ୍ଲୋ ବାଣଂ କୋ ନୃତୋ ଦଧୌ ॥୧୭॥

କେନେମାଂ ଭୂମିମୌର୍ତ୍ତ୍ୟୁକ୍ଲେନ ପର୍ଯ୍ୟଭବଦିବମ୍ ।
କେନାଭି ମହ୍ମା ପର୍ବତାନ୍-କେନ କର୍ମାଣି ପୁରୁଷଃ ॥୧୮॥

କେନ ପର୍ଜନ୍ୟମନ୍ତେତି କେନ ସୋମଂ ବିଚକ୍ଷଣମ୍ ।
କେନ ଯଜ୍ଞଂ ଚ ଶ୍ରଦ୍ଧାଂ ଚ କେନାସ୍ମିନ୍ନିହିତଂ ମନଃ ॥୧୯॥

କେନ ଶ୍ରୋତ୍ରିୟମାପ୍ନୋତି କେନେମଂ ପରମେଷ୍ଠିନମ୍ ।
କେନେମମଗ୍ନିଂ ପୁରୁଷଃ କେନ ସଂବସୁରଂ ମମେ ॥୨୦॥

ବ୍ରହ୍ମ ଶ୍ରୋତ୍ରିୟମାପ୍ନୋତି ବ୍ରହ୍ମେମଂ ପରମେଷ୍ଠିନମ୍ ।
ବ୍ରହ୍ମେମମଗ୍ନିଂ ପୁରୁଷୋ ବ୍ରହ୍ମ ସଂବସୁରଂ ମମେ ॥୨୧॥

କେନ ଦେବୀଁ ଅନୁ କ୍ଷିୟତି କେନ ଦୈବଜନୀର୍ବିଶଃ ।
କେନେଦମନ୍ୟନ୍ନକ୍ଷତ୍ରଂ କେନ ସତ୍ସତ୍ରମୁତ୍ୟତେ ॥୨୨॥

ବ୍ରହ୍ମ ଦେବୀଁ ଅନୁ କ୍ଷିୟତି ବ୍ରହ୍ମ ଦୈବଜନୀର୍ବିଶଃ ।
ବ୍ରହ୍ମେଦମନ୍ୟନ୍ନକ୍ଷତ୍ରଂ ବ୍ରହ୍ମ ସତ୍ସତ୍ରମୁତ୍ୟତେ ॥୨୩॥

କେନେୟଂ ଭୂମିର୍ବିହିତା କେନ ଦ୍ୟୌରୁତ୍ତରା ହିତା ।
କେନେଦମୁର୍ଧ୍ନଂ ତିର୍ଯ୍ୟକ୍ତାତ୍ତରିକ୍ଷଂ ବ୍ୟତୋ ହିତମ୍ ॥୨୪॥

ବ୍ରହ୍ମଣା ଭୂମିର୍ବିହିତା ବ୍ରହ୍ମ ଦ୍ୟୌରୁତ୍ତରା ହିତା ।
ବ୍ରହ୍ମେଦମୁର୍ଧ୍ନଂ ତିର୍ଯ୍ୟକ୍ତାତ୍ତରିକ୍ଷଂ ବ୍ୟତୋ ହିତମ୍ ॥୨୫॥

ମୂର୍ଧାନମସ୍ୟ ସଂସୀବ୍ୟାଧର୍ବା ହୃଦୟଂ ଚ ଯତ୍ ।
ମସ୍ତିଷ୍କାଦୂର୍ଧ୍ନଃ ପ୍ରେରୟତ୍ସୁବମାନୋଽପି ଶୀର୍ଷତଃ ॥୨୬॥

ତଦ୍ବା ଅଧର୍ବଣଃ ଶିରୋ ଦେବକୋଶଃ ସମୁକ୍ଳିତଃ ।
ତତ୍-ପ୍ରାଣୋ ଅଭି ରକ୍ଷତି ଶିରୋ ଅନୁମଥୋ ମନଃ ॥୨୭॥

ଉର୍ଧ୍ୱୋ ନୁ ସୃଷ୍ଟା ହିର୍ଯ୍ୟତ୍ ନୁ ସୃଷ୍ଟାଃ ସର୍ବା ଦିଶଃ ପୁରୁଷ ଆ ବଭୂବୀଁ ।
ପୁରଂ ଯୋ ବ୍ରହ୍ମଣୋ ବେଦ ଯସ୍ୟାଃ ପୁରୁଷ ଉତ୍ୟତେ ॥୨୮॥

ଯୋ ବୈ ତାଂ ବ୍ରହ୍ମଣୋ ବେଦାମୃତେନାବୃତାଂ ପୁରମ୍ ।
ତସ୍ମୈ ବ୍ରହ୍ମ ତ ବ୍ରାହ୍ମାଣ୍ଡ ଚକ୍ଷୁଃ ପ୍ରାଣଂ ପ୍ରଜାଂ ଦଦୁଃ ॥୨୯॥

ନ ବୈ ତଂ ଚକ୍ଷୁର୍ଜହାତି ନ ପ୍ରାଣୋ ଜରସଃ ପୁରା ।
ପୁରଂ ଯୋ ବ୍ରହ୍ମଣୋ ବେଦ ଯସ୍ୟାଃ ପୁରୁଷ ଉଚ୍ୟତେ ॥୩୦॥

ଅଷ୍ଟାଚକ୍ରା ନବଦ୍ୱାରା ଦେବାନାଂ ପୁରଯୋଧ୍ୟା ।
ତସ୍ୟାଂ ହିରଣ୍ୟୟଃ କୋଶଃ ସ୍ୱର୍ଗୋ ଜ୍ୟୋତିଷାବୃତଃ ॥୩୧॥

ତସ୍ମିନ୍‌ହିରଣ୍ୟୟେ କୋଶେ ତ୍ର୍ୟରେ ତ୍ରିପ୍ରତିଷ୍ଠିତେ ।
ତସ୍ମିନ୍‌ଦ୍ୟାକ୍ଷମାତୁଳ୍ଲଦ୍ୱୈ ବ୍ରହ୍ମବିଦୋ ବିଦୁଃ ॥୩୨॥

ପ୍ରଭ୍ରାଜମାନାଂ ହରିଣୀଂ ଯଶସା ସଂପରୀବୃତାମ୍ ।
ପୁରଂ ହିରଣ୍ୟୟୀଂ ବ୍ରହ୍ମା ବିବେଶାପରାଜିତାମ୍ ॥୩୩॥

॥ ଇତି ପ୍ରଥମୋଽବସ୍ଥାବାକଃ ॥

(୧୦।୩) ରକ୍ଷିଃ - ଅଧର୍ବଣ । ଛନ୍ଦ - ଅନୁଷ୍ଟୁପ୍ (୧, ୪-୫, ୭, ୯-୧୦, ୧୨),

ଭୁରିକ୍ ତ୍ରିଷ୍ଟୁପ୍ (୨-୩, ୬), ପଥ୍ୟାପଞ୍ଜିଃ (୮, ୧୩-୧୪), ଭୁରିକ୍ ଅନୁଷ୍ଟୁପ୍ (୧୧, ୧୩),

ଷଟ୍ପଦା ଜଗତୀ (୧୫, ୧୭-୨୫) । ଦେବତା - ବରଣମଣିଃ, ବନସ୍ପତିଃ, ଚନ୍ଦ୍ରମା ବା (୧-୨୫)

ଅୟଂ ମେ ବରଣୋ ମଣିଃ ସପତ୍ନକ୍ଷୟଣୋ ବୃଷା ।

ତେନା ରଭସ୍ୱ ତ୍ୱଂ ଶତ୍ରୁନ୍‌ପ୍ର ମୃଣୀହି ଦୁରସ୍ୟତଃ ॥୧॥

ପ୍ରେଶାଞ୍ଜୁଶୀହି ପ୍ର ମୃଣା ରଭସ୍ୱ ମଣିସ୍ତେ ଅସ୍ତୁ ପୁରଏତା ପୁରସ୍ତାତ୍ ।

ଅବାରୟନ୍ତ ବରଣେନ ଦେବା ଅଭ୍ୟାଚାରମସୁରାଣାଂ ଶ୍ଵଃଶ୍ଵଃ ॥୨॥

ଅୟଂ ମଣିର୍ବରଣୋ ବିଶ୍ୱଭେଷଜଃ ସହସ୍ରାକ୍ଷୋ ହରିତୋ ହିରଣ୍ୟୟଃ ।

ସ ତେ ଶତ୍ରୁନ୍‌ଧରାନ୍‌ପାଦୟାତି ପୂର୍ବସ୍ତ୍ରାନ୍‌ଭୂହି ଯେ ତ୍ୱା ଦ୍ୱିଷନ୍ତି ॥୩॥

ଅୟଂ ତେ କୃତ୍ୟାଂ ବିତତାଂ ପୌରୁଷେୟାଦୟଂ ଭୟାତ୍ ।

ଅୟଂ ତ୍ବା ସର୍ବସ୍ତ୍ରାପ୍ତାପାଦୃରଣୋ ବାରୟିଷ୍ୟତେ ॥୪॥

ବରଣୋ ବାରୟାତା ଅୟଂ ଦେବୋ ବନସ୍ତତିଃ ।

ୟନ୍ତୋ ଯୋ ଅସ୍ତିନ୍ନାବିଷ୍ଣୁସ୍ତମୁ ଦେବା ଅବୀବରନ୍ ॥୫॥

ସ୍ବପ୍ନଂ ସୁପ୍ତା ଯୁଦି ପଶ୍ୟାସି ପାପଂ ମୃଗଃ ସୃତିଂ ଯୁତି ଧାବାଦଭୁଷ୍ମାନ୍ ।

ପରିକ୍ଷବାଳ୍ଲକୁନେଃ ପାପବାଦାଦୟଂ ମଣିର୍ବରଣୋ ବାରୟିଷ୍ୟତେ ॥୬॥

ଅରାତ୍ୟାସ୍ତ୍ବା ନିରୂତ୍ୟା ଅଭିଚାରାଦଥୋ ଭୟାତ୍ ।

ମୃତ୍ୟୋରୋଜୀୟସୋ ବଧାଦୃରଣୋ ବାରୟିଷ୍ୟତେ ॥୭॥

ୟନ୍ତେ ମାତା ଯନ୍ତେ ପିତା ଭ୍ରାତରୋ ଯୁଜ ମେ ସ୍ତ୍ରା ଯୁଦେନଶ୍ଚକୃମା ବୟମ୍ ।

ତତୋ ନୋ ବାରୟିଷ୍ୟତେଽୟଂ ଦେବୋ ବନସ୍ତତିଃ ॥୮॥

ବରଣେନ ପ୍ରବ୍ୟସିତା ଭ୍ରାତୃବ୍ୟା ମେ ସବନ୍ଧବଃ ।

ଅସୂର୍ତଂ ରଜୋ ଅପ୍ୟଗୁସ୍ତେ ଯଦ୍ବଧମଂ ତମଃ ॥୯॥

ଅରିଷ୍ଟୋଽହମରିଷ୍ଟଗୁରାୟୁଷ୍ମାନ୍ସର୍ବପୂରୁଷଃ ।

ତଂ ମାୟଂ ବରଣୋ ମଣିଃ ପରି ପାତୁ ଦିଶୋଦିଶଃ ॥୧୦॥

ଅୟଂ ମେ ବରଣ ଭରସି ରାଜା ଦେବୋ ବନସ୍ତତିଃ ।

ସ ମେ ଶତ୍ରୁନ୍ଧି ବାଧତାମିନ୍ଦ୍ରୋ ଦସ୍ୟୁନିବାସୁରାନ୍ ॥୧୧॥

ଇମଂ ବିଭର୍ମି ବରଣମାୟୁଷ୍ମାଞ୍ଜିତଶାରଦଃ ।

ସ ମେ ରାଷ୍ଟ୍ରଂ ତ କ୍ଷତ୍ରଂ ତ ପଶୁନୋଜଶ୍ଚ ମେ ଦଧାତ୍ ॥୧୨॥

ୟଥା ବାତୋ ବନସ୍ତତୀନ୍-ବୃକ୍ଷାନ୍ଭନକ୍ତ୍ୟୋଜସ୍ରା ।

ଏବା ସପତ୍ନାନ୍ତେ ଭକ୍ତ୍ୟା ପୂର୍ବାଞ୍ଜାତାଂ ଉତାପରାନ୍ଦୃରଶସ୍ତ୍ରାଭି ରକ୍ଷତୁ ॥୧୩॥

ୟଥା ବାତଶ୍ଚାଗ୍ନିଶ୍ଚ ବୃକ୍ଷାନ୍ଦ୍ଵାତୋ ବନସ୍ତତୀନ୍ ।
ଏବା ସପତ୍ନାନ୍ନେ ଘ୍ନାହି ପୂର୍ବାଞ୍ଜାତାଁ ଉତାପରାନ୍ନୁରଣସ୍ତ୍ଵାଭି ରକ୍ଷତୁ ॥୧୪॥

ୟଥା ବାତେନ ପ୍ରକ୍ଷୀଣା ବୃକ୍ଷାଃ ଶେରେ ନ୍ୟର୍ପିତାଃ ।
ଏବା ସପତ୍ନାଂସ୍ତ୍ଵଂ ମମ ପ୍ର କ୍ଷିଣୀହି ନ୍ୟର୍ପୟ ପୂର୍ବାଞ୍ଜାତାଁ ଉତାପରାନ୍ନୁରଣସ୍ତ୍ଵାଭି ରକ୍ଷତୁ ॥୧୫॥

ତାଂସ୍ତ୍ଵଂ ପ୍ର ଛିନ୍ଦ୍ୟି ବରଣ ପୁରା ଦିଷ୍ଟାତ୍-ପୁରାୟୁଷଃ ।
ୟ ଏନଂ ପଶୁଷୁ ଦିଦ୍ଵକ୍ତି ଯେ ଚାସ୍ୟ ରାଷ୍ଟ୍ରଦିଦ୍ଵବଃ ॥୧୬॥

ୟଥା ସୂର୍ଯ୍ୟୋ ଅତିଭାତି ଯଥାସ୍ଥିତ୍ରେଜ ଆହିତମ୍ ।
ଏବା ମେ ବରଣୋ ମଣିଃ କୀର୍ତ୍ତିଂ ଭୂତିଂ ନି ଯକ୍ଷତୁ
ତେଜସା ମା ସମୁକ୍ଷତୁ ଯଶସା ସମନକ୍ତୁ ମା ॥୧୭॥

ୟଥା ଯଶଶ୍ଚନ୍ଦ୍ରମସ୍ୟାଦିତ୍ୟେ ଚ ନୃତକ୍ଷସି ।
ଏବା ମେ ବରଣୋ ମଣିଃ କୀର୍ତ୍ତିଂ ଭୂତିଂ ନି ଯକ୍ଷତୁ
ତେଜସା ମା ସମୁକ୍ଷତୁ ଯଶସା ସମନକ୍ତୁ ମା ॥୧୮॥

ୟଥା ଯଶଃ ପୃଥିବ୍ୟାଂ ଯଥାସ୍ଥିତ୍ଵାତବେଦସି ।
ଏବା ମେ ବରଣୋ ମଣିଃ କୀର୍ତ୍ତିଂ ଭୂତିଂ ନି ଯକ୍ଷତୁ
ତେଜସା ମା ସମୁକ୍ଷତୁ ଯଶସା ସମନକ୍ତୁ ମା ॥୧୯॥

ୟଥା ଯଶଃ କନ୍ୟାୟାଂ ଯଥାସ୍ଥିତ୍ଵସଂଭୃତେ ରଥେ ।
ଏବା ମେ ବରଣୋ ମଣିଃ କୀର୍ତ୍ତିଂ ଭୂତିଂ ନି ଯକ୍ଷତୁ
ତେଜସା ମା ସମୁକ୍ଷତୁ ଯଶସା ସମନକ୍ତୁ ମା ॥୨୦॥

ୟଥା ଯଶଃ ସୋମପୀଥେ ମଧୁପକ୍ତେ ଯଥା ଯଶଃ ।
ଏବା ମେ ବରଣୋ ମଣିଃ କୀର୍ତ୍ତିଂ ଭୂତିଂ ନି ଯକ୍ଷତୁ
ତେଜସା ମା ସମୁକ୍ଷତୁ ଯଶସା ସମନକ୍ତୁ ମା ॥୨୧॥

ଯଥା ଯଶୋଽଗ୍ନିହୋତ୍ରେ ବଷଟ୍‌କାରେ ଯଥା ଯଶଃ ।
ଏବା ମେ ବରଣୋ ମଣିଃ କୀର୍ତ୍ତିଂ ଭୂତିଂ ନି ଯଜ୍ଞତୁ
ତେଜସା ମା ସମୁଷତୁ ଯଶସା ସମନକ୍ତୁ ମା ॥୨୨॥

ଯଥା ଯଶୋ ଯଜମାନେ ଯଥାସ୍ଥିନ୍ୟଜ୍ଞ ଆହିତମ୍ ।
ଏବା ମେ ବରଣୋ ମଣିଃ କୀର୍ତ୍ତିଂ ଭୂତିଂ ନି ଯଜ୍ଞତୁ
ତେଜସା ମା ସମୁଷତୁ ଯଶସା ସମନକ୍ତୁ ମା ॥୨୩॥

ଯଥା ଯଶଃ ପ୍ରଜାପତୌ ଯଥାସ୍ଥିନ୍‌ପରମେଷ୍ଠିନି ।
ଏବା ମେ ବରଣୋ ମଣିଃ କୀର୍ତ୍ତିଂ ଭୂତିଂ ନି ଯଜ୍ଞତୁ
ତେଜସା ମା ସମୁଷତୁ ଯଶସା ସମନକ୍ତୁ ମା ॥୨୪॥

ଯଥା ଦେବେଷ୍ଠମୃତଂ ଯଥୈଷୁ ସତ୍ୟମାହିତମ୍ ।
ଏବା ମେ ବରଣୋ ମଣିଃ କୀର୍ତ୍ତିଂ ଭୂତିଂ ନି ଯଜ୍ଞତୁ
ତେଜସା ମା ସମୁଷତୁ ଯଶସା ସମନକ୍ତୁ ମା ॥୨୫॥

=====

(୧୦।୪) ଋଷିଃ - ଗରୁଡ୍ମାନ । ଜ୍ଞ - ପଥ୍ୟାପଞ୍ଜିଃ (୧), ତ୍ରିପଦା ଯୁବମଧ୍ୟା ଗାୟତ୍ରୀ (୨),
ପଥ୍ୟାବୃହତୀ (୩-୪), ଅନୁଷ୍ଠୁପ୍ (୫-୭, ୯-୧୧, ୧୩-୧୫, ୧୭-୨୦, ୨୨, ୨୪-୨୫),
ଉଷ୍ଠିକ୍ ଗର୍ଭା ପରାତ୍ରିଷ୍ଟୁପ୍ (୮), ଭୂରିକ୍ ଗାୟତ୍ରୀ (୧୨), ତ୍ରିପଦା ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଗାୟତ୍ରୀ (୧୬),
କକୁଭୃତ୍ୟନୁଷ୍ଠୁପ୍ (୨୧), ତ୍ରିଷ୍ଟୁପ୍ (୨୩), ତ୍ର୍ୟବସାନା ଷଟ୍‌ପଦା ବୃହତୀ ଗର୍ଭା କକୁଭୃତୀ ଭୂରିକ୍
ତ୍ରିଷ୍ଟୁପ୍ (୨୭) । ଦେବତା - ତକ୍ଷକଃ (୧-୨୭)

=====

ଇନ୍ଦ୍ରସ୍ୟ ପ୍ରଥମୋ ରଥୋ ଦେବାନାମପରୋ ରଥୋ ବରୁଣସ୍ୟ ତୃତୀୟ ଇତ୍ ।
ଅହୀନାମପମା ରଥ ସ୍ଥାନୁମାରଦଧାର୍ଷତ୍ ॥୧॥

ଦର୍ଭଃ ଶୋତିସ୍ତରୁଣକମଶ୍ଵସ୍ୟ ବାରଃ ପରୁଷସ୍ୟ ବାରଃ ।
ରଥସ୍ୟ ବନ୍ଧୁରମ୍ ॥୨॥

ଅବ ଶ୍ରେତ ପଦା ଜହି ପୂର୍ବେଣ ତାପରେଣ ତ ।
ଉଦପୁତମିବ ଦାର୍ବହୀନାମରସଂ ବିଷଂ ବାରୁଗ୍ରମ୍ ॥୩॥

ଅରଂଘୁଷୋ ନିମଜ୍ୟୋନ୍ନଜ୍ୟ ପୁନରବ୍ରବୀତ୍ ।
ଉଦପୁତମିବ ଦାର୍ବହୀନାମରସଂ ବିଷଂ ବାରୁଗ୍ରମ୍ ॥୪॥

ପୈଦ୍ମୋ ହୃଦ୍ଧି କସର୍ତ୍ତ୍ତ୍ୱଲଂ ପୈଦ୍ମଃ ଶ୍ଚିତ୍ରମୁତାସିତମ୍ ।
ପୈଦ୍ମୋ ରଥର୍ବ୍ୟାଃ ଶିରଃ ସଂ ବିଭେଦ ପୃଦାକ୍ତାଃ ॥୫॥

ପୈଦ୍ମ ପ୍ରେହି ପ୍ରଥମୋଽନୁ ତ୍ୱା ବୟମେମସି ।
ଅହୀନ୍-ବ୍ୟସ୍ୟତାପୁଥୋ ଯେନ ସ୍ଥା ବୟମେମସି ॥୬॥

ଇଦଂ ପୈଦ୍ମୋ ଅଜାୟତେଦମସ୍ୟ ପରାୟଣମ୍ ।
ଇମାନ୍ୟର୍ବତଃ ପଦାହିଘ୍ନୋଃ ବାଜିନୀବତଃ ॥୭॥

ସଂୟତଂ ନ ବି ଷ୍ଠରଦ୍ୟାତ୍ତଂ ନ ସଂ ଯମତ୍ ।
ଅସ୍ଥିନ୍-କ୍ଷେତ୍ରେ ଦ୍ୱାବହୀ ସ୍ତ୍ରୀ ତ ପୁମାଂଶ୍ଚ ତାବୁଭାବରସା ॥୮॥

ଅରସାସ ଇହାହୟୋ ଯେ ଅନ୍ତି ଯେ ତ ଦୂରକେ ।
ଘନେନ ହୃଦ୍ଧି ବୃଷ୍ଟିକମହିଂ ଦଣ୍ଡେନାଗତମ୍ ॥୯॥

ଅଘାଶ୍ଚସ୍ୟେଦଂ ଭେଷଜମୁଭୟୋ ସ୍ୱଜସ୍ୟ ତ ।
ଇନ୍ଦ୍ରୋ ମେଽହିମଘାୟନ୍ତମହିଂ ପୈଦ୍ମୋ ଅରନ୍ଧୟତ୍ ॥୧୦॥

ପୈଦ୍ମସ୍ୟ ମନ୍ନହେ ବୟଂ ସ୍ଥିରସ୍ୟ ସ୍ଥିରଧାମ୍ନଃ ।
ଇମେ ପଶ୍ତା ପୃଦାକବଃ ପ୍ରଦୀଧ୍ୟତ ଆସତେ ॥୧୧॥

ନଷ୍ଟାସବୋ ନଷ୍ଟବିଷା ହତା ଇନ୍ଦ୍ରେଣ ବଞ୍ଚିଣା ।
ଜଘାନେନ୍ଦ୍ରୋ ଜଘ୍ନିମା ବୟମ୍ ॥୧୨॥

ହତାସ୍ତ୍ରରଶ୍ମିରାଜୟୋ ନିପିଷ୍ଠାସଃ ପୃଥାକବଃ ।
ଦର୍ବଂ କରିକ୍ରତଂ ଶ୍ଚିତ୍ରଂ ଦର୍ଭେଷ୍ଟ୍ରସିତଂ ଜହ୍ନି ॥୧୩॥

କୈରାତିକା କୁମାରିକା ସକା ଖନତି ଭେଷଜମ୍ ।
ହିରଣ୍ୟୟାତ୍ରିରତ୍ନିଭିର୍ଗିରୀଶାମୁପ ସାନ୍ନୁଷ୍ଠୁ ॥୧୪॥

ଆୟମଗନ୍ଧୁବା ଭିଷକ୍ପୃଶ୍ନିହାପରାଜିତଃ ।
ସ ବୈ ସ୍ବଜସ୍ୟ ଜମ୍ବୁନ ଉଭୟୋର୍ବୃଶ୍ମିକସ୍ୟ ଚ ॥୧୫॥

ଇନ୍ଦ୍ରୋ ମେଃହିମରକ୍ଷୟନ୍ନିତ୍ରଶ୍ଚ ବରୁଣଶ୍ଚ ।
ବାତାପର୍ଜନ୍ୟୋଭା ॥୧୬॥

ଇନ୍ଦ୍ରୋ ମେଃହିମରକ୍ଷୟତ୍-ପୃଥାକୁଂ ଚ ପୃଥାକ୍ବମ୍ ।
ସ୍ବଜଂ ତିରଶ୍ମିରାଜିଂ କସର୍ଣ୍ଣୀଲଂ ଦଶୋନସିମ୍ ॥୧୭॥

ଇନ୍ଦ୍ରୋ ଜଘାନ ପ୍ରଥମଂ ଜନିତାରମହେ ତବ ।
ତେଷାମୁ ତୃହ୍ୟମାଶାନାଂ କଃ ସ୍ବିତ୍ତେଷାମସଦ୍ରସଃ ॥୧୮॥

ସଂ ହି ଶୀର୍ଷାଶ୍ୟଗ୍ରଭଂ ପୌଞ୍ଜିଷ୍ଠ ଇବ କର୍ବରମ୍ ।
ସିନ୍ଧୋର୍ମଧ୍ୟଂ ପରେତ୍ୟ ବ୍ୟନିଜମହେର୍ବିଷମ୍ ॥୧୯॥

ଅହୀନାଂ ସର୍ବେଷାଂ ବିଷଂ ପରା ବହନ୍ତୁ ସିନ୍ଧବଃ ।
ହତାସ୍ତ୍ରରଶ୍ମିରାଜୟୋ ନିପିଷ୍ଠାସଃ ପୃଥାକବଃ ॥୨୦॥

ଓଷଧୀନାମହଂ ବୃଣ ଉର୍ବରୀରିବ ସାଧୁୟା ।
ନୟାମ୍ୟର୍ବତୀରିବାହେ ନିରେତୁ ବିଷମ୍ ॥୨୧॥

ୟଦଗ୍ନୌ ସୁର୍ଯ୍ୟେ ବିଷଂ ପୃଥିବ୍ୟାମୋଷଧୀଷୁ ଯତ୍ ।
କାନ୍ଧାବିଷଂ କନକ୍ଳକଂ ନିରେତ୍ୱେତୁ ତେ ବିଷମ୍ ॥୨୨॥

ଯେ ଅଗ୍ନିଜା ଓଷଧିଜା ଅହୀନାଂ ଯେ ଅୟୁଜା ବିଦ୍ୟୁତ ଆବଭୁରୁଃ ।
ଯେଷାଂ ଜାତାନି ବହୁଧା ମହାନ୍ତି ତେଭ୍ୟଃ ସର୍ବେଭ୍ୟୋ ନମସା ବିଧେମ ॥୨୩॥

ତୌଦୀ ନାମାସି କନ୍ୟା ଘୃତାଚୀ ନାମ ବା ଅସି ।
ଅଧସ୍ତଦେନ ତେ ପଦମା ଦଦେ ବିଷଦୁଷଣମ୍ ॥୨୪॥

ଅଙ୍ଗାଦଙ୍ଗାତ୍-ପ୍ର ଚ୍ୟାବୟ ହୃଦୟଂ ପରି ବର୍ଜୟ ।
ଅଧା ବିଷସ୍ୟ ଯୁକ୍ତେଜୋଽବାଚୀନଂ ତଦେତୁ ତେ ॥୨୫॥

ଆରେ ଅଭୂଦ୍ବିଷମରୌଦ୍ବିଷେ ବିଷମପ୍ରାଗପି ।
ଅଗ୍ନିର୍ବିଷମହେର୍ନିରଧାସ୍ରୋମୋ ନିରଶୟାତ୍ ।
ଦଂଷ୍ଟାରମନ୍ତୁଗାଦ୍ବିଷମହିରମୃତ ॥୨୬॥

॥ ଇତି ଦ୍ବିତୀୟୋଽନୁବାକଃ ॥

=====

(୧୦।୫) ଋଷିଃ - ସିନ୍ଧୁଦ୍ବୀପ (୧-୨୪), କୌଶିକ (୨୫-୩୭), ବ୍ରହ୍ମା (୩୭-୪୧),
ବିହବ୍ୟ (୪୨-୫୦) । ଛନ୍ଦ - ପୁରୋଽଭିକୃତି କକୁଭ୍ଜତୀ ଗର୍ଭା ପଞ୍ଜିଃ (୧-୫),
ଚତୁଷ୍ପଦା ଜଗତୀଗର୍ଭା ଜଗତୀ (୬), ତ୍ର୍ୟବସାନା ପଞ୍ଚପଦା ବିପରିତପାଦଲକ୍ଷ୍ମୀ ବୃହତୀ (୭-୧୦,
୧୨-୧୩), ପଥ୍ୟାପଞ୍ଜିଃ (୧୧, ୧୪), ଚତୁରବସାନା ଦଶପଦା ତ୍ରିଷ୍ଟୁପ୍ ଗର୍ଭା ଅତିଧୃତିଃ (୧୫-୧୮,
୨୧), ଚତୁରବସାନା ଦଶପଦା ତ୍ରିଷ୍ଟୁପ୍ ଗର୍ଭା କୃତିଃ (୧୯-୨୦), ଅନୁଷ୍ଟୁପ୍ (୨୨-୨୩),
ତ୍ରିପଦା ବିରାଟ୍ ଗାୟତ୍ରୀ (୨୪), ତ୍ର୍ୟବସାନା ଷଟ୍ପଦା ଯଥାକ୍ଷରଂ ଶକ୍ଦର୍ଯ୍ୟତିଶକ୍ଦରୀ (୨୫-୩୫),
ପଞ୍ଚପଦା ଅତିଶକ୍ଦରୀ ଅତିଜଗତୀ ଗର୍ଭା ଅଷ୍ଟିଃ (୩୬), ବିରାଟ୍ ପୁରସ୍ତାଦ୍ ବୃହତୀ (୩୭),
ପୁର ଉଷ୍ଟିକ୍ (୩୮), ଆର୍ଷୀ ଗାୟତ୍ରୀ (୩୯, ୪୧), ବିରାଟ୍ ବିଷମା ଗାୟତ୍ରୀ (୪୦),
ଅନୁଷ୍ଟୁପ୍ (୪୨-୪୩, ୪୫-୪୯), ତ୍ରିପଦା ଗାୟତ୍ରୀ ଗର୍ଭା ଅନୁଷ୍ଟୁପ୍ (୪୪), ତ୍ରିଷ୍ଟୁପ୍ (୫୦) ।
ଦେବତା - ଆପଃ, ଚନ୍ଦ୍ରମା ଚ (୧-୨୪), ବିଷ୍ଣୁକ୍ରମଃ ପ୍ରତିମନ୍ତୋକ୍ତା ବା (୨୫-୩୫), ମୃତ୍ୟୁଃ (୩୬),
ମନ୍ତୋକ୍ତାଃ (୩୭-୪୧), ପ୍ରଜାପତିଃ (୪୨-୫୦)

=====

ଇନ୍ଦ୍ରସୈନୀ ଶ୍ରେୟସୀ ସହ ଶ୍ରେୟସୀ ବଳଂ ଶ୍ରେୟସୀ ବୀର୍ଯ୍ୟଂ ଶ୍ରେୟସୀ ନୃମଣଂ ସ୍ତ ।
ଜିଷ୍ଟବେ ଯୋଗାୟ ବ୍ରହ୍ମଯୋଗୈର୍ବୋ ଯୁନଞ୍ଜି ॥୧॥

ଇନ୍ଦ୍ରସୈନୀ ଶ୍ରେୟସୀ ସହ ଶ୍ରେୟସୀ ବଳଂ ଶ୍ରେୟସୀ ବୀର୍ଯ୍ୟଂ ଶ୍ରେୟସୀ ନୃମଣଂ ସ୍ତ ।
ଜିଷ୍ଟବେ ଯୋଗାୟ କ୍ଷତ୍ରଯୋଗୈର୍ବୋ ଯୁନଞ୍ଜି ॥୨॥

ଇନ୍ଦ୍ରସୈନୀ ଶ୍ରେୟସୀ ସହ ଶ୍ରେୟସୀ ବଳଂ ଶ୍ରେୟସୀ ବୀର୍ଯ୍ୟଂ ଶ୍ରେୟସୀ ନୃମଣଂ ସ୍ତ ।
ଜିଷ୍ଟବେ ଯୋଗାୟେନ୍ଦ୍ରଯୋଗୈର୍ବୋ ଯୁନଞ୍ଜି ॥୩॥

ଇନ୍ଦ୍ରସୈନୀ ଶ୍ରେୟସୀ ସହ ଶ୍ରେୟସୀ ବଳଂ ଶ୍ରେୟସୀ ବୀର୍ଯ୍ୟଂ ଶ୍ରେୟସୀ ନୃମଣଂ ସ୍ତ ।
ଜିଷ୍ଟବେ ଯୋଗାୟ ସୋମଯୋଗୈର୍ବୋ ଯୁନଞ୍ଜି ॥୪॥

ଇନ୍ଦ୍ରସୈନୀ ଶ୍ରେୟସୀ ସହ ଶ୍ରେୟସୀ ବଳଂ ଶ୍ରେୟସୀ ବୀର୍ଯ୍ୟଂ ଶ୍ରେୟସୀ ନୃମଣଂ ସ୍ତ ।
ଜିଷ୍ଟବେ ଯୋଗାୟାୟୁଯୋଗୈର୍ବୋ ଯୁନଞ୍ଜି ॥୫॥

ଇନ୍ଦ୍ରସୈନୀ ଶ୍ରେୟସୀ ସହ ଶ୍ରେୟସୀ ବଳଂ ଶ୍ରେୟସୀ ବୀର୍ଯ୍ୟଂ ଶ୍ରେୟସୀ ନୃମଣଂ ସ୍ତ ।
ଜିଷ୍ଟବେ ଯୋଗାୟ ବିଶ୍ୱାନ୍ତି ମା ଭୂତାନୁପ ଡିଷ୍ଟନ୍ତ ଯୁକ୍ତା ମ ଆପ ସ୍ତ ॥୬॥

ଅଗ୍ନୈର୍ଭାଗ ସ୍ତ । ଅପାଂ ଶୁକ୍ରମାପୋ ଦେବୀର୍ବର୍ତ୍ତୋ ଅସ୍ତ୍ରାସୁ ଧତ୍ୱ ।
ପ୍ରଜାପତେର୍ବୋ ଧାମ୍ନାସ୍ତୈ ଲୋକାୟ ସାଦୟେ ॥୭॥

ଇନ୍ଦ୍ରସ୍ୟ ଭାଗ ସ୍ତ । ଅପାଂ ଶୁକ୍ରମାପୋ ଦେବୀର୍ବର୍ତ୍ତୋ ଅସ୍ତ୍ରାସୁ ଧତ୍ୱ ।
ପ୍ରଜାପତେର୍ବୋ ଧାମ୍ନାସ୍ତୈ ଲୋକାୟ ସାଦୟେ ॥୮॥

ସୋମସ୍ୟ ଭାଗ ସ୍ତ । ଅପାଂ ଶୁକ୍ରମାପୋ ଦେବୀର୍ବର୍ତ୍ତୋ ଅସ୍ତ୍ରାସୁ ଧତ୍ୱ ।
ପ୍ରଜାପତେର୍ବୋ ଧାମ୍ନାସ୍ତୈ ଲୋକାୟ ସାଦୟେ ॥୯॥

ବରୁଣସ୍ୟ ଭାଗ ସ୍ତ । ଅପାଂ ଶୁକ୍ରମାପୋ ଦେବୀର୍ବର୍ତ୍ତୋ ଅସ୍ତ୍ରାସୁ ଧତ୍ୱ ।
ପ୍ରଜାପତେର୍ବୋ ଧାମ୍ନାସ୍ତୈ ଲୋକାୟ ସାଦୟେ ॥୧୦॥

ମିତ୍ରାବରୁଣୟୋର୍ଭାଗ ସ୍ଥ । ଅପାଂ ଶୁକ୍ରମାପୋ ଦେବୀର୍ବର୍ତ୍ତେ ଅସ୍ଥାସୁ ଧତ୍ନ ।
ପ୍ରଜାପତେର୍ବୋ ଧାମ୍ନାସ୍ତୈ ଲୋକାୟ ସାଦୟେ ॥୧୧॥

ୟମସ୍ୟ ଭାଗ ସ୍ଥ । ଅପାଂ ଶୁକ୍ରମାପୋ ଦେବୀର୍ବର୍ତ୍ତେ ଅସ୍ଥାସୁ ଧତ୍ନ ।
ପ୍ରଜାପତେର୍ବୋ ଧାମ୍ନାସ୍ତୈ ଲୋକାୟ ସାଦୟେ ॥୧୨॥

ପିତୃଋଣାଂ ଭାଗ ସ୍ଥ । ଅପାଂ ଶୁକ୍ରମାପୋ ଦେବୀର୍ବର୍ତ୍ତେ ଅସ୍ଥାସୁ ଧତ୍ନ ।
ପ୍ରଜାପତେର୍ବୋ ଧାମ୍ନାସ୍ତୈ ଲୋକାୟ ସାଦୟେ ॥୧୩॥

ଦେବସ୍ୟ ସବିତୁର୍ଭାଗ ସ୍ଥ । ଅପାଂ ଶୁକ୍ରମାପୋ ଦେବୀର୍ବର୍ତ୍ତେ ଅସ୍ଥାସୁ ଧତ୍ନ ।
ପ୍ରଜାପତେର୍ବୋ ଧାମ୍ନାସ୍ତୈ ଲୋକାୟ ସାଦୟେ ॥୧୪॥

ୟୋ ବ ଆପୋଽପାଂ ଭାଗୋଽପ୍ସୁତ୍ତୟ୍ଜୁଷ୍ୟା ଦେବୟଜନଃ ।
ଇଦଂ ତମତି ସୃଜାମି ତଂ ମାଭ୍ୟବନିଷି ।
ତେନ ତମଭ୍ୟତିସୃଜାମୋ ଯୋଽସ୍ମାନ୍ନେଷ୍ଟି ଯଂ ବୟଂ ଦ୍ଵିଷ୍ଣୁଃ ।
ତଂ ବଧେୟଂ ତଂ ସୃଷୀୟାନେନ ବ୍ରହ୍ମଣାନେନ କର୍ମଣାନୟା ମେନ୍ୟା ॥ ୧୫ ॥

ୟୋ ବ ଆପୋଽପାମୂର୍ତ୍ତିରପ୍ସୁତ୍ତୟ୍ଜୁଷ୍ୟା ଦେବୟଜନଃ ।
ଇଦଂ ତମତି ସୃଜାମି ତଂ ମାଭ୍ୟବନିଷି ।
ତେନ ତମଭ୍ୟତିସୃଜାମୋ ଯୋଽସ୍ମାନ୍ନେଷ୍ଟି ଯଂ ବୟଂ ଦ୍ଵିଷ୍ଣୁଃ ।
ତଂ ବଧେୟଂ ତଂ ସୃଷୀୟାନେନ ବ୍ରହ୍ମଣାନେନ କର୍ମଣାନୟା ମେନ୍ୟା ॥ ୧୬ ॥

ୟୋ ବ ଆପୋଽପାଂ ବହୋଽପ୍ସୁତ୍ତୟ୍ଜୁଷ୍ୟା ଦେବୟଜନଃ ।
ଇଦଂ ତମତି ସୃଜାମି ତଂ ମାଭ୍ୟବନିଷି ।
ତେନ ତମଭ୍ୟତିସୃଜାମୋ ଯୋଽସ୍ମାନ୍ନେଷ୍ଟି ଯଂ ବୟଂ ଦ୍ଵିଷ୍ଣୁଃ ।
ତଂ ବଧେୟଂ ତଂ ସୃଷୀୟାନେନ ବ୍ରହ୍ମଣାନେନ କର୍ମଣାନୟା ମେନ୍ୟା ॥ ୧୭ ॥

ଯୋ ବ ଆପୋଃପାଂ ବୃଷଭୋଃପୁଞ୍ଜୟତୁଷୋ ଦେବୟଜନଃ ।
 ଇଦଂ ତମତି ସୃଜାମି ତଂ ମାଭ୍ୟବନିଷି ।
 ତେନ ତମଭ୍ୟତିସୃଜାମୋ ଯୋଃସ୍ତାୟେଷ୍ଟି ଯଂ ବୟଂ ଦ୍ଵିଷ୍ଣୁଃ ।
 ତଂ ବଧେୟଂ ତଂ ସୃଷୀୟାନେନ ବ୍ରହ୍ମଣାନେନ କର୍ମଣାନୟା ମେନ୍ୟା ॥ ୧୮ ॥

ଯୋ ବ ଆପୋଃପାଂ ହିରଣ୍ୟଗର୍ଭୋଃପୁଞ୍ଜୟତୁଷୋ ଦେବୟଜନଃ ।
 ଇଦଂ ତମତି ସୃଜାମି ତଂ ମାଭ୍ୟବନିଷି ।
 ତେନ ତମଭ୍ୟତିସୃଜାମୋ ଯୋଃସ୍ତାୟେଷ୍ଟି ଯଂ ବୟଂ ଦ୍ଵିଷ୍ଣୁଃ ।
 ତଂ ବଧେୟଂ ତଂ ସୃଷୀୟାନେନ ବ୍ରହ୍ମଣାନେନ କର୍ମଣାନୟା ମେନ୍ୟା ॥ ୧୯ ॥

ଯୋ ବ ଆପୋଃପାମଶ୍ମା ପୃଶ୍ନିର୍ଦିବ୍ୟୋଃପୁଞ୍ଜୟତୁଷୋ ଦେବୟଜନଃ ।
 ଇଦଂ ତମତି ସୃଜାମି ତଂ ମାଭ୍ୟବନିଷି ।
 ତେନ ତମଭ୍ୟତିସୃଜାମୋ ଯୋଃସ୍ତାୟେଷ୍ଟି ଯଂ ବୟଂ ଦ୍ଵିଷ୍ଣୁଃ ।
 ତଂ ବଧେୟଂ ତଂ ସୃଷୀୟାନେନ ବ୍ରହ୍ମଣାନେନ କର୍ମଣାନୟା ମେନ୍ୟା ॥ ୨୦ ॥

ଯୋ ବ ଆପୋଃପାମଗ୍ନୟୋଃପୁଞ୍ଜୟତୁଷୋ ଦେବୟଜନଃ ।
 ଇଦଂ ତମତି ସୃଜାମି ତଂ ମାଭ୍ୟବନିଷି ।
 ତୈସ୍ତମଭ୍ୟତିସୃଜାମୋ ଯୋଃସ୍ତାୟେଷ୍ଟି ଯଂ ବୟଂ ଦ୍ଵିଷ୍ଣୁଃ ।
 ତଂ ବଧେୟଂ ତଂ ସୃଷୀୟାନେନ ବ୍ରହ୍ମଣାନେନ କର୍ମଣାନୟା ମେନ୍ୟା ॥ ୨୧ ॥

ୟଦର୍ବାଚୀନଂ ତ୍ରେହାୟଶାଦନୃତଂ କିଂ ତୋଦିମ ।
 ଆପୋ ମା ତସ୍ମାସ୍ତର୍ବସ୍ମାଦୁରିତାପାତ୍ଵଂହସଃ ॥୨୨॥

ସମୁଦ୍ରଂ ବଃ ପ୍ର ହିଶୋମି ସ୍ଵାଂ ଯୋନିମପୀତନ ।
 ଅରିଷ୍ଟଃ ସର୍ବହାୟସୋ ମା ତ ନଃ କିଂ ଚନାମମତ୍ ॥୨୩॥

ଅରିପ୍ରା ଆପୋ ଅପ ରିପ୍ରମସ୍ମତ୍ ।
 ପ୍ରାସ୍ମଦେନୋ ଦୁରିତଂ ସୁପ୍ରତୀକାଃ ପ୍ର ଦୁଷ୍ପପ୍ୟଂ ପ୍ର ମଲଂ ବହନ୍ତି ॥୨୪॥

ବିଷ୍ଣୋଃ କ୍ରମୋଽସି ସପତ୍ନହା ପୃଥିବୀସଂଶିତୋଽଗ୍ନିତେଜାଃ ।
ପୃଥିବୀମନ୍ନୁ ବି କ୍ରମେଽହଂ ପୃଥିବ୍ୟାସ୍ତଂ ନିର୍ଭଜାମୋ ଯୋଽସ୍ମାନ୍ନେଷ୍ଠି ଯଂ ବୟଂ ଦ୍ଵିଷ୍ଣୁଃ ।
ସ ମା ଜୀବୀତଂ ପ୍ରାଣୋ ଜହାତୁ ॥୨୫॥

ବିଷ୍ଣୋଃ କ୍ରମୋଽସି ସପତ୍ନହାନ୍ତରିକ୍ଷସଂଶିତୋ ବାୟୁତେଜାଃ ।
ଅନ୍ତରିକ୍ଷମନ୍ନୁ ବି କ୍ରମେଽହମନ୍ତରିକ୍ଷାତଂ ନିର୍ଭଜାମୋ ଯୋଽସ୍ମାନ୍ନେଷ୍ଠି ଯଂ ବୟଂ ଦ୍ଵିଷ୍ଣୁଃ ।
ସ ମା ଜୀବୀତଂ ପ୍ରାଣୋ ଜହାତୁ ॥୨୬॥

ବିଷ୍ଣୋଃ କ୍ରମୋଽସି ସପତ୍ନହା ଦ୍ୟୌସଂଶିତଃ ସୂର୍ଯ୍ୟତେଜାଃ ।
ଦିବମନ୍ନୁ ବି କ୍ରମେଽହଂ ଦିବସ୍ତଂ ନିର୍ଭଜାମୋ ଯୋଽସ୍ମାନ୍ନେଷ୍ଠି ଯଂ ବୟଂ ଦ୍ଵିଷ୍ଣୁଃ ।
ସ ମା ଜିବୀତଂ ପ୍ରାଣୋ ଜହାତୁ ॥୨୭॥

ବିଷ୍ଣୋଃ କ୍ରମୋଽସି ସପତ୍ନହା ଦିକ୍ଷଂଶିତୋ ମନସ୍ତେଜାଃ ।
ଦିଶୋ ଅନ୍ନୁ ବି କ୍ରମେଽହଂ ଦିଗ୍ଭ୍ୟସ୍ତଂ ନିର୍ଭଜାମୋ ଯୋଽସ୍ମାନ୍ନେଷ୍ଠି ଯଂ ବୟଂ ଦ୍ଵିଷ୍ଣୁଃ ।
ସ ମା ଜୀବୀତଂ ପ୍ରାଣୋ ଜହାତୁ ॥୨୮॥

ବିଷ୍ଣୋଃ କ୍ରମୋଽସି ସପତ୍ନହାଶାସଂଶିତୋ ବାତତେଜାଃ ।
ଆଶା ଅନ୍ନୁ ବି କ୍ରମେଽହମାଶାଭ୍ୟସ୍ତଂ ନିର୍ଭଜାମୋ ଯୋଽସ୍ମାନ୍ନେଷ୍ଠି ଯଂ ବୟଂ ଦ୍ଵିଷ୍ଣୁଃ ।
ସ ମା ଜୀବୀତଂ ପ୍ରାଣୋ ଜହାତୁ ॥୨୯॥

ବିଷ୍ଣୋଃ କ୍ରମୋଽସି ସପତ୍ନହା ଋକ୍ଷଂଶିତଃ ସାମତେଜାଃ ।
ଋତୋଽନ୍ନୁ ବି କ୍ରମେଽହମୃଗ୍ଭ୍ୟସ୍ତଂ ନିର୍ଭଜାମୋ ଯୋଽସ୍ମାନ୍ନେଷ୍ଠି ଯଂ ବୟଂ ଦ୍ଵିଷ୍ଣୁଃ ।
ସ ମା ଜୀବୀତଂ ପ୍ରାଣୋ ଜହାତୁ ॥୩୦॥

ବିଷ୍ଣୋଃ କ୍ରମୋଽସି ସପତ୍ନହା ଯଜ୍ଞସଂଶିତୋ ବ୍ରହ୍ମତେଜାଃ ।
ଯଜ୍ଞମନ୍ନୁ ବି କ୍ରମେଽହଂ ଯଜ୍ଞାତଂ ନିର୍ଭଜାମୋ ଯୋଽସ୍ମାନ୍ନେଷ୍ଠି ଯଂ ବୟଂ ଦ୍ଵିଷ୍ଣୁଃ ।
ସ ମା ଜୀବୀତଂ ପ୍ରାଣୋ ଜହାତୁ ॥୩୧॥

ବିଷ୍ଣୋଃ କ୍ରମୋଽସି ସପତ୍ନହୌଷଧୀସଂଶିତଃ ସୋମତେଜାଃ ।
ଓଷଧୀରନ୍ନୁ ବି କ୍ରମେଽହମୋଷଧୀଭ୍ୟସ୍ତଂ ନିର୍ଭଜାମୋ ଯୋଽସ୍ମାନ୍ନେଷ୍ଟି ଯଂ ବୟଂ ଦ୍ଵିଷ୍ଣୁଃ ।
ସ ମା ଜୀବୀତଂ ପ୍ରାଣୋ ଜହାତୁ ॥୩୭॥

ବିଷ୍ଣୋଃ କ୍ରମୋଽସି ସପତ୍ନହାୟୁସଂଶିତୋ ବରୁଣତେଜାଃ ।
ଅପୋଽନ୍ନୁ ବି କ୍ରମେଽହମଦ୍-ଭ୍ୟସ୍ତଂ ନିର୍ଭଜାମୋ ଯୋଽସ୍ମାନ୍ନେଷ୍ଟି ଯଂ ବୟଂ ଦ୍ଵିଷ୍ଣୁଃ ।
ସ ମା ଜୀବୀତଂ ପ୍ରାଣୋ ଜହାତୁ ॥୩୮॥

ବିଷ୍ଣୋଃ କ୍ରମୋଽସି ସପତ୍ନହା କୃଷିସଂଶିତୋଽନୁତେଜାଃ ।
କୃଷିମନ୍ନୁ ବି କ୍ରମେଽହଂ କୃଷ୍ୟାସ୍ତଂ ନିର୍ଭଜାମୋ ଯୋଽସ୍ମାନ୍ନେଷ୍ଟି ଯଂ ବୟଂ ଦ୍ଵିଷ୍ଣୁଃ ।
ସ ମା ଜୀବୀତଂ ପ୍ରାଣୋ ଜହାତୁ ॥୩୯॥

ବିଷ୍ଣୋଃ କ୍ରମୋଽସି ସପତ୍ନହା ପ୍ରାଣସଂଶିତଃ ପୁରୁଷତେଜାଃ ।
ପ୍ରାଣମନ୍ନୁ ବି କ୍ରମେଽହଂ ପ୍ରାଣାତଂ ନିର୍ଭଜାମୋ ଯୋଽସ୍ମାନ୍ନେଷ୍ଟି ଯଂ ବୟଂ ଦ୍ଵିଷ୍ଣୁଃ ।
ସ ମା ଜୀବୀତଂ ପ୍ରାଣୋ ଜହାତୁ ॥୪୦॥

ଜିତମସ୍ତ୍ରାକମୁଦ୍-ଭିନ୍ନମସ୍ତ୍ରାକମଭ୍ୟଷ୍ଟାଂ ବିଶ୍ଵାଃ ପୃତନା ଅରାତୀଃ ।
ଇଦମହମାମୁଷ୍ୟାୟଶସ୍ୟାମୁଷ୍ୟାଃ ପୁତ୍ରସ୍ୟ ବର୍ଚ୍ଚସ୍ତେଜଃ ପ୍ରାଣମାୟୁର୍ନି
ବେଷ୍ଟୟାମୀଦମେନମଧରାଞ୍ଚଂ ପାଦୟାମି ॥୪୧॥

ସୂର୍ଯ୍ୟସ୍ୟାବୃତମନ୍ତ୍ରାବର୍ତ୍ତେ ଦକ୍ଷିଣାମନ୍ତ୍ରାବୃତମ୍ ।
ସା ମେ ଦ୍ରବିଶଂ ଯଜ୍ଞତୁ ସା ମେ ବ୍ରାହ୍ମଣବର୍ଚ୍ଚସମ୍ ॥୪୨॥

ଦିଶୋ ଜ୍ୟୋତିଷ୍ମତୀରଭ୍ୟାବର୍ତ୍ତେ ।
ତା ମେ ଦ୍ରବିଶଂ ଯଜ୍ଞନ୍ତୁ ତା ମେ ବ୍ରାହ୍ମଣବର୍ଚ୍ଚସମ୍ ॥୪୩॥

ସପ୍ତରଷୀନଭ୍ୟାବର୍ତ୍ତେ ।
ତେ ମେ ଦ୍ରବିଶଂ ଯଜ୍ଞନ୍ତୁ ତେ ମେ ବ୍ରାହ୍ମଣବର୍ଚ୍ଚସମ୍ ॥୪୪॥

ବ୍ରହ୍ମାଭ୍ୟାବର୍ତ୍ତେ ।

ତନ୍ନେ ଦ୍ରବିଣଂ ଯୁକ୍ତନ୍ତୁ ତନ୍ନେ ବ୍ରାହ୍ମଣବର୍ଚ୍ଚସମ୍ ॥୪୦॥

ବ୍ରାହ୍ମଣାଁ ଅଭ୍ୟାବର୍ତ୍ତେ ।

ତେ ମେ ଦ୍ରବିଣଂ ଯୁକ୍ତନ୍ତୁ ତେ ମେ ବ୍ରାହ୍ମଣବର୍ଚ୍ଚସମ୍ ॥୪୧॥

ୟଂ ବୟଂ ମୃଗୟାମହେ ତଂ ବଧୈ ସ୍ତୃଣବାମହି ।

ବ୍ୟାଞ୍ଜେ ପରମେଷ୍ଠିନୋ ବ୍ରହ୍ମଣାପୀପଦାମ ତମ୍ ॥୪୨॥

ବୈଶ୍ଵାନରସ୍ୟ ଦଂଷ୍ଟ୍ରାଭ୍ୟାଂ ହେତିସ୍ତଂ ସମଧାଦତି ।

ଇୟଂ ତଂ ଘ୍ନାତ୍ବାହୁତିଃ ସମିଦ୍ଧେବୀ ସହୀୟସୀ ॥୪୩॥

ରାଜ୍ଞୋ ବରୁଣସ୍ୟ ବନ୍ଧୋଽସି ।

ସୋଽମୁମାମୁଷ୍ୟାୟଶମମୁଷ୍ୟାଃ ପୁତ୍ରମନ୍ନେ ପ୍ରାଣେ ବଧାନ ॥୪୪॥

ୟଞ୍ଜେ ଅନ୍ନଂ ଭୁବସ୍ବତ ଆକ୍ଷିୟତି ପୃଥିବୀମନୁ ।

ତସ୍ୟ ନସ୍ତୁଂ ଭୁବସ୍ବତେ ସଂପ୍ରୟୁକ୍ତ ପ୍ରଜାପତେ ॥୪୫॥

ଅପୋ ଦିବ୍ୟା ଅଚାୟିଷଂ ରସେନ ସମପୃଷ୍ଣନ୍ତି ।

ପୟସ୍ବାନଗ୍ନ ଆଗମଂ ତଂ ମା ସଂ ସୃଜ ବର୍ଚ୍ଚସା ॥୪୬॥

ସଂ ମାଗ୍ନେ ବର୍ଚ୍ଚସା ସୃଜ ସଂ ପ୍ରଜୟା ସମାୟୁଷା ।

ବିଦ୍ୟୁର୍ମେ ଅସ୍ୟ ଦେବା ଇନ୍ଦ୍ରୋ ବିଦ୍ୟାସୁହ ରକ୍ଷିତିଃ ॥୪୭॥

ୟଦଗ୍ନେ ଅଦ୍ୟ ମିଥୁନା ଶାପତୋ ଯଦ୍ବୀଚସ୍ତୃଷ୍ଣଂ ଜନୟନ୍ତ ରେଭାଃ ।

ମନ୍ୟୋର୍ମନସଃ ଶରବ୍ୟା ଜାୟତେ ଯା ତୟା ବିଧ୍ୟ ହୃଦୟେ ଯାତୁଧାନାନ୍ ॥୪୮॥

ପରା ଶୃଣୀହି ତପସା ଯାତୁଧାନାନ୍ପରାଗ୍ନେ ରକ୍ଷୋ ହରସା ଶୃଣୀହି ।

ପରାର୍ଚିଷା ମୁରଦେବାଞ୍ଜୁଶୀହି ପରାସୁତପଃ ଶୋଶୁଚତଃ ଶୃଣୀହି ॥୪୯॥

ଅପାମସ୍ତୈ ବଜ୍ରଂ ପ୍ର ହରାମି ଚତୁର୍ଭୁଷିଂ ଶୀର୍ଷଭିଦ୍ୟାୟ ବିଦ୍ମାନ୍ ।

ସୋ ଅସ୍ୟାଙ୍ଗାନି ପ୍ର ଶୃଣାତୁ ସର୍ବା ତନ୍ନେ ଦେବା ଅନୁ ଜାନନ୍ତୁ ବିଶ୍ୱେ ॥୫୦॥

॥ ଇତି ଦ୍ୱାବିଂଶଃ ପ୍ରପାଠକଃ ॥

॥ ଅଥ ତ୍ରୟୋବିଂଶଃ ପ୍ରପାଠକଃ ॥

=====

(୧୦|୨) ଋଷିଃ - ବୃହସ୍ପତି । ଛନ୍ଦ - ଗାୟତ୍ରୀ (୧, ୪, ୨୧), ଅନୁଷ୍ଟୁପ୍ (୨-୩, ୧୮-୧୯, ୨୨, ୨୮-୩୦, ୩୨-୩୪), ଷଟ୍ପଦା ଜଗତୀ (୫), ଷଟ୍ପଦା ବିରାଟ୍ ଶକ୍ତୁରୀ (୬),
ତ୍ର୍ୟବସାନା ଅଷ୍ଟପଦା ଅଷ୍ଟିଃ (୭-୯), ତ୍ର୍ୟବସାନା ନବାପଦା ଧୃତିଃ (୧୦),
ପଥ୍ୟାପଞ୍ଚିଃ (୧୧, ୨୦, ୨୩-୨୭), ତ୍ର୍ୟବସାନା ଷଟ୍ପଦା ଶକ୍ତୁରୀ (୧୨-୧୬),
ତ୍ର୍ୟବସାନା ଷଟ୍ପଦା ଜଗତୀ (୩୧), ପଞ୍ଚିପଦା ତ୍ର୍ୟନୁଷ୍ଟୁପ୍ ଗର୍ଭା ଜଗତୀ (୩୫) ।
ଦେବତା - ଫାଲ୍ଗୁଣିଃ, ବନସ୍ପତିଃ ବା (୧-୨, ୪-୩୫), ଆପଃ (୩)

=====

ଅରାତୀୟୋର୍ଭାତୃବ୍ୟସ୍ୟ ଦୁର୍ହାର୍ଦ୍ଦୋ ଦ୍ୱିଷତଃ ଶିରଃ ।

ଅପି ବୃଷ୍ଟାମ୍ୟୋଜସା ॥୧॥

ବର୍ମ ମହ୍ୟମୟଂ ମଣିଃ ଫାଲ୍ଗୁଣାତଃ କରିଷ୍ୟତି ।

ପୂର୍ଣ୍ଣୋ ମହ୍ନେନ ମାଗମଦ୍ରସେନ ସହ ବର୍ଚସା ॥୨॥

ୟତ୍ନା ଶିକ୍ତଃ ପରାବଧୀତ୍ତ୍ୱା ହସ୍ତେନ ବାସ୍ୟା ।

ଆପସ୍ତ୍ରା ତସ୍ମାଦ୍ଭୀବଲୀଃ ପୁନନ୍ତୁ ଶୁଚୟଃ ଶୁଚିମ୍ ॥୩॥

ହିରଣ୍ୟସ୍ତ୍ରଗୟଂ ମଣିଃ ଶ୍ରଦ୍ଧାଂ ଯଜ୍ଞଂ ମହୋ ଦଧତ୍ ।

ଗୃହେ ବସତୁ ନୋଽତିଥିଃ ॥୪॥

ତସ୍ତୈ ଘୃତଂ ସୁରଂ ମଧୁନୁମନୁଂ କ୍ଷଦାମହେ ।

ସ ନଃ ପିତେବ ପୁତ୍ରେଭ୍ୟଃ ଶ୍ରେୟଃଶ୍ରେୟଶ୍ଚିକିମ୍ନତୁ ଭୂୟୋଭୂୟଃ ଶ୍ୱଃଶ୍ୱୋ ଦେବେଭ୍ୟା ମଣିରେତ୍ୟ ॥୫॥

ୟମବଧ୍ନାଦ୍-ବୃହସ୍ପତିର୍ମଣିଂ ପାଲଂ ଘୃତଶ୍ଚୁତମୁଗ୍ରଂ ଖଦିରମୋଜସ୍ରେ ।
ତମଗ୍ନିଃ ପ୍ରତ୍ୟମୁଞ୍ଚିତ ସୋ ଅସ୍ତୈ ଦୁହ ଆଜ୍ୟଂ ଭୂୟୋଭୂୟଃ ଶ୍ଵଃଶ୍ଵସ୍ତେନ ତ୍ଵଂ ଦ୍ଵିଷତୋ ଜହି ॥୬॥

ୟମବଧ୍ନାଦ୍-ବୃହସ୍ପତିର୍ମଣିଂ ପାଲଂ ଘୃତଶ୍ଚୁତମୁଗ୍ରଂ ଖଦିରମୋଜସ୍ରେ ।
ତମିନ୍ଦ୍ରଃ ପ୍ରତ୍ୟମୁଞ୍ଚିତୌଜସ୍ରେ ବୀର୍ଯ୍ୟାୟ କମ୍ ।
ସୋ ଅସ୍ତୈ ବଲମିଦୁହେ ଭୂୟୋଭୂୟଃ ଶ୍ଵଃଶ୍ଵସ୍ତେନ ତ୍ଵଂ ଦ୍ଵିଷତୋ ଜହି ॥୭॥

ୟମବଧ୍ନାଦ୍-ବୃହସ୍ପତିର୍ମଣିଂ ପାଲଂ ଘୃତଶ୍ଚୁତମୁଗ୍ରଂ ଖଦିରମୋଜସ୍ରେ ।
ତଂ ସୋମଃ ପ୍ରତ୍ୟମୁଞ୍ଚିତ ମହେ ଶ୍ରୋତ୍ରାୟ ଚକ୍ଷସେ ।
ସୋ ଅସ୍ତୈ ବର୍ଚ୍ଚ ଇଦୁହେ ଭୂୟୋଭୂୟଃ ଶ୍ଵଃଶ୍ଵସ୍ତେନ ତ୍ଵଂ ଦ୍ଵିଷତୋ ଜହି ॥୮॥

ୟମବଧ୍ନାଦ୍-ବୃହସ୍ପତିର୍ମଣିଂ ପାଲଂ ଘୃତଶ୍ଚୁତମୁଗ୍ରଂ ଖଦିରମୋଜସ୍ରେ ।
ତଂ ସୂର୍ଯ୍ୟଃ ପ୍ରତ୍ୟମୁଞ୍ଚିତ ତେନେମା ଅଜୟଦିଶଃ ।
ସୋ ଅସ୍ତୈ ଭୂତିମିଦୁହେ ଭୂୟୋଭୂୟଃ ଶ୍ଵଃଶ୍ଵସ୍ତେନ ତ୍ଵଂ ଦ୍ଵିଷତୋ ଜହି ॥୯॥

ୟମବଧ୍ନାଦ୍-ବୃହସ୍ପତିର୍ମଣିଂ ପାଲଂ ଘୃତଶ୍ଚୁତମୁଗ୍ରଂ ଖଦିରମୋଜସ୍ରେ ।
ତଂ ବିଭ୍ରଜନ୍ତମା ମଣିମସୁରାଶାଂ ପୁରୋଽଜୟଦାନବାନାଂ ହିରଣ୍ୟୟଃ ।
ସୋ ଅସ୍ତୈ ଶ୍ରିୟମିଦୁହେ ଭୂୟୋଭୂୟଃ ଶ୍ଵଃଶ୍ଵସ୍ତେନ ତ୍ଵଂ ଦ୍ଵିଷତୋ ଜହି ॥୧୦॥

ୟମବଧ୍ନାଦ୍-ବୃହସ୍ପତିର୍ବାତାୟ ମଣିମାଶବେ ।
ସୋ ଅସ୍ତୈ ବାଜିନଂ ଦୁହେ ଭୂୟୋଭୂୟଃ ଶ୍ଵଃଶ୍ଵସ୍ତେନ ତ୍ଵଂ ଦ୍ଵିଷତୋ ଜହି ॥୧୧॥

ୟମବଧ୍ନାଦ୍-ବୃହସ୍ପତିର୍ବାତାୟ ମଣିମାଶବେ ।
ତେନେମାଂ ମଣିନା କୃଷିମଶ୍ୱିନାବତି ରକ୍ଷତଃ ।
ସ ଭିଷଗ୍ଭ୍ୟାଂ ମହୋ ଦୁହେ ଭୂୟୋଭୂୟଃ ଶ୍ଵଃଶ୍ଵସ୍ତେନ ତ୍ଵଂ ଦ୍ଵିଷତୋ ଜହି ॥୧୨॥

ୟମବଧ୍ନାଦ୍-ବୃହସ୍ପତିର୍ବାତାୟ ମଣିମାଗବେ ।
ତଂ ବିଭ୍ରସ୍ତବିତା ମଣିଂ ତେନେଦମଜୟସ୍ତୁଃ ।
ସୋ ଅସ୍ତୈ ସ୍ମନ୍ତତାଂ ଦୁହେ ଭୂୟୋଭୂୟଃ ଶ୍ଵଃଶ୍ଵସ୍ତେନ ତ୍ଵଂ ଦ୍ଵିଷତୋ ଜହି ॥୧୩॥

ୟମବଧ୍ନାଦ୍-ବୃହସ୍ପତିର୍ବାତାୟ ମଣିମାଗବେ ।
ତମାପୋ ବିଭ୍ରତୀର୍ମଣିଂ ସଦା ଧାବନ୍ତ୍ୟକ୍ଷିତାଃ ।
ସ ଆଭ୍ୟୋଃମୃତମିଦୁହେ ଭୂୟୋଭୂୟଃ ଶ୍ଵଃଶ୍ଵସ୍ତେନ ତ୍ଵଂ ଦ୍ଵିଷତୋ ଜହି ॥୧୪॥

ୟମବଧ୍ନାଦ୍-ବୃହସ୍ପତିର୍ବାତାୟ ମଣିମାଗବେ ।
ତଂ ରାଜା ବରୁଣୋ ମଣିଂ ପ୍ରତ୍ୟମୁଞ୍ଚିତ ଶଂଭୁବମ୍ ।
ସୋ ଅସ୍ତୈ ସତ୍ୟମିଦୁହେ ଭୂୟୋଭୂୟଃ ଶ୍ଵଃଶ୍ଵସ୍ତେନ ତ୍ଵଂ ଦ୍ଵିଷତୋ ଜହି ॥୧୫॥

ୟମବଧ୍ନାଦ୍-ବୃହସ୍ପତିର୍ବାତାୟ ମଣିମାଗବେ ।
ତଂ ଦେବା ବିଭ୍ରତୋ ମଣିଂ ସର୍ବାଲ୍ଲୋକାନୁଧାଜୟନ୍ ।
ସ ଏଭ୍ୟା ଜିତିମିଦୁହେ ଭୂୟୋଭୂୟଃ ଶ୍ଵଃଶ୍ଵସ୍ତେନ ତ୍ଵଂ ଦ୍ଵିଷତୋ ଜହି ॥୧୬॥

ୟମବଧ୍ନାଦ୍-ବୃହସ୍ପତିର୍ବାତାୟ ମଣିମାଗବେ ।
ତମିମଂ ଦେବତା ମଣିଂ ପ୍ରତ୍ୟମୁଞ୍ଚିତ ଶଂଭୁବମ୍ ।
ସ ଆଭ୍ୟା ବିଶ୍ଵମିଦୁହେ ଭୂୟୋଭୂୟଃ ଶ୍ଵଃଶ୍ଵସ୍ତେନ ତ୍ଵଂ ଦ୍ଵିଷତୋ ଜହି ॥୧୭॥

ଋତବସ୍ତ୍ରମବଧ୍ନତାର୍ତ୍ତବାସ୍ତ୍ରମବଧ୍ନତ ।
ସଂବସ୍ତରସ୍ତଂ ବଦ୍-ଧ୍ଵା ସର୍ବଂ ଭୂତଂ ବି ରକ୍ଷତି ॥୧୮॥

ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଦେଶା ଅବଧ୍ନତ ପ୍ରତିଶସ୍ତ୍ରମବଧ୍ନତ ।
ପ୍ରଜାପତିସ୍ତୃଷ୍ଣୋ ମଣିର୍ଦ୍ଵିଷତୋ ମେଧରା ଅକଃ ॥୧୯॥

ଅଥର୍ବାଣୋ ଅବଧ୍ନତାଥର୍ବଣା ଅବଧ୍ନତ ।
ତୈର୍ମେଦିନୋ ଅଙ୍ଗିରସୋ ଦସ୍ୟୁନାଂ ବିଭିଦୁଃ ପୁରସ୍ତେନ ତ୍ଵଂ ଦ୍ଵିଷତୋ ଜହି ॥୨୦॥

ତଂ ଧାତା ପ୍ରତ୍ୟମୁଞ୍ଚିତ ସ ଭୂତଂ ବ୍ୟକଳ୍ମୟତ୍ ।
ତେନ ତ୍ୱଂ ଦ୍ୱିଷତୋ ଜହି ||୨୧||

ୟମବଧ୍ନାଦ୍-ବୃହସ୍ପତିର୍ଦେବେଭ୍ୟା ଅସୁରକ୍ଷିତିମ୍ ।
ସ ମାୟଂ ମଣିରାଗମଦ୍ରସେନ ସହ ବର୍ତ୍ତସା ||୨୨||

ୟମବଧ୍ନାଦ୍-ବୃହସ୍ପତିର୍ଦେବେଭ୍ୟା ଅସୁରକ୍ଷିତିମ୍ ।
ସ ମାୟଂ ମଣିରାଗମସୁହ ଗୋଭିରଜାବିଭିରନ୍ନେନ ପ୍ରଜୟା ସହ ||୨୩||

ୟମବଧ୍ନାଦ୍-ବୃହସ୍ପତିର୍ଦେବେଭ୍ୟା ଅସୁରକ୍ଷିତିମ୍ ।
ସ ମାୟଂ ମଣିରାଗମସୁହ ବ୍ରାହ୍ମିୟବାଭ୍ୟାଂ ମହସା ଭୂତ୍ୟା ସହ ||୨୪||

ୟମବଧ୍ନାଦ୍-ବୃହସ୍ପତିର୍ଦେବେଭ୍ୟା ଅସୁରକ୍ଷିତିମ୍ ।
ସ ମାୟଂ ମଣିରାଗମନ୍ ମଧୋର୍ଯୁତସ୍ୟ ଧାରୟା କୀଳାଲେନ ମଣିଃ ସହ ||୨୫||

ୟମବଧ୍ନାଦ୍-ବୃହସ୍ପତିର୍ଦେବେଭ୍ୟା ଅସୁରକ୍ଷିତିମ୍ ।
ସ ମାୟଂ ମଣିରାଗମଦୂର୍ଜୟା ପୟସା ସହ ଦ୍ରବିଣେନ ଶ୍ରିୟା ସହ ||୨୬||

ୟମବଧ୍ନାଦ୍-ବୃହସ୍ପତିର୍ଦେବେଭ୍ୟା ଅସୁରକ୍ଷିତିମ୍ ।
ସ ମାୟଂ ମଣିରାଗମଞ୍ଜେଜସା ତ୍ୱିଷ୍ୟା ସହ ଯୁଗସା କୀର୍ତ୍ୟା ସହ ||୨୭||

ୟମବଧ୍ନାଦ୍-ବୃହସ୍ପତିର୍ଦେବେଭ୍ୟା ଅସୁରକ୍ଷିତିମ୍ ।
ସ ମାୟଂ ମଣିରାଗମସୂର୍ବାଭିର୍ଭୂତିଭିଃ ସହ ||୨୮||

ତମିମଂ ଦେବତା ମଣିଂ ମହ୍ୟଂ ଦଦତୁ ପୁଷ୍ଟୟେ ।
ଅଭିଭୂଂ କ୍ଷତ୍ରବର୍ଧନଂ ସପତ୍ନଦମ୍ଭନଂ ମଣିମ୍ ||୨୯||

ବ୍ରହ୍ମଣା ତେଜସା ସହ ପ୍ରତି ମୁଞ୍ଚାମି ମେ ଶିବମ୍ ।
ଅସପତ୍ନଃ ସପତ୍ନହା ସପତ୍ନାନ୍ନୋଧରା ଅକଃ ||୩୦||

ଉତ୍ତରଂ ଦ୍ଵିଷତୋ ମାମୟଂ ମଣିଃ କୃଣୋତୁ ଦେବଜାଃ ।
 ଯୁସ୍ୟା ଲୋକା ଇମେ ତ୍ରୟଃ ପୟୋ ଦୁର୍ୟୁଧାସତେ ।
 ସ ମାୟମଧି ରୋହତୁ ମଣିଃ ଶ୍ରେଷ୍ଠାୟ ମୂର୍ଧତଃ ॥୩୧॥

ୟଂ ଦେବାଃ ପିତରୋ ମନୁଷ୍ୟା ଉପଜୀବନ୍ତି ସର୍ବଦା ।
 ସ ମାୟମଧି ରୋହତୁ ମଣିଃ ଶ୍ରେଷ୍ଠାୟ ମୂର୍ଧତଃ ॥୩୨॥

ୟଥା ବୀଜମୁର୍ବରାୟାଂ କୃଷ୍ଣେ ଫାଲେନ ରୋହତି ।
 ଏବା ମୟି ପ୍ରଜା ପଶବୋଽନୁମନ୍ନଂ ବି ରୋହତୁ ॥୩୩॥

ୟସ୍ମୈ ତ୍ଵା ଯଜ୍ଞବର୍ଧନ ମଣେ ପ୍ରତ୍ୟମୁତଂ ଶିବମ୍ ।
 ତଂ ତ୍ଵଂ ଶତଦକ୍ଷିଣ ମଣେ ଶ୍ରେଷ୍ଠାୟ ଜିନ୍ମତାତ୍ ॥୩୪॥

ଏତମିଧ୍ଵଂ ସମାହିତଂ ଦୁଷାଣୋ ଅଗ୍ନେ ପ୍ରତି ହର୍ଯ୍ୟ ହୋମୈଃ ।
 ତସ୍ମିନ୍ନିଧେମ ସୁମତିଂ ସ୍ଵସ୍ତି ପ୍ରଜାଂ ତକ୍ଷୁଃ ପଶୁନ୍ଦ୍ରସମିଚ୍ଛେ ଜାତବେଦସି ବ୍ରହ୍ମଣା ॥୩୫॥
 ॥ ଇତି ତୃତୀୟୋଽନୁବାକଃ ॥

(୧୦|୭) ଋଷିଃ - ଅଧର୍ବଣ । ଛନ୍ଦ - ବିରାଟ୍ ଜଗତୀ (୧), ଭୂରିକ୍ ତ୍ରିଷ୍ଟୁପ୍ (୨, ୮),
 ତ୍ରିଷ୍ଟୁପ୍ (୩-୬, ୯, ୩୮, ୪୨-୪୩), ପୁର ଉଷ୍ଠିକ୍ (୭. ୧୩), ଉପରିଷ୍ଠାଦ୍ ବୃହତୀ (୧୦, ୧୪,
 ୧୬, ୧୮-୧୯), ଉପରିଷ୍ଠାଦ୍ ଜ୍ୟୋତି ଜଗତୀ (୧୧-୧୨, ୧୫, ୨୦, ୨୨, ୩୯), ତ୍ର୍ୟବସାନା
 ଷଟ୍ପଦା ଜଗତୀ (୧୭), ବୃହତୀ ଗର୍ଭା ଅନୁଷ୍ଟୁପ୍ (୨୧), ଅନୁଷ୍ଟୁପ୍ (୨୩-୩୦, ୩୨, ୪୦),
 ମଧ୍ୟୋଜ୍ୟୋତିର୍ଜଗତୀ (୩୧), ଉପରିଷ୍ଠାଦ୍ ବିରାଟ୍ ବୃହତୀ (୩୨, ୩୪, ୩୬), ପରାବିରାଟ୍
 ଅନୁଷ୍ଟୁପ୍ (୩୩), ଚତୁଷ୍ପଦା ଜଗତୀ (୩୫), ଆର୍ଷୀ ତ୍ରିପଦା ଗାୟତ୍ରୀ (୪୧), ଏକବସାନା ପଞ୍ଚପଦା
 ନିରୂତ୍ ପଦପଞ୍ଜ୍ଜ ଦ୍ଵିପଦା ଆର୍ଷୀ ଅନୁଷ୍ଟୁପ୍ (୪୪) । ଦେବତା - ସ୍କନ୍ଦଃ, ଅଧ୍ୟାତ୍ମନ୍ ତ (୧-୪୪)

କସ୍ମିନ୍ନଙ୍ଗେ ତପୋ ଅସ୍ୟାଧି ତିଷ୍ଠତି କସ୍ମିନ୍ନଙ୍ଗେ ରତମସ୍ୟାଧ୍ୟାହିତମ୍ ।
 କ୍ଵ ବ୍ରତଂ କ୍ଵ ଶ୍ରଦ୍ଧାସ୍ୟ ତିଷ୍ଠତି କସ୍ମିନ୍ନଙ୍ଗେ ସତ୍ୟମସ୍ୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତମ୍ ॥୧॥

କସ୍ତୁରୀଦଳାଦିପ୍ୟତେ ଅଗ୍ନିରସ୍ୟ କସ୍ତୁରୀଦଳାପୁରତେ ମାତରିଶ୍ଵା ।
କସ୍ତୁରୀଦଳାଦି ମିମୀତେଽପି ଚନ୍ଦ୍ରମା ମହ ସ୍ଵମ୍ଭସ୍ୟ ମିମାନୋ ଅଙ୍ଗମ୍ ॥୭॥

କସ୍ତୁରୀଦଳାଦି ତିଷ୍ଠତି ଭୂମିରସ୍ୟ କସ୍ତୁରୀଦଳାଦି ତିଷ୍ଠତ୍ୟନ୍ତରିକ୍ଷମ୍ ।
କସ୍ତୁରୀଦଳାଦି ତିଷ୍ଠତ୍ୟାହିତା ଦ୍ୟୌଃ କସ୍ତୁରୀଦଳାଦି ତିଷ୍ଠତ୍ୟୁତ୍ତରଂ ଦିବଃ ॥୮॥

କ୍ୱ ପ୍ରେତ୍ସନ୍ନାଦିପ୍ୟତ ଉର୍ଧ୍ୱୋ ଅଗ୍ନିଃ କ୍ୱ ପ୍ରେତ୍ସନ୍ନପବତେ ମାତରିଶ୍ଵା ।
ଯତ୍ର ପ୍ରେତ୍ସନ୍ନାଦିରତିୟନ୍ତ୍ୟାବୃତଃ ସ୍ଵମ୍ଭଂ ତଂ ବ୍ରୁହି କତମଃ ସ୍ଥିଦେବ ସଃ ॥୯॥

କ୍ୱାର୍ଥମାସାଃ କ୍ୱ ଯନ୍ତି ମାସାଃ ସଂବସ୍ତରେଣ ସହ ସଂବିଦାନାଃ ।
ଯତ୍ର ଯନ୍ତ୍ୟତବୋ ଯନ୍ତାର୍ତବାଃ ସ୍ଵମ୍ଭଂ ତଂ ବ୍ରୁହି କତମଃ ସ୍ଥିଦେବ ସଃ ॥୧୦॥

କ୍ୱ ପ୍ରେତ୍ସନ୍ନାଦି ଯୁବତୀ ବିରୂପେ ଅହୋରାତ୍ରେ ଦ୍ରବତଃ ସଂବିଦାନେ ।
ଯତ୍ର ପ୍ରେତ୍ସନ୍ନାଦିରତିୟନ୍ତ୍ୟାପଃ ସ୍ଵମ୍ଭଂ ତଂ ବ୍ରୁହି କତମଃ ସ୍ଥିଦେବ ସଃ ॥୧୧॥

ଯସ୍ମିନ୍ନସ୍ତ୍ରବ୍-ଧ୍ୱା ପ୍ରଜାପତିର୍ଲୋକାନ୍ତ୍ରସର୍ବଂ ଅଧାରୟତ୍ ।
ସ୍ଵମ୍ଭଂ ତଂ ବ୍ରୁହି କତମଃ ସ୍ଥିଦେବ ସଃ ॥୧୨॥

ଯପୁରମମବମଂ ଯଜ ମଧ୍ୟମଂ ପ୍ରଜାପତିଃ ସସ୍ତୃଜେ ବିଶ୍ୱରୂପମ୍ ।
କିୟତା ସ୍ଵମ୍ଭଃ ପ୍ର ବିବେଶ ତତ୍ର ଯନ୍ନ ପ୍ରାବିଶନ୍ତିୟନ୍ତ୍-ବଭୂବ ॥୧୩॥

କିୟତା ସ୍ଵମ୍ଭଃ ପ୍ର ବିବେଶ ଭୂତଂ କିୟତ୍-ଭବିଷ୍ୟଦନ୍ତାଶୟେଽସ୍ୟ ।
ଏକଂ ଯଦଙ୍ଗମକୃଣୋସୁହସ୍ରଧା କିୟତା ସ୍ଵମ୍ଭଃ ପ୍ର ବିବେଶ ତତ୍ର ॥୧୪॥

ଯତ୍ର ଲୋକାଂଶ୍ଚ କୋଶାଂଶ୍ଚାପୋ ବ୍ରହ୍ମ ଜନା ବିଦୁଃ ।
ଅସଜ ଯତ୍ର ସଜାନ୍ତ ସ୍ଵମ୍ଭଂ ତଂ ବ୍ରୁହି କତମଃ ସ୍ଥିଦେବ ସଃ ॥୧୫॥

ଯତ୍ର ତପଃ ପରାକ୍ରମ୍ୟ ବ୍ରତଂ ଧାରୟତ୍ୟୁତ୍ତରମ୍ ।
ରତଂ ଚ ଯତ୍ର ଶ୍ରଦ୍ଧା ତାପୋ ବ୍ରହ୍ମ ସମାହିତାଃ ସ୍ଵମ୍ଭଂ ତଂ ବ୍ରୁହି କତମଃ ସ୍ଥିଦେବ ସଃ ॥୧୬॥

ଯୁସ୍ମିନ୍ଭୂମିରକ୍ତରିକ୍ଷଂ ଦୈର୍ଘ୍ୟସ୍ମିନ୍ନଧ୍ୟାହିତା ।

ଯୁତ୍ରାଗ୍ନିଶ୍ଚନ୍ଦ୍ରମାଃ ସୂର୍ଯ୍ୟୋ ବାତସ୍ତ୍ରିଷ୍ଟକ୍ତ୍ୟାପିତାଃ ସ୍ବମ୍ଭଂ ତଂ ବ୍ରୁହି କତମଃ ସ୍ବିଦେବ ସଃ ॥୧୭॥

ୟସ୍ୟ ତ୍ରୟସ୍ତ୍ରିଂଶଦେବା ଅଙ୍ଗେ ସର୍ବେ ସମାହିତାଃ ।

ସ୍ବମ୍ଭଂ ତଂ ବ୍ରୁହି କତମଃ ସ୍ବିଦେବ ସଃ ॥୧୮॥

ୟତ୍ର ଋଷୟଃ ପ୍ରଥମଜା ଋତଃ ସାମ ଯଜୁର୍ମହୀ ।

ଏକର୍ଷୟସ୍ମିନ୍ନାପିତଃ ସ୍ବମ୍ଭଂ ତଂ ବ୍ରୁହି କତମଃ ସ୍ବିଦେବ ସଃ ॥୧୯॥

ୟତ୍ରାମୃତଂ ଚ ମୃତ୍ୟୁଶ୍ଚ ପୁରୁଷେଽପି ସମାହିତେ ।

ସମୁଦ୍ରୋ ଯସ୍ୟ ନାତ୍ୟଃ ପୁରୁଷେଽପି ସମାହିତାଃ ସ୍ବମ୍ଭଂ ତଂ ବ୍ରୁହି କତମଃ ସ୍ବିଦେବ ସଃ ॥୨୦॥

ୟସ୍ୟ ଚତସ୍ରଃ ପ୍ରତିଶୋ ନାତ୍ୟସ୍ତ୍ରିଷ୍ଟକ୍ତି ପ୍ରଥମାଃ ।

ୟଞ୍ଜୋ ଯତ୍ର ପରାକ୍ରାନ୍ତଃ ସ୍ବମ୍ଭଂ ତଂ ବ୍ରୁହି କତମଃ ସ୍ବିଦେବ ସଃ ॥୨୧॥

ୟେ ପୁରୁଷେ ବ୍ରହ୍ମ ବିଦୁସ୍ତେ ବିଦୁଃ ପରମେଷ୍ଠିନମ୍ ।

ୟୋ ବେଦ ପରମେଷ୍ଠିନଂ ଯଶ୍ଚ ବେଦ ପ୍ରଜାପତିମ୍ ।

ଜ୍ୟେଷ୍ଠଂ ଯେ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ବିଦୁସ୍ତେ ସ୍ବମ୍ଭମନୁସଂବିଦୁଃ ॥୨୨॥

ୟସ୍ୟ ଶିରୋ ବୈଶ୍ବାନରଶ୍ଚକ୍ଷୁରଙ୍ଗିରସୋଽଭବନ୍ ।

ଅଙ୍ଗାନି ଯସ୍ୟ ଯାତବଃ ସ୍ବମ୍ଭଂ ତଂ ବ୍ରୁହି କତମଃ ସ୍ବିଦେବ ସଃ ॥୨୩॥

ୟସ୍ୟ ବ୍ରହ୍ମ ମୁଖମାହୁର୍ଜିହ୍ବାଂ ମଧୁକଶାମୁତ ।

ବିରାଜମୁଧୋ ଯସ୍ୟାହୁଃ ସ୍ବମ୍ଭଂ ତଂ ବ୍ରୁହି କତମଃ ସ୍ବିଦେବ ସଃ ॥୨୪॥

ୟସ୍ମାଦୃତୋ ଅପାତକ୍ଷନ୍ୟଜୁର୍ଯ୍ୟସ୍ମାଦପାକଷନ୍ ।

ସାମାନି ଯସ୍ୟ ଲୋମାନ୍ୟଧର୍ବାଙ୍ଗିରସୋ ମୁଖଂ ସ୍ବମ୍ଭଂ ତଂ ବ୍ରୁହି କତମଃ ସ୍ବିଦେବ ସଃ ॥୨୫॥

ଅସଜାଣାଂ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତାଂ ପରମମିବ ଜନା ବିଦୁଃ ।
ଉତୋ ସନ୍ନନ୍ୟାନ୍ତେଽବରେ ଯେ ତେ ଶାଖାମୁପାସତେ ॥୨୧॥

ୟତ୍ରାଦିତ୍ୟାଶ୍ଚ ରୁଦ୍ରାଶ୍ଚ ବସବଶ୍ଚ ସମାହିତାଃ ।
ଭୂତଂ ଚ ଯତ୍ର ଭବ୍ୟଂ ଚ ସର୍ବେ ଲୋକାଃ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତାଃ ସ୍ବମ୍ଭୁଂ ତଂ ବ୍ରୁହି କତମଃ ସ୍ବିଦେବ ସଃ ॥୨୨॥

ୟସ୍ୟ ତ୍ରୟସ୍ତ୍ରିଂଶଦେବା ନିଧିଂ ରକ୍ଷନ୍ତି ସର୍ବଦା ।
ନିଧିଂ ତମଦ୍ୟ କୋ ବେଦ ଯଂ ଦେବା ଅଭିରକ୍ଷଥ ॥୨୩॥

ୟତ୍ର ଦେବା ବ୍ରହ୍ମବିଦୋ ବ୍ରହ୍ମ ଜ୍ୟେଷ୍ଠମୁପାସତେ ।
ୟୋ ବୈ ତାନ୍ନିଦ୍ୟାତ୍-ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷଂ ସ ବ୍ରହ୍ମା ବେଦିତା ସ୍ୟାତ୍ ॥୨୪॥

ବୃହନ୍ତୋ ନାମ ତେ ଦେବା ଯେଽସତଃ ପରି ଜଞ୍ଜିରେ ।
ଏକଂ ତଦଙ୍ଗଂ ସ୍ବମ୍ଭୁସ୍ୟାସଦାହୁଃ ପରୋ ଜନାଃ ॥୨୫॥

ୟତ୍ର ସ୍ବମ୍ଭୁଃ ପ୍ରଜନୟନ୍ପୁରାଣଂ ବ୍ୟବର୍ତ୍ତୟତ୍ ।
ଏକଂ ତଦଙ୍ଗଂ ସ୍ବମ୍ଭୁସ୍ୟ ପୁରାଣମନୁସଂବିଦୁଃ ॥୨୬॥

ୟସ୍ୟ ତ୍ରୟସ୍ତ୍ରିଂଶଦେବା ଅଙ୍ଗେ ଗାତ୍ରା ବିଭେଜିରେ ।
ତାନ୍ନୈ ତ୍ରୟସ୍ତ୍ରିଂଶଦେବାନେକେ ବ୍ରହ୍ମବିଦୋ ବିଦୁଃ ॥୨୭॥

ହିରଣ୍ୟଗର୍ଭଂ ପରମମନୁଦ୍ୟଦ୍ୟଂ ଜନା ବିଦୁଃ ।
ସ୍ବମ୍ଭୁସ୍ତଦଗ୍ରେ ପ୍ରାସିଞ୍ଚିଦ୍ଦିରଣ୍ୟଂ ଲୋକେ ଅନ୍ତରା ॥୨୮॥

ସ୍ବମ୍ଭେ ଲୋକାଃ ସ୍ବମ୍ଭେ ତପଃ ସ୍ବମ୍ଭେଽଧ୍ୟାତମାହିତମ୍ ।
ସ୍ବମ୍ଭୁ ତ୍ବା ବେଦ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷମିନ୍ଦ୍ରେ ସର୍ବଂ ସମାହିତମ୍ ॥୨୯॥

ଇନ୍ଦ୍ରେ ଲୋକା ଇନ୍ଦ୍ରେ ତପ ଇନ୍ଦ୍ରେଽଧ୍ୟାତମାହିତମ୍ ।
ଇନ୍ଦ୍ରଂ ତ୍ବା ବେଦ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷଂ ସ୍ବମ୍ଭେ ସର୍ବଂ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତମ୍ ॥୩୦॥

ନାମ ନାମ୍ନା ଜୋହବାତି ପୁରା ସୁୟାତ୍-ପୁରୋଷସଃ ।
ୟଦଜଃ ପ୍ରଥମଂ ସଂବଭୁବ ସ ହ ତସ୍ମିନ୍ନାଜ୍ୟମିୟାୟ ଯସ୍ମାନ୍ନାନ୍ୟପୁରମସ୍ତି ଭୂତମ୍ ॥୩୧॥

ୟସ୍ୟ ଭୂମିଃ ପ୍ରମାତ୍ତରିକ୍ଷମୁତୋଦରମ୍ ।
ଦିବଂ ଯଶ୍ଚକ୍ରେ ମୂର୍ଧାନଂ ତସ୍ମୈ ଜ୍ୟେଷ୍ଠାୟ ବ୍ରହ୍ମଣେ ନମଃ ॥୩୨॥

ୟସ୍ୟ ସୁୟଶ୍ଚକ୍ଷୁଶ୍ଚନ୍ଦ୍ରମାଶ୍ଚ ପୁନର୍ଣ୍ଣବଃ ।
ଅଗ୍ନିଂ ଯଶ୍ଚକ୍ର ଆସ୍ୟଂ ତସ୍ମୈ ଜ୍ୟେଷ୍ଠାୟ ବ୍ରହ୍ମଣେ ନମଃ ॥୩୩॥

ୟସ୍ୟ ବାତଃ ପ୍ରାଣାପାନୌ ଚକ୍ଷୁରଙ୍ଗିରସୋଽଭବନ୍ ।
ଦିଶୋ ଯଶ୍ଚକ୍ରେ ପ୍ରଜ୍ଞାନୀସ୍ତସ୍ମୈ ଜ୍ୟେଷ୍ଠାୟ ବ୍ରହ୍ମଣେ ନମଃ ॥୩୪॥

ସ୍ବମ୍ନୋ ଦାଧାର ଦ୍ୟାବାପୃଥିବୀ ଉଡେ ଇମେ ସ୍ବମ୍ନୋ ଦାଧାରୋର୍ବହ୍ନିରିକ୍ଷମ୍ ।
ସ୍ବମ୍ନୋ ଦାଧାର ପ୍ରଦିଶଃ ଷଡୁର୍ବାଃ ସ୍ବମ୍ନ ଇଦଂ ବିଶ୍ବଂ ଭୁବନମା ବିବେଶ ॥୩୫॥

ୟଃ ଶ୍ରମାଉପସୋ ଜାତୋ ଲୋକାନ୍ନସର୍ବାନ୍ନସମାନଶେ ।
ସୋମଂ ଯଶ୍ଚକ୍ରେ କେବଲଂ ତସ୍ମୈ ଜ୍ୟେଷ୍ଠାୟ ବ୍ରହ୍ମଣେ ନମଃ ॥୩୬॥

କଥଂ ବାତୋ ନେଲୟତି କଥଂ ନ ରମତେ ମନଃ ।
କିମାପଃ ସତ୍ୟଂ ପ୍ରେୟୁକ୍ତୀର୍ନେଲୟନ୍ତି କଦା ଚନ ॥୩୭॥

ମହଦ୍ୟକ୍ଷଂ ଭୁବନସ୍ୟ ମଧ୍ୟେ ତପସି କ୍ରାନ୍ତଂ ସଲିଲସ୍ୟ ପୃଷ୍ଠେ ।
ତସ୍ମିନ୍ନିୟନ୍ତେ ଯ ଉ କେ ଚ ଦେବା ବୃକ୍ଷସ୍ୟ ସ୍କନ୍ଧଃ ପରିତ ଇବ ଶାଖାଃ ॥୩୮॥

ୟସ୍ମୈ ହସ୍ତାଭ୍ୟାଂ ପାଦାଭ୍ୟାଂ ବାତା ଶ୍ରୋତ୍ରେଶ ଚକ୍ଷୁଷା ।
ୟସ୍ମୈ ଦେବାଃ ସଦା ବଲିଂ ପ୍ରୟୁକ୍ତୁ ବିମିତେଽମିତଂ ସ୍ବମ୍ନଂ ତଂ ବ୍ରୁହି କତମଃ ସ୍ବିଦେବ ସଃ ॥୩୯॥

ଅପ ତସ୍ୟ ହତଂ ତମୋ ବ୍ୟାବୃତ୍ତଃ ସ ପାପୁନା ।
ସର୍ବାଣି ତସ୍ମିନ୍ନୈଯାତୀଂଷି ଯାନି ତ୍ରୀଣି ପ୍ରଜାପତୌ ॥୪୦॥

ଯୋ ବେତସଂ ହିରଣ୍ୟୟଂ ତିଷ୍ଠନ୍ ସଲିଲେ ବେଦ ।

ସ ବୈ ଗୁହ୍ୟଃ ପ୍ରଜାପତିଃ ॥୪୧॥

ତନ୍ମମେକେ ଯୁବତୀ ବିରୂପେ ଅଭ୍ୟାକ୍ରାମଂ ବୟତଃ ଷଣ୍ଢୟୁଖମ୍ ।

ପ୍ରାନ୍ୟା ତନ୍ତୁଂସ୍ଥିରତେ ଧତ୍ରେ ଅନ୍ୟା ନାପ ବୃଜ୍ଜାତେ ନ ଗମାତୋ ଅଦ୍ରମ୍ ॥୪୨॥

ତୟୋରହଂ ପରିନୃତ୍ୟନ୍ତ୍ୟୋରିବ ନ ବି ଜାନାମି ଯତରା ପରସ୍ତାତ୍ ।

ପୁମାନେନଦ୍ବୟଦ୍-ଗୃଣନ୍ତି ପୁମାନେନଦ୍ବି ଜଭାରାଧି ନାକେ ॥୪୩॥

ଇମେ ମୟୂଖା ଉପ ତସ୍ତୁର୍ଭବଂ ସାମାନି ଚକ୍ରୁସ୍ତସରାଣି ବାତବେ ॥୪୪॥

=====

(୧୦।୮) ଋଷିଃ - କୁସ୍ତ । ଛନ୍ଦ - ଉପରିଷ୍ଟାଦ୍ ବିରାଟ୍ ବୃହତୀ (୧), ବୃହତୀ ଗର୍ଭା ଅନୁଷ୍ଠୁପ୍ (୨),
ତ୍ରିଷ୍ଠୁପ୍ (୩-୪, ୮-୯, ୧୩, ୧୬-୧୮, ୨୪, ୨୮, ୩୫-୩୬, ୪୦, ୪୪), ଭୁରିକ୍ ଅନୁଷ୍ଠୁପ୍ (୫),
ଅନୁଷ୍ଠୁପ୍ (୬, ୧୪, ୧୯-୨୧, ୨୩, ୨୫, ୨୯, ୩୧-୩୪, ୩୭-୩୮, ୪୧, ୪୩),
ପରାବୃହତୀ ତ୍ରିଷ୍ଠୁପ୍ (୭), ଅନୁଷ୍ଠୁପ୍ ଗର୍ଭା ତ୍ରିଷ୍ଠୁପ୍ (୧୦), ଜଗତୀ (୧୧),
ପୁରୋବୃହତୀ ତ୍ରିଷ୍ଠୁପ୍ ଗର୍ଭା ପଞ୍ଚିଃ (୧୨), ଭୁରିକ୍ ବୃହତୀ (୧୫, ୨୭), ପୁର ଭଷିକ୍ (୨୨),
ଦ୍ୟୁଷ୍ଟିକ୍ ଗର୍ଭା ଅନୁଷ୍ଠୁପ୍ (୨୬), ଭୁରିକ୍ ତ୍ରିଷ୍ଠୁପ୍ (୩୦), ବୃହତୀ ଗର୍ଭା ତ୍ରିଷ୍ଠୁପ୍ (୩୯),
ବିରାଟ୍ ଗାୟତ୍ରୀ (୪୨) । ଦେବତା - ଅଧ୍ୟାତ୍ମମ୍ (୧-୪୪)

=====

ଯୋ ଭୂତଂ ଚ ଭବ୍ୟଂ ଚ ସର୍ବଂ ଯଶ୍ଚାଧିତିଷ୍ଠତି ।

ସ୍ୱର୍ଯ୍ୟସ୍ୟ ଚ କେବଲଂ ତସ୍ମୈ ଜ୍ୟେଷ୍ଠାୟ ବ୍ରହ୍ମଣେ ନମଃ ॥୧॥

ସ୍ନମ୍ଭେନେମେ ବିଷ୍ଣୁଭିତେ ଦୈୱିଷ୍ଠ ଭୂମିଷ୍ଠ ତିଷ୍ଠତଃ ।

ସ୍ନମ୍ଭ ଇଦଂ ସର୍ବମାତ୍ମନୁଦ୍ୟାତ୍-ପ୍ରାଣନ୍ନିମିଷକ ଯତ୍ ॥୨॥

ତିସ୍ରୋ ହ ପ୍ରଜା ଅତ୍ୟାୟମାୟନ୍ୟନ୍ୟା ଅର୍କମଭିତୋଽବିଶନ୍ତ ।
ବୃହନ୍ ହ ତସ୍ମୈ ରଜସୋ ବିମାନୋ ହରିତୋ ହରିଣୀରା ବିବେଶ ॥୩॥

ଦ୍ଵାଦଶ ପ୍ରଧୟଶ୍ଚକ୍ରମେକଂ ତ୍ରୀଣି ନଭ୍ୟାନି କ ଉ ତଳିକେତ ।
ତତ୍ରାହତାସ୍ତ୍ରୀଣି ଶତାନି ଶଙ୍କବଃ ଷଷ୍ଠିଶ୍ଚ ଖୀଲା ଅବିଚାତଲା ଯେ ॥୪॥

ଇଦଂ ସବିତର୍ବି ଜାନୀହି ଷତ୍ୟମା ଏକ ଏକଜଃ ।
ତସ୍ମିନ୍ ହାପିତୁମିଚ୍ଛନ୍ତେ ଯୁ ଏଷାମେକ ଏକଜଃ ॥୫॥

ଆବିଃ ସନ୍ନିହିତଂ ଗୁହା ଜରନ୍ନାମ ମହପୁଦମ୍ ।
ତତ୍ରେଦଂ ସର୍ବମାର୍ପିତମେଜତ୍-ପ୍ରାଣତ୍-ପ୍ରତିଷ୍ଠିତମ୍ ॥୬॥

ଏକଚକ୍ରଂ ବର୍ତତ ଏକନେମି ସହସ୍ରାକ୍ଷରଂ ପ୍ର ପୁରୋ ନି ପଶ୍ଵା ।
ଅର୍ଧେନ ବିଶ୍ଵଂ ଭୁବନଂ ଜଜାନ ଯଦସ୍ୟାର୍ଧଂ କ୍ଵ ତଦ୍-ବଭୁବ ॥୭॥

ପଞ୍ଚିବାହୀ ବହତ୍ୟଗ୍ରମେଷାଂ ପ୍ରଷ୍ଠୟୋ ଯୁକ୍ତା ଅନୁସଂବହନ୍ତି ।
ଅୟାତମସ୍ୟ ଦଦୃଶେ ନ ଯାତଂ ପରଂ ନେଦୀୟୋଽବରଂ ଦବୀୟଃ ॥୮॥

ତିର୍ଯ୍ୟଗ୍-ବିଲଶ୍ଵମସ ଉର୍ଧ୍ଵରୁଧ୍ଵସ୍ତସ୍ମିନ୍ୟଶୋ ନିହିତଂ ବିଶ୍ଵରୂପମ୍ ।
ତଦାସତ ଋଷୟଃ ସପ୍ତ ସାକଂ ଯେ ଅସ୍ୟ ଗୋପା ମହତୋ ବଭୁରୁଃ ॥୯॥

ୟା ପୁରସ୍ତାଦୁ୍ୟଜ୍ୟତେ ଯା ତ ପଶ୍ଵାଦ୍ୟା ବିଶ୍ଵତୋ ଯୁଜ୍ୟତେ ଯା ତ ସର୍ବତଃ ।
ୟାୟା ଯୁକ୍ତଃ ପ୍ରାତଃତାୟତେ ତାଂ ତ୍ଵା ପୃଚ୍ଛାମି କତମା ସା ଋଚାମ୍ ॥୧୦॥

ୟଦେଜତି ପତତି ଯୁଜ ତିଷ୍ଠତି ପ୍ରାଣଦପ୍ରାଣନ୍ନିମିଷଜ ଯଦ୍-ଭୁବତ୍ ।
ତଦାଧାର ପୃଥିବୀଂ ବିଶ୍ଵରୂପଂ ତସ୍ରଂଭୁୟ ଭବତ୍ୟେକମେବ ॥୧୧॥

ଅନନ୍ତଂ ବିତତଂ ପୁରୁତ୍ରାନନ୍ତମନ୍ତବଜା ସମନ୍ତେ ।
ତେ ନାକପାଲଶ୍ଵରତି ବିତିନ୍ନୁନ୍ନିଦ୍ଵାନ୍ ଭୂତମୁତ ଭବ୍ୟମସ୍ୟ ॥୧୨॥

ପ୍ରଜାପତିଶ୍ଚରତି ଗର୍ଭେ ଅନ୍ତରଦୃଶ୍ୟମାନୋ ବହୁଧା ବି ଜାୟତେ ।
ଅର୍ଧେନ ବିଶ୍ଵଂ ଭୁବନଂ ଜଜାନ ଯଦସ୍ୟାର୍ଧଂ କତମଃ ସ କେତୁଃ ॥୧୩॥

ଉର୍ଧ୍ଵଂ ଭରନ୍ତମୁଦକଂ କୁମ୍ଭେନେବୋଦହାର୍ଯ୍ୟମ୍ ।
ପଶ୍ୟନ୍ତି ସର୍ବେ ଚକ୍ଷୁଷା ନ ସର୍ବେ ମନସା ବିଦୁଃ ॥୧୪॥

ଦୂରେ ପୂର୍ଣ୍ଣେନ ବସତି ଦୂର ଉନେନ ହୀୟତେ ।
ମହଦ୍ୟକ୍ଷଂ ଭୁବନସ୍ୟ ମଧ୍ୟେ ତସ୍ମୈ ବଲିଂ ରାଷ୍ଟ୍ରଭୃତୋ ଭରନ୍ତି ॥୧୫॥

ୟତଃ ସୂର୍ଯ୍ୟଃ ଉଦେତ୍ୟସ୍ତଂ ଯତ୍ର ଚ ଗଚ୍ଛତି ।
ତଦେବ ମନ୍ୟେତ୍ ହଂ ଜ୍ୟେଷ୍ଠଂ ତଦୁ ନାତ୍ୟେତି କିଂ ଚନ ॥୧୬॥

ୟେ ଅର୍ବାଙ୍-ମଧ୍ୟା ଉତ ବା ପୁରାଣଂ ବେଦଂ ବିଦ୍ଵାଂସମଭିତୋ ବଦନ୍ତି ।
ଆଦିତ୍ୟମେବ ତେ ପରି ବଦନ୍ତି ସର୍ବେ ଅଗ୍ନିଂ ଦ୍ଵିତୀୟଂ ତ୍ରିବୃତଂ ଚ ହଂସମ୍ ॥୧୭॥

ସହସ୍ରାହଂ ବିୟତାବସ୍ୟ ପକ୍ଷୌ ହରେର୍ହଂସସ୍ୟ ପତତଃ ସ୍ଵର୍ଗମ୍ ।
ସ ଦେବାନ୍ତ୍ରସର୍ବାନ୍ନୁରସ୍ତ୍ୟପଦଦ୍ୟ ସଂପଶ୍ୟନ୍ୟାତି ଭୁବନାନି ବିଶ୍ଵା ॥୧୮॥

ସତ୍ୟେନୋର୍ଧ୍ଵସ୍ତପତି ବ୍ରହ୍ମଣାର୍ବାଙ୍-ବି ପଶ୍ୟତି ।
ପ୍ରାଣେନ ତିର୍ଯ୍ୟକ୍-ପ୍ରାଣତି ଯସ୍ମିଞ୍ଜ୍ୟେଷ୍ଠମଧି ଶ୍ରିତମ୍ ॥୧୯॥

ୟୋ ବୈ ତେ ବିଦ୍ୟାଦରଣୀ ଯାଭ୍ୟାଂ ନିର୍ମଥ୍ୟତେ ବସୁ ।
ସ ବିଦ୍ଵାଞ୍ଜ୍ୟେଷ୍ଠଂ ମନ୍ୟେତ ସ ବିଦ୍ୟାଦ୍-ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ମହତ୍ ॥୨୦॥

ଅପାଦଗ୍ରେ ସମଭବସ୍ରୋ ଅଗ୍ରେ ସ୍ଵରାଭରତ୍ ।
ଚତୁଷ୍ପାଦ୍-ଭୂତ୍ଵା ଭୋଗ୍ୟଃ ସର୍ବମାଦତ୍ତ ଭୋଜନମ୍ ॥୨୧॥

ଭୋଗ୍ୟା ଭବଦଥୋ ଅନ୍ନମଦଦ୍-ବହୁ ।
ୟୋ ଦେବମୁତ୍ତରାବନ୍ତମୁପାସାତୈ ସନାତନମ୍ ॥୨୨॥

ସନାତନମେନମାହୁରୁତାଦ୍ୟ ସ୍ୟାତ୍-ପୁନର୍ଣ୍ଣବଃ ।

ଅହୋରାତ୍ରେ ପ୍ର ଜାୟେତେ ଅନ୍ୟା ଅନ୍ୟସ୍ୟ ରୂପୟୋଃ ॥୨୩॥

ଶତଂ ସହସ୍ରମୟୁତଂ ନ୍ୟର୍ତୁଦମସଂଖ୍ୟୟଂ ସ୍ବମସ୍ମିନ୍ନିବିଷ୍ଟମ୍ ।

ତଦସ୍ୟ ଘ୍ନନ୍ତ୍ୟଭିପଶ୍ୟତ ଏବ ତସ୍ମାନ୍ନେବୋ ରୋଚତ ଏଷ ଏତତ୍ ॥୨୪॥

ବାଲାଦେକମଶୀୟସ୍ବମୁତୈକଂ ନେବ ଦୃଶ୍ୟତେ ।

ତତଃ ପରିଷ୍ଠଜୀୟସୀ ଦେବତା ସା ମମ ପ୍ରିୟା ॥୨୫॥

ଇୟଂ କଲ୍ୟାଣ୍ୟଜରା ମର୍ତ୍ୟସ୍ୟାମୃତା ଗୃହେ ।

ୟସ୍ମୈ କୃତା ଶୟେ ସ ଯଶ୍ଚକାର ଜଜାର ସଃ ॥୨୬॥

ତ୍ବଂ ସ୍ତ୍ରୀ ତ୍ବଂ ପୁମାନସି ତ୍ବଂ କୁମାର ଉତ ବା କୁମାରୀ ॥

ତ୍ବଂ ଜୀର୍ଣ୍ଣୋ ଦଣ୍ଡେନ ବଞ୍ଚସି ତ୍ବଂ ଜାତୋ ଭବସି ବିଶ୍ବତୋମୁଖଃ ॥୨୭॥

ଉତୈଷାଂ ପିତୋତ ବା ପୁତ୍ର ଏଷାମୁତୈଷାଂ ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ଉତ ବା କନିଷ୍ଠଃ ।

ଏକୋ ହ ଦେବୋ ମନସି ପ୍ରବିଷ୍ଠଃ ପ୍ରଥମୋ ଜାତଃ ସ ଉ ଗର୍ଭେ ଅଦ୍ଭୁତଃ ॥୨୮॥

ପୂର୍ଣ୍ଣାପୂର୍ଣ୍ଣମୁଦଚତି ପୂର୍ଣ୍ଣଂ ପୂର୍ଣ୍ଣେନ ସିତ୍ୟତେ ।

ଉତୋ ତଦଦ୍ୟା ବିଦ୍ୟାମ ଯତସ୍ତପୁରିଷିତ୍ୟତେ ॥୨୯॥

ଏଷା ସନତ୍କୁୀ ସନମେବ ଜାତୈଷା ପୁରାଣୀ ପରି ସର୍ବଂ ବଭୂବ ।

ମହୀ ଦେବୁଷସ୍ରୋ ବିଭାତୀ ସୈକେନୈକେନ ମିଷତା ବି ଚକ୍ଷେ ॥୩୦॥

ଅବିର୍ବୈ ନାମ ଦେବତର୍ତ୍ତେନାସ୍ତେ ପରୀବୃତା ।

ତସ୍ୟା ରୂପେଣେମେ ବୃକ୍ଷା ହରିତା ହରିତସ୍ରଜଃ ॥୩୧॥

ଅଦ୍ଭି ସଦ୍ଭଂ ନ ଜହାତ୍ୟଦ୍ଭି ସଦ୍ଭଂ ନ ପଶ୍ୟତି ।

ଦେବସ୍ୟ ପଶ୍ୟ କାବ୍ୟଂ ନ ମମାର ନ ଜୀର୍ଣ୍ଣତି ॥୩୨॥

ଅପୂର୍ବେଶେଷିତା ବାଚସ୍ତା ବଦନ୍ତି ଯଥାୟଥମ୍ ।
ବଦନ୍ତୀୟତ୍ର ଗଚ୍ଛନ୍ତି ତଦାହୁର୍ବାହୁଣଂ ମହତ୍ ॥୩୩॥

ଯତ୍ର ଦେବାଶ୍ଚ ମନୁଷ୍ୟାଶ୍ଚାରା ନାଭାବିବ ଶ୍ରିତାଃ ।
ଅପାଂ ତ୍ୱା ପୁଷ୍ପଂ ପୃଚ୍ଛାମି ଯତ୍ର ତନ୍ନାୟୟା ହିତମ୍ ॥୩୪॥

ୟେଭିର୍ବାତ ଇଷିତଃ ପ୍ରବାତି ଯେ ଦଦନ୍ତେ ପଞ୍ଚି ଦିଶଃ ସମ୍ରୀତୀଃ ।
ୟ ଆହୁତିମତ୍ୟମନ୍ୟନ୍ତୁ ଦେବା ଅପାଂ ନେତାରଃ କତମେ ତ ଆସନ୍ ॥୩୫॥

ଇମାମେଷାଂ ପୃଥିବୀଂ ବସ୍ତୁ ଏକୋଽନ୍ତରିକ୍ଷଂ ପର୍ଯ୍ୟେକୋ ବଭୂବ ।
ଦିବମେଷାଂ ଦଦତେ ଯୋ ବିଧର୍ତ୍ତା ବିଶ୍ୱା ଆଶାଃ ପ୍ରତି ରକ୍ଷନ୍ତ୍ୟକେ ॥୩୬॥

ୟୋ ବିଦ୍ୟାସୂତ୍ରଂ ବିତତଂ ଯସ୍ମିନ୍ନୋତାଃ ପ୍ରଜା ଇମାଃ ।
ସୂତ୍ରଂ ସୂତ୍ରସ୍ୟ ଯୋ ବିଦ୍ୟାସୁ ବିଦ୍ୟାଦ୍-ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ମହତ୍ ॥୩୭॥

ବେଦାହଂ ସୂତ୍ରଂ ବିତତଂ ଯସ୍ମିନ୍ନୋତାଃ ପ୍ରଜା ଇମାଃ ।
ସୂତ୍ରଂ ସୂତ୍ରସ୍ୟାହଂ ବେଦାଧୋ ଯଦ୍-ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ମହତ୍ ॥୩୮॥

ୟଦନ୍ତରା ଦ୍ୟାବାପୃଥିବୀ ଅଗ୍ନିରୈତ୍-ପ୍ରଦହନ୍ତିଶ୍ୱଦାବ୍ୟଃ ।
ୟତ୍ରାତିଷ୍ଠନ୍ନେକପତ୍ନୀଃ ପରସ୍ତାଲ୍ଲେ ବାସୀନ୍ନାତରିଶ୍ୱା ତଦାନୀମ୍ ॥୩୯॥

ଅପ୍ସାସୀନ୍ନାତରିଶ୍ୱା ପ୍ରବିଷ୍ଟଃ ପ୍ରବିଷ୍ଟା ଦେବାଃ ସଲିଲାନ୍ୟାସନ୍ ॥
ବୃହନ୍-ହ ତସ୍ମୈ ରଜସୋ ବିମାନଃ ପବମାନୋ ହରିତ ଆ ବିବେଶ ॥୪୦॥

ଉତ୍ତରେଶେବ ଗୟତ୍ରୀମମୃତେଽପି ବି ଚକ୍ରମେ ।
ସାମ୍ନା ଯେ ସାମ ସଂବିଦୁରଜସ୍ତଦ୍ୱଶେ କୁ ॥୪୧॥

ନିବେଶନଃ ସଂଗମନୋ ବସୁନାଂ ଦେବ ଇବ ସବିତା ସତ୍ୟଧର୍ମା ।
ଇନ୍ଦ୍ରୋ ନ ତସ୍ମୈ ସମରେ ଧନାନାମ୍ ॥୪୨॥

ପୁଣ୍ଡରୀକଂ ନବଦ୍ବାରଂ ତ୍ରିଭିର୍ଗୁଣେଭିରାବୃତମ୍ ।
ତସ୍ମିନ୍ୟଦ୍ୟକ୍ଷମାତୁନ୍ନୁତ୍ତମେ ଦ୍ରୁମବିଦୋ ବିଦୁଃ ॥୪୩॥

ଅକାମୋ ଧୀରୋ ଅମୃତଃ ସ୍ବୟଂଭୁ ରସେନ ତୃପ୍ତୋ ନ କୁତଶ୍ଚନୋନଃ ।
ତମେବ ବିଦ୍ବାନ୍ ବିଭାୟ ମୃତ୍ୟୋରାତ୍ମାନଂ ଧୀରମଜରଂ ଯୁବାନମ୍ ॥୪୪॥

॥ ଇତି ଚତୁର୍ଥୋଽନ୍ତରାଳଃ ॥

=====

(୧୦।୯) ଋଷିଃ - ଅଧର୍ବଣ । ଛନ୍ଦ - ତ୍ରିଷ୍ଟୁପ୍ (୧), ଅନୁଷ୍ଟୁପ୍ (୨-୧୧, ୧୩-୨୪), ପଞ୍ଚାପଞ୍ଜିଃ
(୧୨), ଦ୍ଵ୍ୟଷ୍ଟିକ୍ ଗର୍ଭା ଅନୁଷ୍ଟୁପ୍ (୨୫), ପଞ୍ଚପଦା ବୃହତ୍ୟନୁଷ୍ଟୁପ୍ ଉଷ୍ଟିକ୍ ଗର୍ଭା ଜଗତୀ (୨୬),
ପଞ୍ଚପଦା ଅତିଜଗତୀ ଅନୁଷ୍ଟୁପ୍ ଗର୍ଭା ଶକୁରୀ (୨୭) । ଦେବତା - ଶତୌଦନା (୧-୨୭)

=====

ଅଘାୟତାମପି ନହ୍ୟା ମୁଖାନି ସପତ୍ନେଷୁ ବଜ୍ରମର୍ପୟେତମ୍ ।
ଇନ୍ଦ୍ରେଣ ଦତ୍ତା ପ୍ରଥମା ଶତୌଦନା ଭ୍ରାତୃବ୍ୟଘ୍ନୀ ଯୁଜମାନସ୍ୟ ଗାତୁଃ ॥୧॥

ବେଦିଷ୍ଟେ ଚର୍ମ ଭବତୁ ବହିର୍ଲୋମାନି ଯାନି ତେ ।
ଏଷା ତ୍ଵା ରଶନାଗ୍ରଭୀଦ୍-ଗ୍ରୀବା ତ୍ଵୈଷୋଽପି ନୃତ୍ୟତୁ ॥୨॥

ବାଲାସ୍ତେ ପ୍ରୋକ୍ଷଣୀଃ ସନ୍ତ ଜୀହ୍ଵା ସଂ ମାର୍ଷୁର୍ଘ୍ନେୟ ।
ଶୁଦ୍ଧା ତ୍ଵଂ ଯଜ୍ଞିୟା ଭୁତ୍ଵା ଦିବଂ ପ୍ରେହି ଶତୌଦନେ ॥୩॥

ୟଃ ଶତୌଦନାଂ ପଚତି କାମପ୍ରେଣ ସ କଳ୍ପତେ ।
ପ୍ରୀତା ହ୍ୟସ୍ୟର୍ତ୍ତ୍ଵିଜଃ ସର୍ବେ ଯନ୍ତି ଯଥାୟଥମ୍ ॥୪॥

ସ ସ୍ଵର୍ଗମା ରୋହତି ଯତ୍ରାଦସ୍ତ୍ରିଦିବଂ ଦିବଃ ।
ଅପୂପନାତିଂ କୃତ୍ଵା ଯେ ଦଦାତି ଶତୌଦନାମ୍ ॥୫॥

ସ ତାଂଲ୍ଲୋକାନ୍ନସମାପ୍ନୋତି ଯେ ଦିବ୍ୟା ଯେ ଚ ପାର୍ଥିବାଃ ।
ହିରଣ୍ୟଜ୍ୟୋତିଷଂ କୃତ୍ଵା ଯେ ଦଦାତି ଶତୌଦନାମ୍ ॥୬॥

ଯେ ତେ ଦେବି ଶମିତାରଃ ପଞ୍ଚାରୋ ଯେ ଚ ତେ ଜନଃ ।
ତେ ତ୍ବା ସର୍ବେ ଗୋପ୍ୟନ୍ତି ମୈତ୍ରେୟା ଭୈଷୀଃ ଶତୌଦନେ ॥୭॥

ବସବସ୍ତ୍ୱା ଦକ୍ଷିଣତ ଉତ୍ତରାନ୍ ମରୁତସ୍ତ୍ୱା ।
ଆଦିତ୍ୟାଃ ପଶ୍ଚାଦ୍-ଗୋପ୍ୟନ୍ତି ସାଗ୍ନିଷ୍ଠୋମମତି ଦ୍ରବ ॥୮॥

ଦେବାଃ ପିତରୋ ମନୁଷ୍ୟା ଗନ୍ଧର୍ବାପୁରସଃ ଯେ ।
ତେ ତ୍ବା ସର୍ବେ ଗୋପ୍ୟନ୍ତି ସାତିରାତ୍ରମତି ଦ୍ରବ ॥୯॥

ଅନ୍ତରିକ୍ଷଂ ଦିବଂ ଭୂମିମାଦିତ୍ୟାନୁରୁତୋ ଦିଶଃ ।
ଲୋକାନ୍ତସ୍ତ ସର୍ବାନାପ୍ଳୋତି ଯେ ଦଦାତି ଶତୌଦନାନ୍ ॥୧୦॥

ଘୃତଂ ପ୍ରୋକ୍ଷତ୍ୱୀ ସୁଭଗା ଦେବୀ ଦେବାନ୍-ଗମିଷ୍ୟତି ।
ପଞ୍ଚାରମଘ୍ୟେ ମା ହିଂସୀର୍ଦିବଂ ପ୍ରେହି ଶତୌଦନେ ॥୧୧॥

ଯେ ଦେବା ଦିବିଷଦୋ ଅନ୍ତରିକ୍ଷସଦଃ ଯେ ଯେ ଚେମେ ଭୂମ୍ୟାମଧି ।
ତେଭ୍ୟସ୍ତ୍ୱଂ ପୁଷ୍ପ ସର୍ବଦା କ୍ଷୀରଂ ସର୍ପିରଥୋ ମଧୁ ॥୧୨॥

ୟତ୍ରେ ଶିରୋ ଯତ୍ରେ ମୁଖଂ ଯୌ କର୍ଣ୍ଣୌ ଯେ ଚ ତେ ହନୁ ।
ଆମିକ୍ଷାଂ ଦୁହ୍ୱତାଂ ଦାତ୍ରେ କ୍ଷୀରଂ ସର୍ପିରଥୋ ମଧୁ ॥୧୩॥

ଯୌ ଚ ଓଷ୍ଠୌ ଯେ ନାସିକେ ଯେ ଶୃଙ୍ଗେ ଯେ ଚ ତେଃକ୍ଷିଣୀ ।
ଆମିକ୍ଷାଂ ଦୁହ୍ୱତାଂ ଦାତ୍ରେ କ୍ଷୀରଂ ସର୍ପିରଥୋ ମଧୁ ॥୧୪॥

ୟତ୍ରେ କ୍ଳୋମା ଯଜ୍ଜୃଦୟଂ ପୁରୀତସ୍ତୁହକଣ୍ଠିକା ।
ଆମିକ୍ଷାଂ ଦୁହ୍ୱତାଂ ଦାତ୍ରେ କ୍ଷୀରଂ ସର୍ପିରଥୋ ମଧୁ ॥୧୫॥

ୟତ୍ରେ ଯଜ୍ଜୃଦ୍ୟେ ମତସ୍ତେ ଯଦାନ୍ତଂ ଯାଶ୍ଚ ତେ ଗୁଦଃ ।
ଆମିକ୍ଷାଂ ଦୁହ୍ୱତାଂ ଦାତ୍ରେ କ୍ଷୀରଂ ସର୍ପିରଥୋ ମଧୁ ॥୧୬॥

ୟସ୍ତେ ପ୍ଲାଶିୟୌ ବନିଷ୍ଠୟୌ କୁକ୍ଷୀ ଯଜ ଚର୍ମ ତେ ।
ଆମିକ୍ଷାଂ ଦୁହ୍ୱତାଂ ଦାତ୍ରେ କ୍ଷୀରଂ ସର୍ପିରଥୋ ମଧୁ ॥୧୭॥

ୟସ୍ତେ ମଞ୍ଜା ଯଦସ୍ମି ଯନ୍ମାଂସଂ ଯଜ ଲୋହିତମ୍ ।
ଆମିକ୍ଷାଂ ଦୁହ୍ୱତାଂ ଦାତ୍ରେ କ୍ଷୀରଂ ସର୍ପିରଥୋ ମଧୁ ॥୧୮॥

ୟୌ ତେ ବାହୁ ଯେ ଦୋଷଣୀ ଯାବଂସୌ ଯା ଚ ତେ କକୁଭ୍ ।
ଆମିକ୍ଷାଂ ଦୁହ୍ୱତାଂ ଦାତ୍ରେ କ୍ଷୀରଂ ସର୍ପିରଥୋ ମଧୁ ॥୧୯॥

ୟସ୍ତେ ଗ୍ରୀବା ଯେ ସ୍ନାୟା ଯାଃ ପୃଷ୍ଠୀର୍ଯ୍ୟାଶ୍ଚ ପର୍ଶବଃ ।
ଆମିକ୍ଷାଂ ଦୁହ୍ୱତାଂ ଦାତ୍ରେ କ୍ଷୀରଂ ସର୍ପିରଥୋ ମଧୁ ॥୨୦॥

ୟୌ ଚ ଉରୁ ଅଷ୍ଟୀବନ୍ତୌ ଯେ ଶ୍ରୋଣୀ ଯା ଚ ତେ ଭସତ୍ ।
ଆମିକ୍ଷାଂ ଦୁହ୍ୱତାଂ ଦାତ୍ରେ କ୍ଷୀରଂ ସର୍ପିରଥୋ ମଧୁ ॥୨୧॥

ୟସ୍ତେ ପୁଞ୍ଜଂ ଯେ ତେ ବାଲା ଯଦୂଧୋ ଯେ ଚ ତେ ସ୍ତନାଃ ।
ଆମିକ୍ଷାଂ ଦୁହ୍ୱତାଂ ଦାତ୍ରେ କ୍ଷୀରଂ ସର୍ପିରଥୋ ମଧୁ ॥୨୨॥

ୟସ୍ତେ ଜଘାଃ ଯାଃ କୁଞ୍ଚିକା ଋକ୍ତରା ଯେ ଚ ତେ ଶଫାଃ ।
ଆମିକ୍ଷାଂ ଦୁହ୍ୱତାଂ ଦାତ୍ରେ କ୍ଷୀରଂ ସର୍ପିରଥୋ ମଧୁ ॥୨୩॥

ୟସ୍ତେ ଚର୍ମ ଶତୌଦନେ ଯାନି ଲୋମାନ୍ୟୟ୍ମ୍ୟେ ।
ଆମିକ୍ଷାଂ ଦୁହ୍ୱତାଂ ଦାତ୍ରେ କ୍ଷୀରଂ ସର୍ପିରଥୋ ମଧୁ ॥୨୪॥

କ୍ରୋତୌ ତେ ସ୍ତ୍ରୀଂ ପୁରୋଦାଶାବାଜ୍ୟେନାଭିଘାରିତୌ ।
ତୌ ପକ୍ଷୌ ଦେବି କୃତ୍ୱା ସା ପକ୍ତାରଂ ଦିବଂ ବହୁ ॥୨୫॥

ଉଲୁଖଲେ ମୁସଲେ ଯଶ୍ଚ ଚର୍ମଶି ଯୋ ବା ଶୂର୍ପେ ତଶ୍ଚୁଲଃ କଶଃ ।
ୟଂ ବା ବାତୋ ମାତରିଶ୍ଵା ପବମାନୋ ମମାଥାଗ୍ନିଷ୍ଠଜ୍ଞୋତା ସୁହୃତଂ କୃଣୋତୁ ॥୨୬॥

ଅପୋ ଦେବୀର୍ମଧୁମତୀର୍ଯୁତଶ୍ଚୁତୋ ବ୍ରହ୍ମଣାଂ ହସ୍ତେଷୁ ପ୍ରପୃଥକ୍ସାଦୟାମି ।
ଯଜ୍ଞାମ ଇଦମଭିଷିଞ୍ଚାମି ବୋଃହଂ ତନ୍ନେ ସର୍ବଂ ସଂ ପଦ୍ୟତାଂ ବୟଂ ସ୍ୟାମ
ପତୟୋ ରୟୀଣାମ୍ ॥୨୭॥

=====

(୧୦|୧୦) ଋଷିଃ - କଶ୍ୟପ । ଛନ୍ଦ - କକୁଭ୍ଜତ୍ୟନ୍ତୁଷ୍ଟୁପ୍ (୧), ଅନ୍ତୁଷ୍ଟୁପ୍ (୨-୪, ୭, ୯, ୧୧-୨୨,
୨୫, ୨୮, ୩୦, ୩୩-୩୪), ପଞ୍ଚିପଦା ଅତିଜଗତାନ୍ତୁଷ୍ଟୁବ୍ଗର୍ଭା ସ୍ବନ୍ନୋଗ୍ରୀବୀ ବୃହତୀ (୫),
ବିରାଟ୍ ଅନ୍ତୁଷ୍ଟୁପ୍ (୬, ୮, ୧୦), ବୃହତୀ (୨୩), ଉପରିଷ୍ଟାଦ୍ ବୃହତୀ (୨୪),
ପ୍ରସ୍ତାରପଞ୍ଜିଃ (୨୬), ଶଙ୍ଖୁମତ୍ୟନ୍ତୁଷ୍ଟୁପ୍ (୨୭), ବିରାଟ୍ ଗାୟତ୍ରୀ (୨୯),
ଉଷ୍ଠିକ୍ ଗର୍ଭା ଅନ୍ତୁଷ୍ଟୁପ୍ (୩୧), ବିରାଟ୍ ପଥ୍ୟାବୃହତୀ (୩୨) । ଦେବତା - ବଶା (୧-୩୨)

=====

ନମସ୍ତେ ଜାୟମାନାୟୈ ଜାତାୟା ଉତ ତେ ନମଃ ।
ବାଲେଭ୍ୟଃ ଶଫେଭ୍ୟୋ ରୂପାୟାୟୈ ତେ ନମଃ ॥୧॥

ୟୋ ବିଦ୍ୟାସ୍ରପ୍ତ ପ୍ରବତଃ ସପ୍ତ ବିଦ୍ୟାପୁରାବତଃ ।
ଶିରୋ ଯଜ୍ଞସ୍ୟ ଯୋ ବିଦ୍ୟାସ୍ର ବଶାଂ ପ୍ରତି ଗୃହ୍ଣୀୟାତ୍ ॥୨॥

ବେଦାହଂ ସପ୍ତ ପ୍ରବତଃ ସପ୍ତ ବେଦ ପରାବତଃ ।
ଶିରୋ ଯଜ୍ଞସ୍ୟାହଂ ବେଦ ସୋମଂ ତାସ୍ୟାଂ ବିଚକ୍ଷଣମ୍ ॥୩॥

ୟୟା ଦୈର୍ଯ୍ୟୟା ପୃଥିବୀ ଯୟାପୋ ଗୁପିତା ଇମାଃ ।
ବଶାଂ ସହସ୍ରଧାରାଂ ବ୍ରହ୍ମଣାଞ୍ଜାବଦାମସି ॥୪॥

ଶତଂ କଂସାଃ ଶତଂ ଦୋର୍କାରଃ ଶତଂ ଗୋପ୍ତାରୋ ଅଧି ପୃଷ୍ଠେ ଅସ୍ୟାଃ ।
ୟୋ ଦେବାସ୍ରସ୍ୟାଂ ପ୍ରାଣନ୍ତି ତେ ବଶାଂ ବିଦୁରେକଧା ॥୫॥

ଯଜ୍ଞପଦୀରାକ୍ଷୀରା ସ୍ବଧାପ୍ରାଣା ମହୀଲୁକା ।
ବଶା ପର୍ଜନ୍ୟପତ୍ନୀ ଦେବୀ ଅପ୍ୟେତି ବ୍ରହ୍ମଣା ॥୬॥

ଅନୁ ଦ୍ଵାରିଃ ପ୍ରାବିଶଦନୁ ସୋମୋ ବଶେ ହ୍ଵା ।
ଉଧସ୍ତେ ଭଦ୍ରେ ପର୍ଜନ୍ୟା ବିଦ୍ୟୁତସ୍ତେ ସ୍ତନା ବଶେ ॥୭॥

ଅପସ୍ତ୍ରଂ ପୁଷ୍ପେ ପ୍ରଥମା ଉର୍ବରା ଅପରା ବଶେ ।
ତୃତୀୟଂ ରାଷ୍ଟ୍ରଂ ପୁଷ୍ପେନ୍ନଂ କ୍ଷୀରଂ ବଶେ ହ୍ଵମ୍ ॥୮॥

ୟଦାଦିତ୍ୟେର୍ହ୍ମୟମାନୋପାତିଷ୍ଠ ଋତବରି ।
ଇନ୍ଦ୍ରଃ ସହସ୍ରଂ ପାତ୍ରାହ୍ଵସୋମଂ ହ୍ଵାପାୟୟଦ୍ଵଶେ ॥୯॥

ୟଦନୂଚୀନ୍ଦ୍ରମୈରାତ୍ଵା ଋଷଭୋଽହ୍ଵୟତ୍ ।
ତସ୍ମାନ୍ନେ ବୃତ୍ରହା ପୟଃ କ୍ଷୀରଂ କୁଘୋଽହରଦ୍ଵଶେ ॥୧୦॥

ୟନ୍ତେ କୁଘୋ ଧନପତିରା କ୍ଷୀରମହରଦ୍ଵଶେ ।
ଇଦଂ ତଦଦ୍ୟ ନାକସ୍ତ୍ରିଷ୍ଠ ପାତ୍ରେଷୁ ରକ୍ଷତି ॥୧୧॥

ତ୍ରିଷୁ ପାତ୍ରେଷୁ ତଂ ସୋମମା ଦେବ୍ୟହରଦ୍ଵଶା ।
ଅଥର୍ବା ଯତ୍ର ଦୀକ୍ଷିତୋ ବର୍ହିଷ୍ୟାସ୍ତ୍ର ହିରଣ୍ୟୟେ ॥୧୨॥

ସଂ ହି ସୋମେନାଗତ ସମୁ ସର୍ବେଣ ପଦ୍ଵତା ।
ବଶା ସମୁଦ୍ରମଧ୍ୟଷ୍ଠଘ୍ନରବୈଃ କଲିଭିଃ ସହ ॥୧୩॥

ସଂ ହି ବାତେନାଗତ ସମୁ ସର୍ବେଃ ପତତ୍ରିଭିଃ ।
ବଶା ସମୁଦ୍ରେ ପ୍ରାନ୍ତୃତ୍ୟଦୃତଃ ସାମାନି ବିଭ୍ରତୀ ॥୧୪॥

ସଂ ହି ସୂର୍ଯ୍ୟେନାଗତ ସମୁ ସର୍ବେଣ ଚକ୍ଷୁଷା ।
ବଶା ସମୁଦ୍ରମତ୍ୟଖ୍ୟଦ୍-ଭଦ୍ରା ଜ୍ୟୋତୀଂଷି ବିଭ୍ରତୀ ॥୧୫॥

ଅଭୀବୃତା ହିରଣ୍ୟେନ ଯଦତିଷ୍ଠ ଋତାବରି ।
ଅଶ୍ଵଃ ସମୁଦ୍ରେ ଭୂତ୍ଵାଧ୍ୟୟନ୍ଦ୍ଵଶେ ହ୍ଵା ॥୧୬॥

ତଦ୍-ଭଦ୍ରାଃ ସମଗଚ୍ଛନ୍ତି ବଶା ଦେଷୁ-ୟଥୋ ସୁଧା ।
ଅଥର୍ବା ଯତ୍ର ଦୀକ୍ଷିତୋ ବର୍ହିଷ୍ୟାସ୍ତୁ ହିରଣ୍ୟୟେ ॥୧୭॥

ବଶା ମାତା ରାଜନ୍ୟସ୍ୟ ବଶା ମାତା ସୁଧେ ତବ ।
ବଶାୟା ଯଜ୍ଞ ଆୟୁଧଂ ତତଶ୍ଚିତ୍ତମଜାୟତ ॥୧୮॥

ଉର୍ଧ୍ୱୋ ବିନ୍ଧୁରୁଦତରଦ୍-ବ୍ରହ୍ମଣଃ କକୁଦାଦଧି ।
ତତସ୍ତୁଂ ଜଜ୍ଞିଷେ ବଶେ ତତୋ ହୋତାଜାୟତ ॥୧୯॥

ଆସ୍ମସ୍ତେ ଗାଥା ଅଭବନ୍ନୁଷ୍ଠିତ୍ୱାଭ୍ୟୋ ବଲଂ ବଶେ ।
ପାଜସ୍ୟାଜ୍ଞଜ୍ଞେ ଯଜ୍ଞ ସ୍ତନେଭ୍ୟୋ ରଶ୍ମୟସ୍ତବ ॥୨୦॥

ଇର୍ମାଭ୍ୟାମୟନଂ ଜାତଂ ସକ୍ଥିଭ୍ୟାଂ ଚ ବଶେ ତବ ।
ଆନ୍ତେଭ୍ୟୋ ଜଜ୍ଞିରେ ଅତ୍ରା ଉଦରାଦଧି ବୀରୁଧଃ ॥୨୧॥

ୟଦୁଦରଂ ବରୁଣସ୍ୟାନୁପ୍ରାବିଶଥା ବଶେ ।
ତତସ୍ତୁ ବ୍ରହ୍ମୋଦହ୍ୱୟସ୍ତୁ ହି ନେତ୍ରମବେତ୍ତବ ॥୨୨॥

ସର୍ବେ ଗର୍ଭାଦବେପନ୍ତି ଜାୟମାନାଦସୁସୁଃ ।
ସସୁବ ହି ତାମାଦୁର୍ବଶେତି ବ୍ରହ୍ମଭିଃ କ୍ଳୃପୁଃ ସ ହ୍ୟସ୍ୟା ବନ୍ଧୁଃ ॥୨୩॥

ୟୁଧ ଏକଃ ସଂ ସୃଜତି ଯୋ ଅସ୍ୟା ଏକ ଇଦୃଶୀ ।
ତରାଂସି ଯଜ୍ଞା ଅଭବନ୍ତୁରସାଂ ଚକ୍ଷୁରଭବଦୃଶା ॥୨୪॥

ବଶା ଯଜ୍ଞଂ ପ୍ରତ୍ୟଗୃହ୍ଣାଦୃଶା ସୂର୍ଯ୍ୟମଧାରୟତ୍ ।
ବଶାୟାମନ୍ତ୍ରରବିଶଦୋଦନୋ ବ୍ରହ୍ମଣା ସହ ॥୨୫॥

ବଶାମେବାମୃତମାଦୁର୍ବଶାଂ ମୃତ୍ୟୁମୁପାସତେ ।
ବଶେଦଂ ସର୍ବମଭବଜ୍ୱେବା ମନୁଷ୍ୟା ଅସୁରାଃ ପିତର ଋଷୟଃ ॥୨୬॥

ୟ ଏବଂ ବିଦ୍ୟାସ୍ର ବଶାଂ ପ୍ରତି ଗୃହଣୀୟାତ୍ ।
ତଥା ହି ଯଜ୍ଞଃ ସର୍ବପାଦୁହେ ଦାତ୍ରେନପସ୍ତୁରନ୍ ॥୨୭॥

ତିସ୍ରୋ ଜିହ୍ଵା ବରୁଣସ୍ୟାନ୍ତର୍ଦୀଦ୍ୟତ୍ୟାସନି ।
ତାସାଂ ଯା ମଧ୍ୟେ ରାଜତି ସା ବଶା ଦୁଷ୍ପତିଗ୍ରହା ॥୨୮॥

ଚତୁର୍ଥା ରେତୋ ଅଭବଦ୍ଵଶାୟାଃ ।
ଆପସ୍ତୁରୀୟମମୃତଂ ତୁରୀୟଂ ଯଜ୍ଞସ୍ତୁରୀୟଂ ପଶବସ୍ତୁରୀୟମ୍ ॥୨୯॥

ବଶା ଦୈର୍ଘ୍ୟଶା ପୃଥିବୀ ବଶା ବିଷ୍ଣୁଃ ପ୍ରଜାପତିଃ ।
ବଶାୟା ଦୁଷ୍ମମପିବନ୍ନସାଧ୍ୟା ବସବଶ୍ଚ ଯେ ॥୩୦॥

ବଶାୟା ଦୁଷ୍ମଂ ପୀତ୍ଵା ସାଧ୍ୟା ବସବଶ୍ଚ ଯେ ।
ତେ ବୈ ବ୍ରହ୍ମସ୍ୟ ବିଷ୍ଣୁପି ପୟୋ ଅସ୍ୟା ଉପାସତେ ॥୩୧॥

ସୋମମେନାମେକେ ଦୁହ୍ରେ ଘୃତମେକ ଉପାସତେ ।
ୟ ଏବଂ ବିଦୁଷେ ବଶାଂ ଦଦୁସ୍ତେ ଗତାସ୍ତ୍ରିଦିବଂ ଦିବଃ ॥୩୨॥

ବ୍ରାହ୍ମଣେଭ୍ୟୋ ବଶାଂ ଦତ୍ତ୍ଵା ସର୍ବାଂଲ୍ଲୋକାନ୍ନସମଶ୍ରୁତେ ।
ରତଂ ହ୍ୟସ୍ୟାମାର୍ପିତମପି ବ୍ରହ୍ମାଥୋ ତପଃ ॥୩୩॥

ବଶାଂ ଦେବା ଉପ ଜୀବନ୍ତି ବଶାଂ ମନୁଷ୍ୟା ଉତ ।
ବଶେଦଂ ସର୍ବମଭବଦ୍ୟାବସ୍ତୁର୍ଯୋ ବିପଶ୍ୟତି ॥୩୪॥

॥ ଇତି ପଞ୍ଚମୋଽନୁବାକଃ ॥

॥ ଇତି ତ୍ରୟୋବିଂଶଃ ପ୍ରପାଠକଃ ॥

॥ ଇତି ଦଶମଂ କାଣ୍ଡମ୍ ସମାପ୍ତମ୍ ॥

